

KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBĖS JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMAS

2012 m. vasario mėn.

VILNIUS

Tyrimą Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliko Jungtinė grupė, kurią sudaro UAB „Spinter tyrimai“, UAB „Spinter“, Nacionalinė jaunimo reikalų koordinatorių asociacija ir VšĮ „Visuomenės iniciatyvų centras“.

Tyrimas atliktas vykdant Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgyvendinamą projektą „Integruotos jaunimo politikos plėtra“, projekto Nr. VP1-4.1-VRM-07-V-01-002. Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos Valstybės biudžeto lėšomis.

Atsakomybės apribojimas. Autoriai prisiima visą atsakomybę už šios ataskaitos turinį. Ataskaitoje pateiktos nuomonės, išvados ir rekomendacijos nebūtinai sutampa su Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pozicija.

Turinys

1. ĮVADAS	4
2. TYRIMO METODIKA	5
2.1. Tyrimo atlikimo metodai	5
2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis	5
2.3. Tyrimo atranka	5
2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji	6
2.5. Duomenų analizė	6
2.6. Sąvokos	6
3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ	8
3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos	8
3.2. Mokykla	9
3.3. Studijos	15
3.4. Darbas	21
3.5. Laisvalaikis	37
3.6. Draugai	42
3.7. Kaimynystė	46
3.8. Gyvenimo sąlygos	48
3.9. Dalyvavimas	52
3.9.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos	52
3.9.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas	54
3.10. Žalingi įpročiai	63
3.11. Mityba ir poilsis	70
3.12. Psichologinė savijauta	75
3.13. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas	80
4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBEI	85

1. ĮVADAS

Jaunimo problematikos tyrimą Klaipėdos rajono savivaldybėje 2011 m. spalio 31–lapkričio 24 d. atliko UAB „Spinter tyrimai“, UAB „Spinter“, VšĮ Visuomenės iniciatyvų centro ir Nacionalinės jaunimo reikalų koordinatorių asociacija. Tyrimas atliktas vadovaujantis mokslininkų grupės (vadovė – Jolita Buzaitytė-Kašalynienė (Vilniaus universitetas), nariai: Aušra Kazlauskienė (Šiaulių universitetas), Džiugas Dvarionas (Vytauto Didžiojo universitetas), Ilona Jonutytė (Klaipėdos universitetas), Odeta Merfeldaitė (Mykolo Romerio universitetas) ir Angelė Tamulevičiūtė (Vilniaus pedagoginis universitetas)) parengta Jaunimo problematikos tyrimų metodika ir Ilgalaikė jaunimo problematikos tyrimų koncepcija.

Tyrimo tikslas – ištirti jaunimo problemas (pagal apibrėžtus rodiklius) jaunimo politikos įgyvendinimo srityse. Pasirinktos šios sritys:

mokymasis ir studijos (švietimas, mokymas, mokslas, studijos ir ugdymas);

darbas (darbas ir užimtumas);

laisvalaikis (laisvalaikis, poilsis, kūryba ir kultūra);

gyvenimo sąlygos (apsirūpinimas būstu);

dalyvavimas (pilietiškumas, neformalus ugdymas);

fizinė ir psichinė sveikata (sveikatos apsauga);

įpročiai ir gyvenimo būdas (sveikatingumas, kūno kultūra ir sportas);

šeima, draugai, kaimynystė (socialinė apsauga);

jaunimo probleminio / rizikingo elgesio apraiškos.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo atlikimo metodai

Jaunimo apklausos anketa buvo sudaryta iš 14 klausimų blokų: mokyklos (1–8) ir studijų (9–15), darbo (16–32), laisvalaikio (33–37), draugų (38–41), kaimynystės (42–43), gyvenimo sąlygų (44–49), verslumo (50–52), dalyvavimo (53–64), įpročių (65–74), mitybos ir poilsio (75–80), psichologinės ir fizinės savijautos (81–84), lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (85–89), demografinių rodiklių (90–100).

Atliekant kokybinį tyrimą buvo gilinamasi į tas pačias temas, kaip ir kiekybiniame tyrime, siekiant sužinoti, su kokiomis problemomis šiose srityse jaunimas susiduria ir kokius mato šių problemų sprendimo būdus. Skirtingoms amžiaus grupėms nustatytos skirtingos sritys: 14–18 metų jaunimo grupei – mokykla, laisvalaikis, draugai, gyvenamoji aplinka, aktyvumas / dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai; 19–29 metų jaunimui – darbas, laisvalaikis, draugai, gyvenamoji aplinka, aktyvumas / dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, šeimos planavimas, požiūris į save.

Kokybinio tyrimo tikslas – suprasti, kaip tiriamieji aiškina tikrovę, analizuoja priežastis, ieško problemų sprendimo būdų; atskleisti tiriamų reiškinių esmę.

2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimo atstovai nuo 14 iki 29 metų, tyrimo metu gyvenantys, besimokantys ar dirbantys Klaipėdos rajono savivaldybės teritorijoje.

Statistikos departamento duomenimis 2011 metų pradžioje Klaipėdos rajono savivaldybės teritorijoje gyveno 12584 jauni žmonės nuo 14 iki 29 metų, tai sudarė 24,37 proc. visų gyventojų.

2.3. Tyrimo atranka

Kiekybiniam tyrimui (anketinei apklausai) tiriamojoje savivaldybėje atlikti buvo taikoma kvotinė atranka. Kvotinės atrankos požymių krepšeliui pasirinktos bazinės demografinės charakteristikos: lytis, amžius ir gyvenamoji vieta. Pagal Statistikos departamento duomenis apskaičiuotos (ir tikslintos pagal kitus savivaldybių bei Švietimo ir mokslo ministerijos statistinės informacijos šaltinius) lyties ir amžiaus kvotos. Apklaustųjų charakteristikos pagal tikslinius požymius atitinka jų pasiskirstymą generalinėje visumoje.

Kokybinio tyrimo dalyvių imtis buvo sudaryta taikant tikslinę arba kriterijumi grindžiamą atranką. Sudarant tyrimo imtį dalyviams buvo taikomi kriterijai, užtikrinantys tiriamųjų požymių įvairovę: 14–18 metų jaunuoliai turėjo būti ne tik pagrindinės, vidurinės ar gimnazijos moksleiviai, bet ir besimokantys profesinio rengimo centruose, jaunimo mokykloje; gyvenantys tiek mieste, tiek rajone; 19–29 metų jaunuoliai turėjo būti dirbantys ir nedirbantys; sukūrę šeimas ir neturintys jų; dalyvaujantys / nedalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys / nepriklausantys neorganizuotai jaunimo grupei, gyvenantys tiek miesto, tiek kaimo tipo gyvenvietėse.

2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji

Kiekybinio jaunimo tyrimo imties dydis – 401 tiriamasis. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą (su 95 proc. tikimybe).

Remiantis statistikos departamento duomenimis apie jaunimo, gyvenančio Klaipėdos rajono savivaldybėje 2011 metų pradžioje, pasiskirstymą, ši kvota buvo padalinta proporcingai 3 amžiaus grupių jaunimui, kaimo ir miesto gyventojams, po pusę vyrams ir moterims.

2.5. Duomenų analizė

Kiekybinio tyrimo duomenų analizė buvo atliekama, naudojant SPSS/PC programinę įrangą. Ataskaitoje pateikiami bendrieji paprastų ir agreguotų arba suminių rodiklių, apskaičiuotų iš turimų anketinių duomenų, atsakymų procentiniai arba faktiniai pasiskirstymai.

Taip pat tikrinti koreliaciniai ryšiai tarp atskirų rodiklių. Tam naudotas Spearmano koreliacijos koeficientas (Koreliacinis ryšys laikytinas statistiškai reikšmingu, jei p reikšmė mažesnė už 0,05) bei Pearsono χ^2 kriterijus statistiškai reikšmingiems skirtumams, skirtingose socialinėse demografinėse grupėse, nustatyti (skirtumas laikytinas statistiškai reikšmingu, jei p reikšmė mažesnė už 0,05).

Kokybinio tyrimo duomenų analizė buvo atliekama panaudojant atviro kodavimo programą „Kokybis“. Pirmame duomenų analizės etape surinkti duomenys indeksuojami, išskiriamos pradinės tyrimo dalyvių atsakymų kategorijos. Vėliau šios kategorijos grupuojamos, apibrėžiami ryšiai tarp jų.

Kiekybinio ir kokybinio tyrimo duomenys ataskaitoje integruojami pagal tyrimo rodiklius (problemines sritis).

2.6. Sąvokos

Anketa – klausimų, kuriuos apjungia tyrėjo siekis ištirti kokį nors socialinį reiškinį, visuma.

Anoniminė apklausa – apklausa, kai asmuo traktuojamas kaip socialinio reiškinio ar proceso agentas, tai yra, respondentas / informantas tyrėjui nerūpi kaip individualybė.

Atranka – tyrimo imties sudarymas.

Atviri klausimai – klausimai, neturintys pateiktų galimų atsakymų variantų.

Dichotominė matavimų skalė – skalė, kurią taikant, požymių reikšmės yra priskiriamos prie vienos iš dviejų galimų kategorijų. Pavyzdžiui, gyvas arba miręs, rūko-nerūko ir kt.

Generalinė visuma – objektų visuma.

Generalinė aibė – tyrimo vienetų (žmonių, organizacijų, bendruomenių, grupių, įvykių, dokumentų ir pan.), atstovaujančių tyrimo objektui, visuma.

Charakteristika – visapusiškas tiriamojo objekto apibūdinimas.

Informantas – asmuo, teikiantis informaciją kokybinį tyrimą atliekančiam tyrėjui.

Įvertis – diagnostinis sprendinys apie tikrovės objektą, nusakantis jo socialinę vertę.

Kiekybinė analizė – duomenų nagrinėjimas, taikant matematinės statistikos metodus.

Kiekybinis tyrimas – empirinis tyrimas, kurio išvados paremtos problemai spręsti reikalingų duomenų analize, taikant matematinės statistikos metodus.

Kintamasis – eksperimente ar tyrime yra požymis, kuris gali įgyti skirtingas reikšmes. **Nepriklausomas kintamasis** – tai kintamasis, kuriuo galima paaiškinti arba iššaukti tiriamo reiškinio pokyčius. **Priklausomas kintamasis** – tai kintamasis, kurį galima paaiškinti, remiantis eksperimentu ar kitu būdu.

Klausimynas – kiekybinio tyrimo instrumentas, kurį sudaro visuma klausimų, vienijamų tyrėjo siekimu gauti pirminę informaciją apie tyrimo objektą.

Kokybinė analizė – duomenų nagrinėjimas, taikant specifinius metodus.

Kokybinis tyrimas – empirinis tyrimas, teikiantis aprašomojo pobūdžio išvadas apie tyrimo objektą ir paremtas kokybinių (išreikštų žodžių ar simbolių forma) duomenų analize.

Kokybinių tyrimų išorinis validumas – tyrimo kokybiškumo požymis, tyrėjo siekiamybė tyrimo rezultatus pritaikyti generalinėje aibėje.

Kokybinių tyrimų vidinis validumas – tyrimo kokybiškumo požymis, tyrėjo siekiamybė, kad tyrimo rezultatai rodytų realią situaciją, būtų tikslūs ir jais būtų galima pasitikėti.

Kriterijus – požymis, kuriuo remiantis sprendžiama apie teiginio teisingumą ar klaidingumą, įverčio matas.

Metodas – pagrindinis duomenų rinkimo, apdorojimo arba analizės būdas.

Metodika – tyrimo būdų ir taisyklių visuma.

Nepriklausomi požymiai (kintamieji) – veiksniai, nuo kurių, remiantis teoriniu modeliu, gali priklausyti problemų sprendinys.

Pasikliautinumas – kokybinio tyrimo kokybės požymis (kiekybinio tyrimo patikimumo analogas), tyrėjo siekiamybė, kad tyrimu būtų galima pasikliauti.

Priklausomi požymiai (kintamieji) – nusako tyrimo objekto ypatumus (savybes, žinias, nuostatas ir pan.).

Ranginė matavimų skalė – tai požymio reikšmių matavimo būdas, kuriuo, skirtingai nei nominaliosios matavimų skalės, tiriamieji objektai ar individai gali būti sudėlioti matuojamo požymio didėjimo arba mažėjimo tvarka.

Reikšminis žodis – tyrėjo nuožiūra parinktas daiktavardis ir jo pažymins (-iai) – daiktavardis, būdvardis, įvardis, dalyvis (1–4 žodžiai, interpretuojami kaip vienas reikšminis žodis).

Respondentas – asmuo, teikiantis informaciją tyrimą atliekančiam tyrėjui.

Tyrimo imtis – specialiai tyrimui atrinkta generalinės aibės dalis, t. y. tie generalinės aibės vienetai, iš kurių renkami tyrimo duomenys.

Tyrimo populiacija – tyrimo generalinės aibės analogas, kai generalinės aibės vienetai yra žmonės.

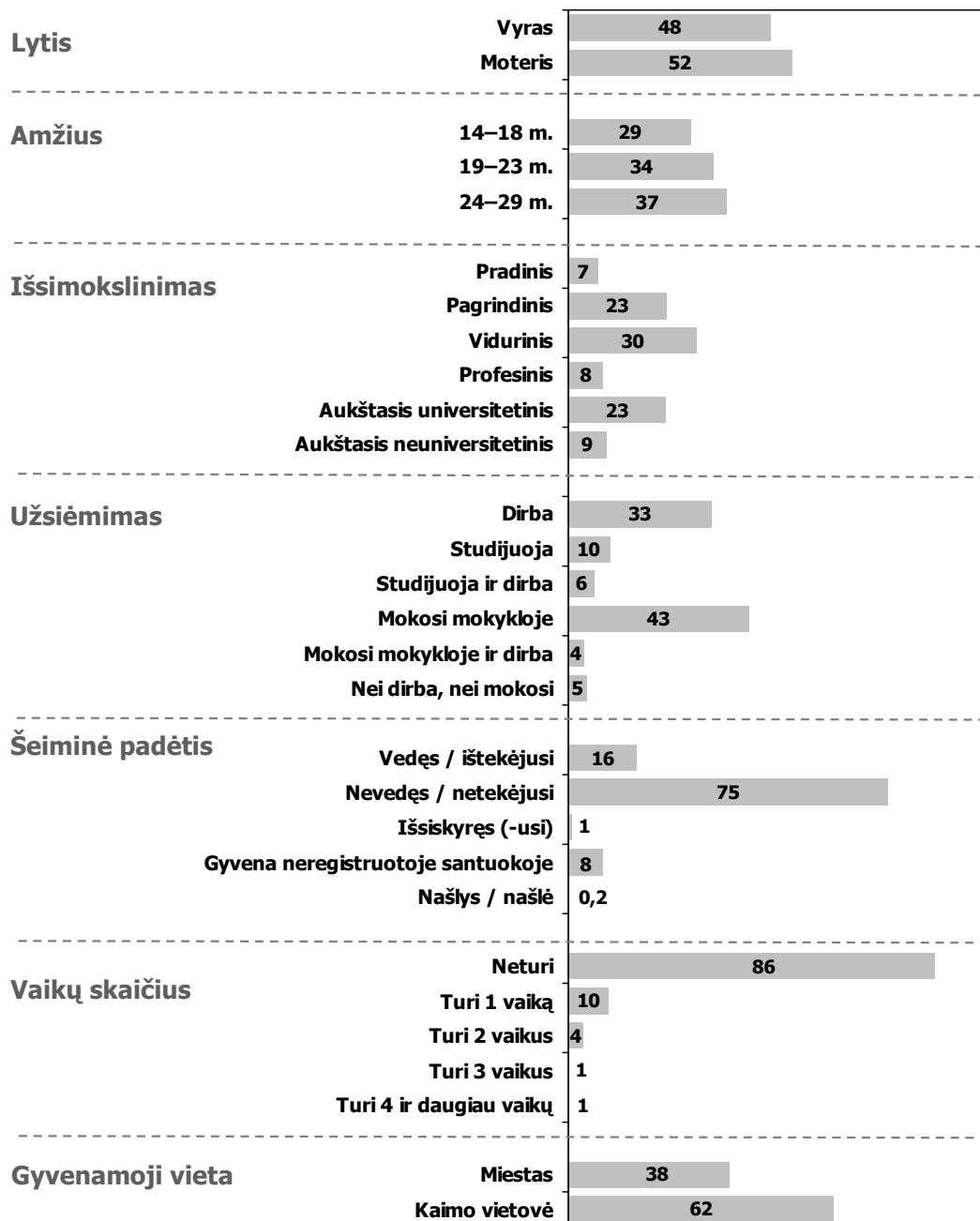
Tyrimo programa – pagrindinis strateginis dokumentas, kuriuo vadovaujantis tyrėjas organizuoja ir vykdo konkretų tyrimą.

Tyrimo rezultatai – veiklos produktai, kurie perduodami viešam naudojimui.

Uždaro tipo klausimai – klausimai, kuriems pateikiami visi galimi atsakymo variantai, o respondentas tik pažymi pasirinktus vieną ar kelis atsakymus.

3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos

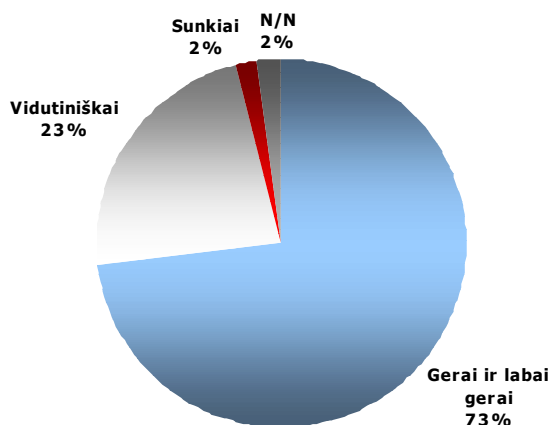
3.1.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialines-demografines charakteristikas (proc., N=401)

3.2. Mokykla

Rodiklių grupė, skirta pagrindinių, vidurinių, jaunimo, profesinių mokyklų ir gimnazijų mokiniams, sudaryta iš rodiklių, apibūdinančių mokinių savijautą, jų santykius su mokytojais, patyčias mokykloje, pamokų lankomumą, pažangumą, mokyklos pasiekiamumą, galimybę naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, profesijos pasirinkimą ir studijų planus, dalyvavimo mokyklos gyvenime aktyvumą.

Tyrimo dalyvavo 186 moksleiviai, jie sudarė 46 proc. visos tyrimo imties. Mokyklos rodikliai skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie pasitenkinimą mokykla, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: gerai ir labai gerai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas mokykloje.

3.2.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=186)

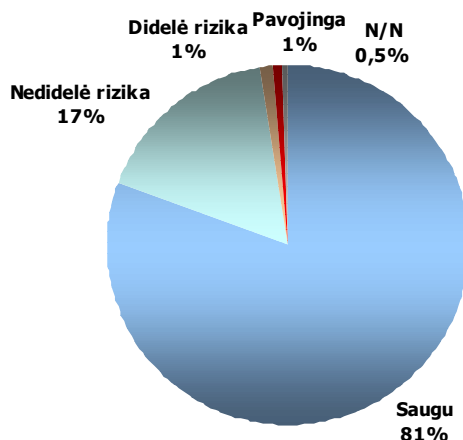
Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 11,7; t. y. patenka į gerai ir labai gerai gebančių spręsti problemas kategoriją.

Dauguma (73 proc.) apklaustų moksleivių išreiškė aukštą pasitenkinimą mokykla, jie geba kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus. 23 proc. pasižymi vidutiniais gebėjimais. 2 proc. apklaustųjų išreiškė silpną gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti mokykloje kylančias (žr. 3.2.1 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio koreliacija su savęs vertinimo rodikliu (Spearmano $\rho = -0,150$, $p = 0,042$). Tai reiškia, kad kuo geriau moksleiviai geba įveikti problemas mokykloje, tuo geriau save vertina. Taip pat pastebėta statistiškai reikšminga silpna neigiama įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio koreliacija su šeimos narių socialinio palaikymo rodikliu (Spearmano $\rho = -0,297$, $p < 0,001$). Tai rodo, kad didesnio šeimos narių palaikymo

susilaukiantys apklaustieji geriau įveikia problemas mokykloje. Savęs vertinimo ir šeimos narių socialinio palaikymo rodiklių aprašus žr. 3.12 skyriuje.

Mokyklos saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie tam tikrus įvykius mokykloje, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi nesaugioje aplinkoje, kad joje patiria patyčių, pvz., kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo, seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė (per paskutines 30 dienų). Mokyklos saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 8 reiškia saugumo mokykloje trūkumą, o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos saugumą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo saugesnė mokykla. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: mokosi saugioje aplinkoje (nuo 23 iki 24), mokykloje, kur yra nedidelė rizika (nuo 18 iki 22), didelė rizika (nuo 13 iki 17) ir mokytis pavojinga (nuo 8 iki 12).

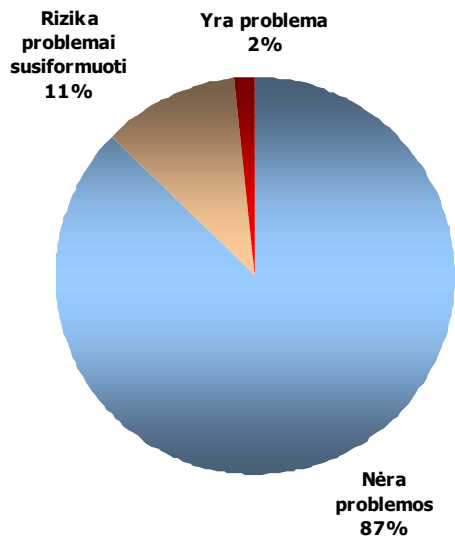

3.2.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos saugumo rodiklį (proc., N=186)

Vidutinė mokyklos saugumo rodiklio reikšmė yra 23,1; t. y. apskritai mokyklose mokiniai mokosi saugioje aplinkoje.

Dauguma (81 proc.) moksleivių mokosi saugioje aplinkoje. 17 proc. apklaustųjų aplinka pasižymi nedidele rizika. 1 proc. mokosi nesaugioje mokykloje. Dar 1 proc. tyrimo dalyvių susiduria su itin nesaugia aplinka, kurioje mokytis yra pavojinga (žr. 3.2.2 pav.).

Lankomumo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie dėl įvairių priežasčių per paskutines 30 dienų praleistas pamokas, kuris leidžia pamatuoti, ar tiriamasis turi lankomumo problemų. Mokyklos lankomumo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia, kad lankomumo problemų nėra, o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos lankymo problemą. Vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnė mokyklos lankymo problema. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: neturi lankomumo problemos (nuo 6 iki 12), yra rizika lankomumo problemai susiformuoti (nuo 13 iki 18) ir turi išreikštą mokyklos lankymo problemą (nuo 19 iki 24).

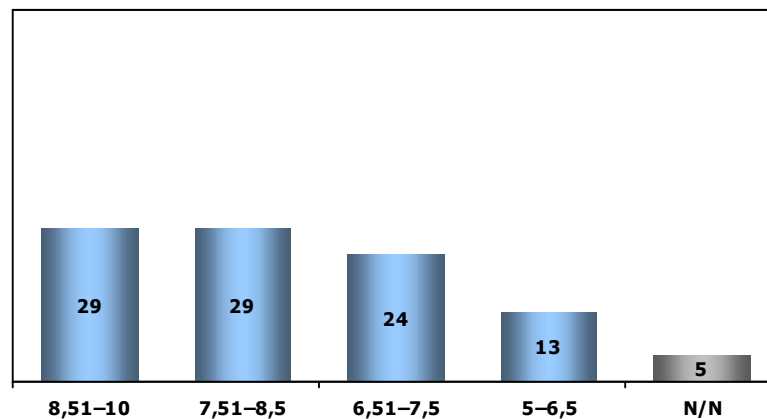

3.2.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lankomumo problemų rodiklį (proc., N=186)

Vidutinė lankomumo problemų rodiklio reikšmė – 9,4; t. y. apskritai Klaipėdos rajono moksleiviai lankomumo problemas neturi.

Didžioji dauguma (87 proc.) apklaustųjų neturi mokyklos lankomumo problemų. 11 proc. moksleivių patenka į rizikos grupę. 2 proc. turi ženkliai išreikštų mokyklos lankymo problemų (žr. 3.2.3 pav.).

Pažangumo rodiklis – tai rodiklis, matuojamas paskutinio semestro pažymių vidurkiu. Jis kinta nuo 1 iki 10. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: iki 4,9; 5–6,5; 6,51–7,5; 7,51–8,5; 8,51–10.

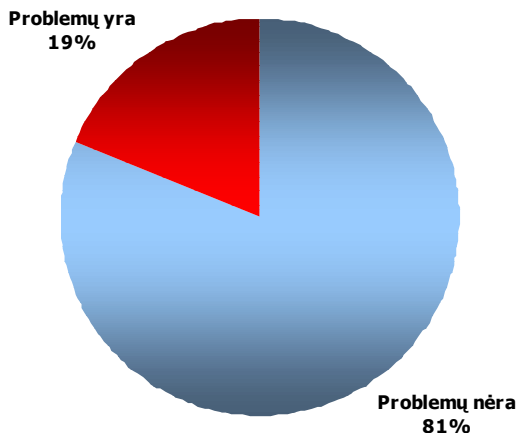

3.2.4 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal pažangumą (proc., N=186)

Tyrimo dalyvavusių mokinių paskutinio semestro pažymių vidurkis – 7,85. Dauguma apklaustų mokinių (53 proc.) nurodė vidutinį pažymių vidurkį (6,51–8,5 balo). 29 proc. – aukštą (8,51–10 balų). 13 proc. teigė turintys 6,5 balo ar mažesnę pažymių vidurkį (žr. 3.2.4 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp pažangumo ir lankomumo rodiklių (Spearmano $\rho=-0,162$, $p=0,027$). Tai rodo, kad pažangesni moksleiviai turi mažiau lankomumo problemų. Aukščiausią (8,51–10 balų) vidurkį paskutinįjį semestrą dažniau turėjo merginos (Pearsono χ^2 testo $p=0,011$).

Sunkumų nuvykti į mokyklą rodiklis – matuojamas dichotomine skale – turi arba neturi sunkumų / problemų.

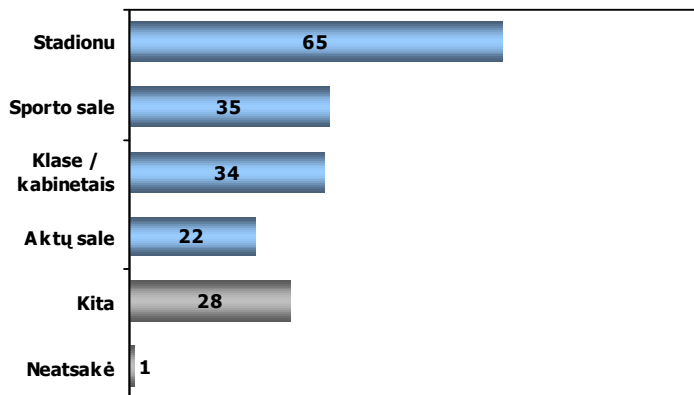

3.2.5 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal sunkumų nuvykti į mokyklą rodiklį (proc., N=186)

Didžioji dalis (81 proc.) tyrime dalyvavusių moksleivių nurodė neturintys sunkumų nuvykti į mokyklą. 19 proc. pripažino, jog problemų yra (žr. 3.2.5 pav.).

Sunkumų nuvykti į mokyklą dažniau turi jaunesni (14–18 m.) moksleiviai (Pearsono χ^2 testo $p=0,033$).

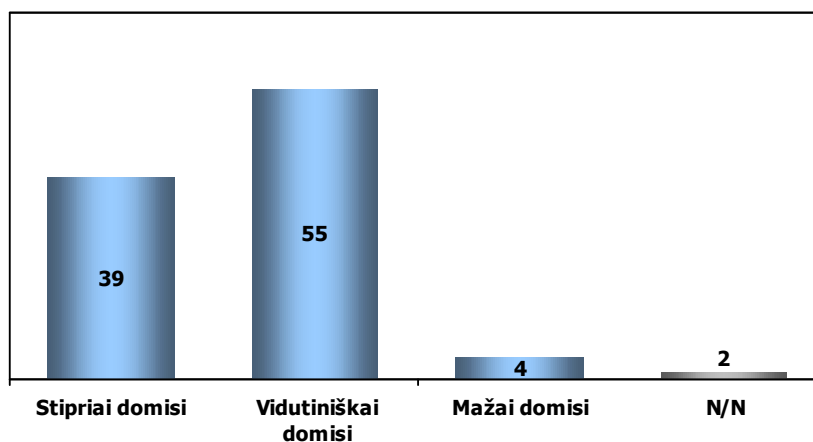
Galimybės naudotis mokyklos patalpomis po pamokų rodiklis – matuojamas dichotominėmis skalėmis, prašoma nurodyti, kokiomis patalpomis gali naudotis ne pamokų metu: sporto, aktų salėmis, stadionu, kabinetais.

3.2.6 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal galimybės naudotis mokyklos patalpomis po pamokų rodiklį (proc., N=186)

Didžioji dalis (65 proc.) apklaustų moksleivių turi galimybę po pamokų naudotis mokyklos stadionu. 35 proc. – sporto sale. 34 proc. – klase / kabinetais. 22 proc. nurodė po pamokų galintys naudotis aktų sale (žr. 3.2.6 pav.).

Domėjimosi būsima profesija rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus, leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręgti. Rodiklis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsima profesija. Domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28: 28 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 7 reiškia aktyvų domėjimąsi ir sąmoningą rengimąsi būsima profesijai. Kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domisi profesija ir sąmoningai ją renkasi (nuo 7 iki 14), vidutiniškai (nuo 15 iki 21) ir mažai (nuo 22 iki 28) domisi ir nesąmoningai renkasi profesija.

3.2.7 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal domėjimosi būsima profesija rodiklį (proc., N=186)

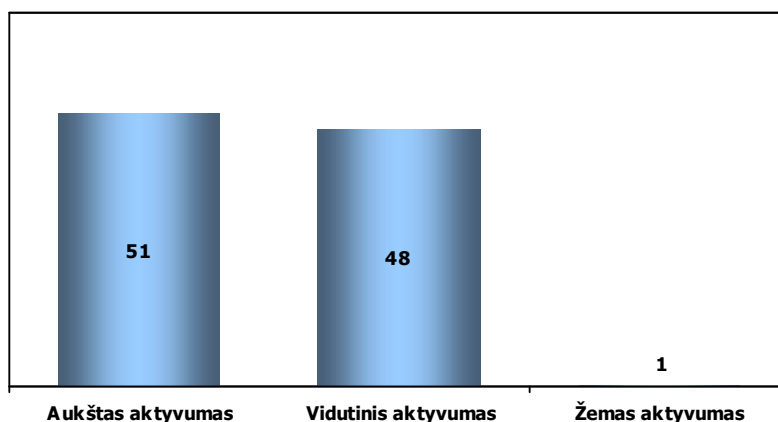
Vidutinė domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmė – 15,3; t. y. domėjimasis būsima profesija yra vidutiniškas.

55 proc. respondentų vidutiniškai domisi būsima profesija. 39 proc. – labai domisi. 6 proc. apklaustų moksleivių domėjimasis būsima profesija yra mažas (žr. 3.2.7 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama domėjimosi būsima profesija rodiklio koreliacija su įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas mokykloje rodikliu (Spearmano $\rho=0,217$, $p=0,003$). Tai rodo, kad labiau besidomintys būsima profesija moksleiviai geriau įveikia problemas mokykloje.

Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Kiekvienam tiriamajam indikatorių rangų reikšmės sumuojamos ir gaunamas suminis aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 32 iki 8: 32 reiškia žemą, o 8 reiškia aukštą aktyvumo mokinių savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aktyvumo mokinių savivaldoje lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes:

žemas (nuo 25 iki 32), vidutinis (nuo 17 iki 24) ir aukštas (nuo 8 iki 16) aktyvumo mokinių savivaldoje lygis.

3.2.8 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklį (proc., N=186)

Vidutinė mokinių aktyvumo savivaldoje rodiklio reikšmė – 16,2. Tai rodo vidutinį ar aukštą aktyvumą mokyklos savivaldoje.

Kiek daugiau nei pusė (51 proc.) respondentų patenka į aktyvių mokyklos savivaldos dalyvių kategoriją. 48 proc. būdingas vidutinis aktyvumas, o 1 proc. – žemas (žr. 3.2.8 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklio silpna teigiama koreliacija su įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodikliu (Spearmano $\rho=0,213$, $p=0,004$) ir vidutinio stiprumo neigiama koreliacija su pažangumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,313$, $p<0,001$). Tai rodo, kad mokinių savivaldoje aktyvesni apklaustieji geriau įveikia problemas mokykloje ir geriau mokosi. Mokinių savivaldoje aktyvesni jaunesni (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,019$).

Kokybinio tyrimo metu, moksleivių (14–18 m.) buvo prašoma įvardyti didžiausias problemas susijusias su mokykla. Jaunuoliai išskyrė šias:

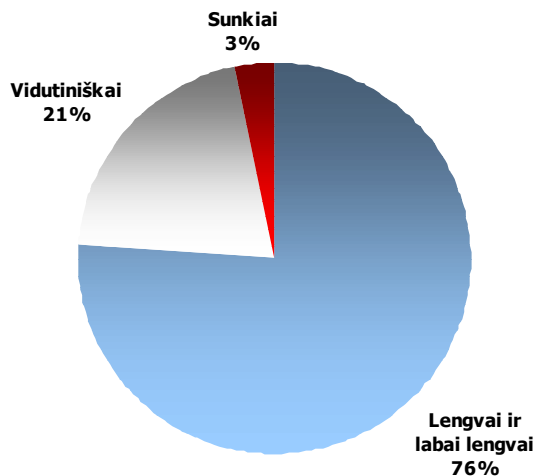
- ✓ **psichologinis smurtas** („patyčios“, „manau, kad pagrindinė problema yra patyčios, nes per kelis metus jos mūsų mokykloje labai sumažėjo“, „patyčios, užgauliojimai“, „necenzūriniai žodžiai, patyčios, šaipymasis iš draugų, reketavimas“)
- ✓ **mokslo inventorius stygius technologijų pamokose** („mokykloje nėra viryklės, per darbų pamoką negalima mokyti gaminti“)
- ✓ **įvairios technikos stygius** („ne visur pakankamas aprūpinimas šiuolaikine technika“)
- ✓ **atsainus mokytojų požiūris į jaunimo organizacijų veiklą, neskatinama mokinių saviraiška** („kad mokykloje neskatinamas jaunimas dalyvauti visuomeninėje veikloje, mokyklos vadovai nesuteikia jaunimo organizacijoms viešai reikštis mokykloje“)
- ✓ **prasta mokyklos pastato būklė** („pagrindinės problemos siejasi su mokyklos pastato būkle – yra šaltų kabinetų“)
- ✓ **mokytojų nekompetentingumas, konservatyvumas** („problema susijusi su mokytojais – ne visi noriai išdėsto savo dalyką, ne visi yra kompetentingi“, „mokyklų vadovai konservatyvių pažiūrų“)

- ✓ **būsto problemos moksleiviams iš atokesnių vietovių** („pagrindinė problema būtų tai, kad moksleiviam iš toliau, sudėtingiau gauti bendrabutį“)
- ✓ **bendradarbiavimo tarp mokinių bei tarp mokinių ir mokytojų stoka** („nebendradarbiavimas“, „tarpusavio nesusipratimas tarp mokinių ir mokytojų“, „nesusikalbėjimas“)
- ✓ **netenkinanti mokymosi programa** („prasta pamokų pateikimo programa“). Vienas mokinys teigė, jog **problemų nėra** („problemų neturiu“). Problemas, susijusias su mokykla, jaunuoliai siūlo spręsti:
- ✓ **koreguojant mokymosi programas (mokant daugiau praktinių dalykų, leidžiant pasirinkti disciplinas ir pan.)** („pakeisčiau mokymosi programą, tai yra padaryčiau pamokas, kad reiktų mažiau mokytis teorinių žinių, o daugiau žaidimų, įvairių užsiėmimų“, „manau, daugiau rinktis daugiau pasirenkamų dalykų, tokių kaip muzika, teatras ir panašiai, kad jaunimas mokydamasis profesinėje mokykloje, galėtų šviestis daugiau kultūriškai“)
- ✓ **mokinams ir mokytojams gerai atliekant pavestą darbą** („kiekvienas turi būti atsakingas už savo darbą, o ne pervesti jį kam nors kitam, pvz., jei mokiniai privalo padaryti kiekvienos pamokos namų darbus, tai ir mokytojai negali teisintis, kad nepadarė savo darbo, nes turi daug klasių“)
- ✓ **skiriant lėšų mokyklos renovacijai, papildomo inventoriaus įsigijimui** („ieškočiau būdų, kaip įrengti virtuvę mokykloje, nes norinčioms išmokti gaminti merginoms, tai yra didelė bėda“, „atsižvelgčiau į vadovėlius, nes toks jausmas, kad jų niekas ten neskaito“, „skirčiau papildomų lėšų mokyklos renovacijai ir aprūpinimui būtiniausiomis priemonėmis“)
- ✓ **sudarant sąlygas įvairioms organizacijoms plėtoti savo veiklą mokyklose** („suteikčiau galimybę jaunimo organizacijoms puikiai veikti mokyklose, suteikčiau jiems patalpas ar finansavimą“)
- ✓ **rengiant paskaitas apie patyčias** („rengiant daugiau paskaitų apie patyčias“).

3.3. Studijos

Tyrimo dalyvavo 63 respondentai, studijuojantys aukštosiose mokyklose, rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tik jiems. Aukštųjų mokyklų studentų buvo prašoma nurodyti veiksnius, turėjusius įtakos jų studijų pasirinkimui, tiriamieji galėjo pasirinkti tris geriausiai tinkančius veiksnius iš vienuolikos galimų.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą studijomis, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas aukštojoje mokykloje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: lengvai ir labai lengvai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas aukštojoje mokykloje.

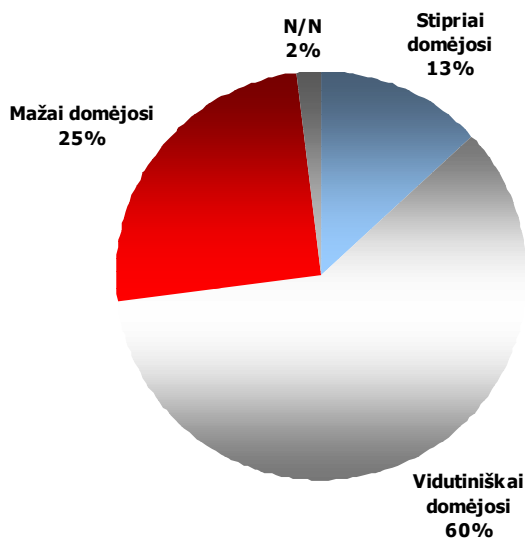
3.3.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=63)

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 11,8; t. y. geri ir labai geri sugebėjimai įveikti kylančius sunkumus.

76 proc. tyrimo dalyvių geba lengvai ir labai lengvai kontroliuoti įvykius ir spręsti kylančias problemas. 21 proc. būdingi vidutiniai gebėjimai susidoroti su kylančiomis problemomis. 3 proc. sunkiai įveikia problemas aukštojoje mokykloje (žr. 3.3.1 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas studijose rodiklio vidutinio stiprumo neigiamos koreliacijos su psichinės sveikatos (Spearmano $\rho=-0,315$, $p=0,012$) ir savęs vertinimo (Spearmano $\rho=-0,339$, $p=0,007$) rodikliais (šių 2 rodiklių aprašus žr. 3.12 skyriuje). Tai rodo, kad geresne psichine savijauta pasižymintys ir geriau save vertinantys studentai sėkmingiau susidoroja su studijose kylančiomis problemomis.

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie domėjimąsi būsimomis studijomis / studijų programomis ir veiksmus, leidžiančius jas sąmoningai pasirinkti. Jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimas studijas ir universitetą. Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia nesidomėjimą būsimomis studijomis, o 24 – aktyvų domėjimąsi studijų programomis ir universitetų galimybėmis, sąmoningą, argumentuotą rinkimąsi, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimų studijų pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domėjosi būsimąja profesija ir sąmoningai ją rinkosi (nuo 19 iki 24), vidutiniškai (nuo 13 iki 18) ir mažai (nuo 6 iki 12) domėjosi būsimąja profesija ir nesąmoningai ją rinkosi.

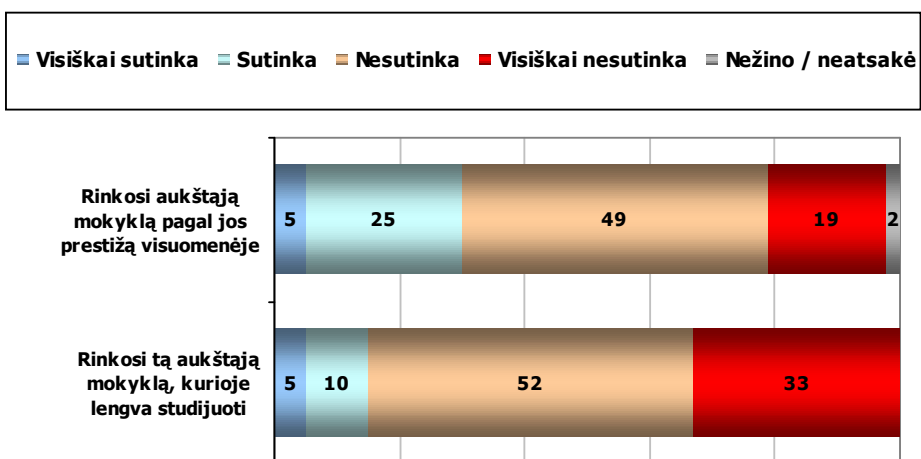

3.3.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklį (proc., N=63)

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio vidutinė reikšmė – 14,4. Ši reikšmė rodo vidutinį domėjimąsi būsima profesija.

Didžioji dalis (60 proc.) tyrime dalyvavusių studentų priklauso vidutiniškai besidominčiųjų būsima profesija kategorijai. 13 proc. išreiškė aktyvų domėjimąsi. 25 proc. pasižymi žemu sąmoningumu rinkdamiesi būsimas studijas ir universitetą (žr. 3.3.2 pav.).

Aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvai – du motyvai: pasirinkimas tos aukštosios mokyklos, kurioje lengva studijuoti, ir pagal prestižą visuomenėje, vertinami 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiamos kiekvieną variantą pasirinkusiųjų procentinės dalys.

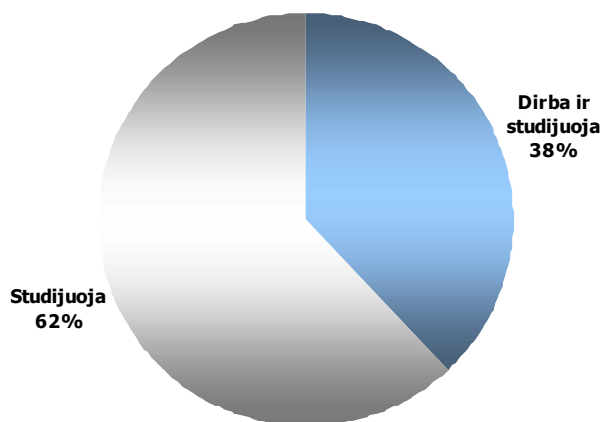

3.3.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvus (proc., N=63)

30 proc. studijuojančių apklaustųjų aukštąją mokyklą rinkosi pagal jos prestižą visuomenėje, 68 proc. respondentų tai buvo nesvarbu. Aukštąją mokyklą, kurioje lengva

studijuoti, rinkosi 15 proc. tyrimo dalyvių. 85 proc. į šį kriterijų neatsižvelgė (žr. 3.3.3 pav.).

Dirbančių studentų rodiklis – matuojamas dichotomine skale. Skaičiuojama procentinė dirbančiųjų studentų dalis, lyginant su visų studijuojančių kiekiu.

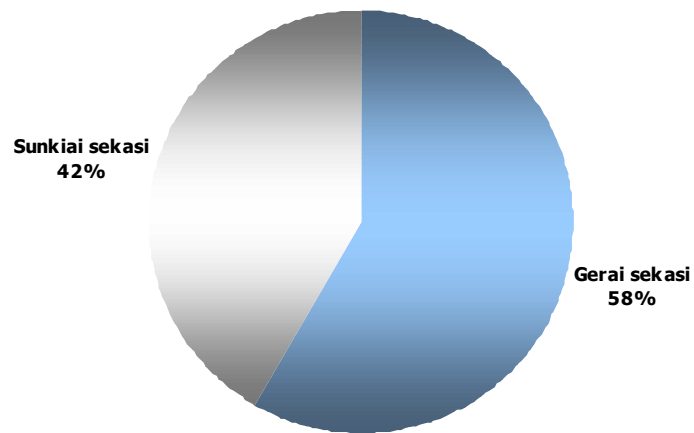

3.3.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal dirbančių studentų rodiklį (proc., N=63)

62 proc. apklaustų studentų tik studijuoja, 38 proc. – dirba ir studijuoja (žr. 3.3.4 pav.).

Dažniau dirba ir studijuoja nei vien studijuoja vyresni (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

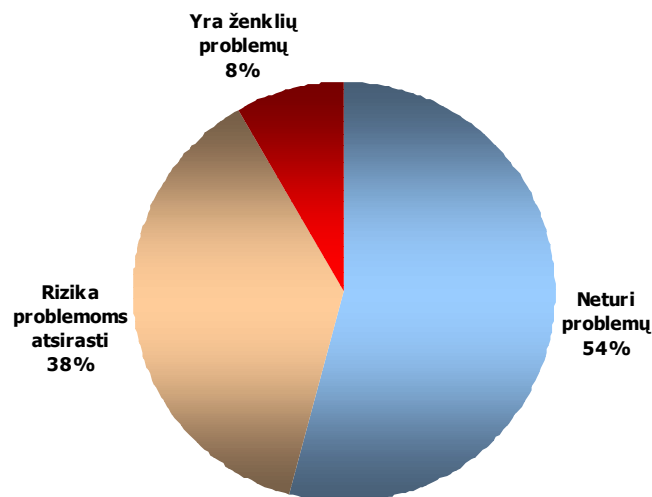
Darbo ir studijų derinimas – tai rodiklis, parodantis tiriamųjų suvokimą apie tai, kaip jiems sekasi ar nesiseka derinti darbą ir studijas. Matuojamas rangine skale nuo „gerai sekasi“ iki „visiškai nesiseka“. Pateikiamas gautų atsakymų procentinis pasiskirstymas.

3.3.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimą (proc., N=24)

Daugumai (58 proc.) dirbančių studentų studijas ir darbą derinti sekasi gerai. 42 proc. – sekasi sunkiai (žr. 3.3.5 pav.).

Darbo ir studijų derinimo problemų lygio rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie įvairias problemas, kylančias derinant darbą ir studijas, kuris leidžia įvertinti problemų, kylančių dėl darbo ir studijų derinimo, lygį. Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 18: 6 reiškia, kad darbo ir studijų derinimo problemų nekyla, o 18 reiškia stipriai išreikštas darbo ir studijų derinimo problemas, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnės darbo ir studijų derinimo sukeltos problemos. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: neturi problemų dėl darbo ir studijų derinimo (nuo 6 iki 10), yra rizika rimtoms darbo ir studijų derinimo problemoms susiformuoti (nuo 11 iki 14), turi ženklių problemų dėl darbo ir studijų derinimo (nuo 15 iki 18).

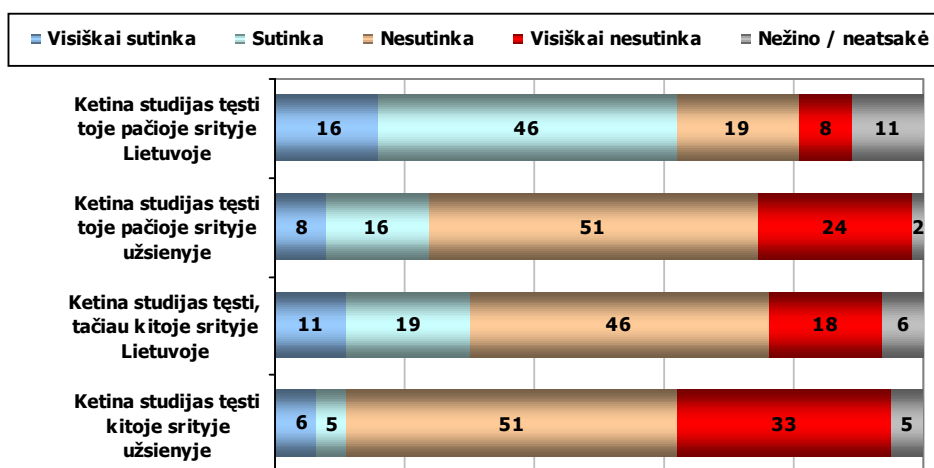

3.3.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimo problemų lygio rodiklį (proc., N=33)

Darbo ir studijų derinimo rodiklio vidutinė reikšmė – 10,4. Ši reikšmė rodo, kad gali kilti pavojus darbo ir studijų derinimo problemoms atsirasti.

Dauguma (54 proc.) dirbančių ir studijuojančių apklaustųjų neturi darbo ir studijų derinimo problemų. 38 proc. priklauso rizikos grupei, o 8 proc. turi ženklių problemų (žr. 3.3.6 pav.).

Ketiniai tęsti studijas – keturi teiginiai, vertinami keturių rangų skalėmis pagal tiriamojo sutikimo su teiginiu laipsnį nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Teiginiuose derinami du aspektai: ketinimai tęsti studijas toje pačioje ar kitoje srityje ir ketinimai tęsti studijas Lietuvoje ar užsienyje. Pateikiami procentiniai kiekvieną variantą pasirinkusiųjų kiekiai.

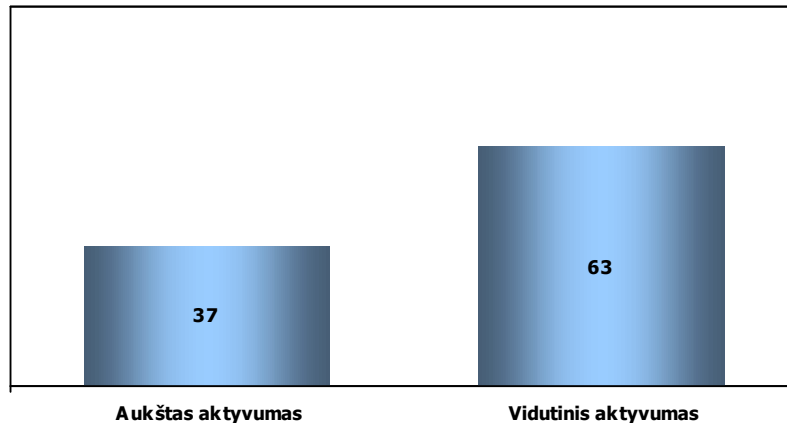

3.3.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimą tęsti studijas (proc., N=63)

Dauguma (62 proc.) studijuojančių apklaustųjų planuoja tęsti studijas toje pačioje srityje Lietuvoje. 24 proc. – užsienyje. Apie studijų tęsimą kitoje srityje Lietuvoje svarsto 30 proc., užsienyje – 11 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.3.7 pav.).

Pastebėta silpna teigiama koreliacija tarp ketinimų tęsti studijas užsienyje kitoje ir toje pačioje srityje (Spearmano $\rho=0,296$, $p=0,018$). Tai reiškia, kad tie, kurie planuoja studijas tęsti užsienyje, svarsto tiek galimybę pasirinkti tą pačią, tiek kitą sritį. Taip pat nustatyta vidutinio stiprumo teigiama koreliacija tarp ketinimų tęsti studijas kitoje srityje Lietuvoje ir užsienyje (Spearmano $\rho=0,371$, $p=0,003$). Tai rodo, kad apsisprendusieji keisti studijų sritį svarsto galimybes tai daryti tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 9 indikatoriais, atspindinčiais studentų aktyvumo aukštosios mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 36 iki 9: 36 reiškia žemą, o 9 – aukštą aktyvumo studentų savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aktyvumo studentų savivaldoje lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 28 iki 36), vidutinis (nuo 19 iki 27) ir aukštas (nuo 9 iki 18) aktyvumo studentų savivaldoje lygis.

3.3.8 paveikslas. Studentų pasiskirstymas pagal aktyvumo studentų savivaldoje rodiklį (proc., N=63)

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio vidutinė reikšmė – 19,5. Tai rodo vidutinį aktyvumo studentų savivaldoje lygį.

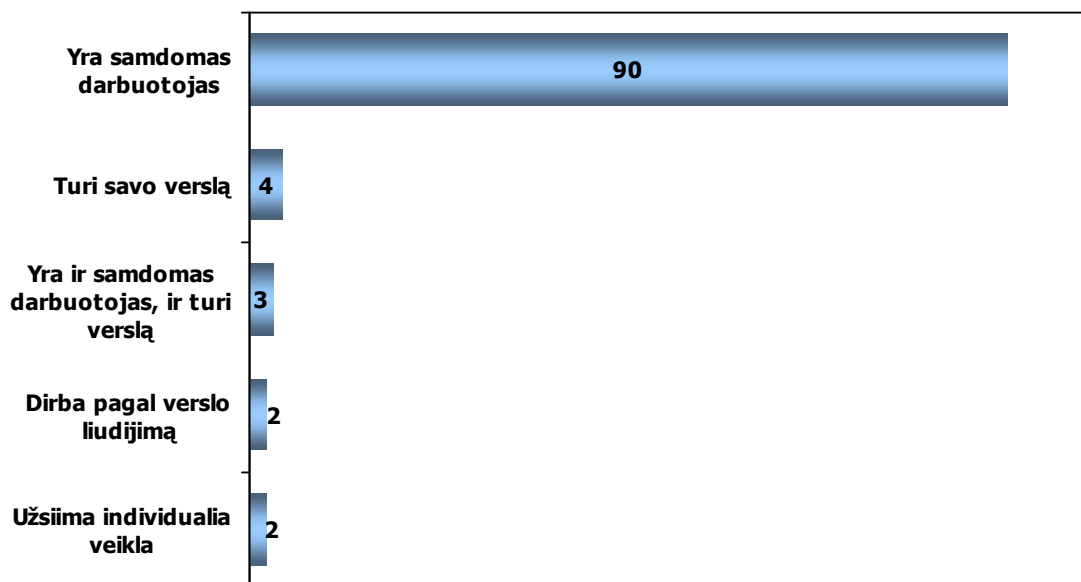
Dauguma (63 proc.) studijuojančių apklaustųjų patenka į vidutiniškai aktyvių studentų savivaldoje kategoriją. Į aukšto aktyvumo grupę patenka 37 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.3.8 pav.).

Nustatyta vidutinio stiprumo teigiama aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio koreliacija su įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas studijose rodikliu (Spearmano $\rho=0,329$, $p=0,008$) bei silpna neigiama koreliacija su studijų pasirinkimo sąmoningumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,260$, $p=0,040$). Tai reiškia, kad studentų savivaldoje aktyvesni geriau su problemomis aukštojoje mokykloje susidorojantys apklaustieji ir tie respondantai, kurie sąmoningiau rinkosi būsimas studijas. Studentų savivaldoje aktyvesnės moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,010$).

3.4. Darbas

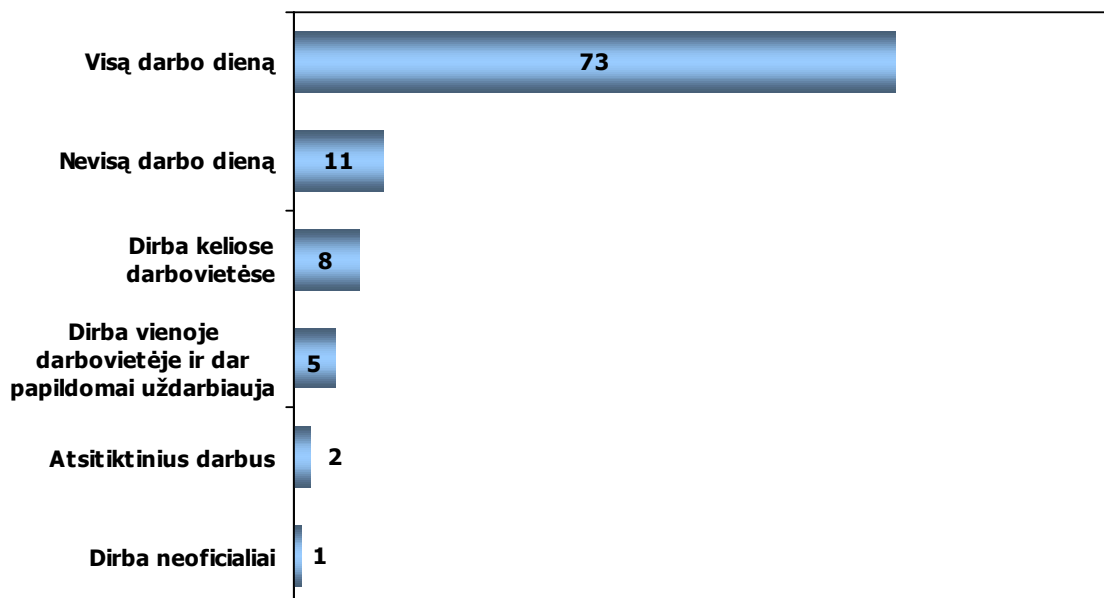
Šios srities rodiklius galima skirti į keletą grupių. Pirmoji grupė skirta visiems dirbantiems. Siekiama išsiaiškinti darbo stažą, darbo pobūdį, ar dirba pagal specialybę, jei nedirba, kodėl; kaip pasirinko profesiją bei pasirinkimui įtaką dariusius veiksnius; darbdavio sudaromas sąlygas kelti kvalifikaciją; ketinimus keisti darbą. Antroji grupė skirta dirbantiems, tačiau ketinantiems keisti darbą. Siekiama išsiaiškinti, kodėl ketina keisti darbą, migracijos į kitus miestus ir šalis ketinimus, galimos emigracijos priežastis.

43,1 proc. tiriamųjų tyrimo metu dirbo: 33,4 proc. tik dirbo, 6 proc. dirbo ir studijavo ir 3,7 proc. dirbo ir mokėsi. Tyrime dalyvavo 173 dirbantys respondantai. Vidutinis dirbančiųjų darbo stažas – 4,2 metų.

3.4.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo pobūdį (proc., N=173)

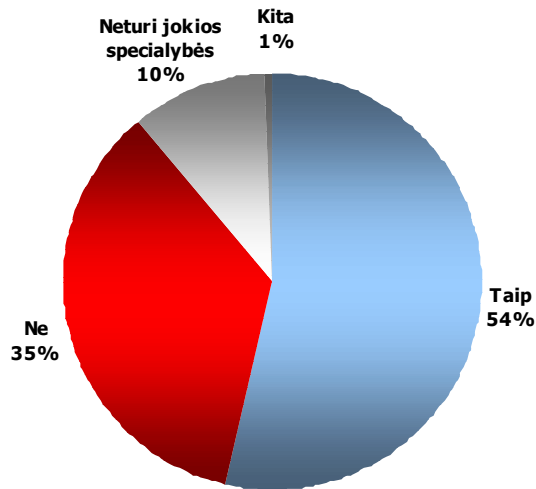
Dauguma dirbančių apklaustųjų (90 proc.) yra samdomi darbuotojai (žr. 3.4.1 pav.).

3.4.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo pobūdį (proc., N=173)

73 proc. dirbančių apklaustųjų dirba visą, 11 proc. – nevisą darbo dieną (žr. 3.4.2 pav.).

Darbas pagal specialybę – tai rodiklis, parodantis kokia dalis dirbančiųjų dirba pagal studijuojamą arba baigtą studijų kryptį ar įgytą profesiją / specialybę. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

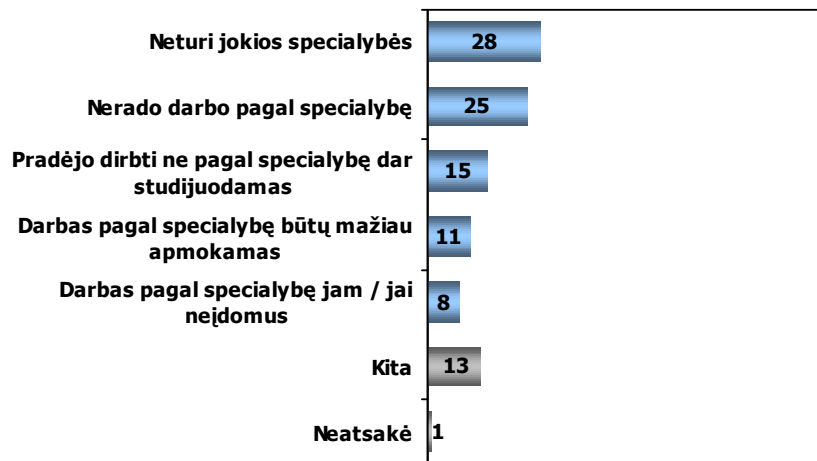

3.4.3 paveikslas. Dirba pagal specialybę (proc., N=173)

Pagal specialybę dirba 54 proc. dirbančių apklaustųjų. 35 proc. dirba ne pagal specialybę, o 10 proc. neturi jokios specialybės (žr. 3.4.3 pav.).

Pagal specialybę dažniau dirba aukštąjį (universitetinį ar neuniversitetinį) išsimokslinimą turintys apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

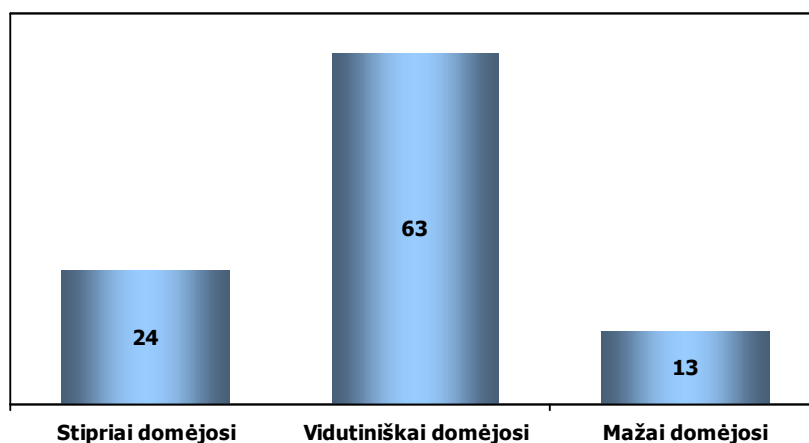
Darbo ne pagal įgytą profesiją priežastys – prašoma nurodyti, kodėl nedirbama pagal įgytą profesiją, pasirinkti leidžiama iš penkių įvardytų priežasčių, taip pat palikta galimybė nurodyti kitą priežastį. Pateikiamas atsakymų procentinis pasiskirstymas.

3.4.4 paveikslas. Darbo ne pagal įgytą profesiją priežastys (proc., N=80)

Iš tų apklaustųjų, kurie dirba ne pagal specialybę, 28 proc. neturi jokios specialybės. 25 proc. darbo pagal specialybę neranda. 15 proc. dar studijuodami pradėjo dirbti ne pagal specialybę. 11 proc. darbą ne pagal specialybę pasirinko dėl didesnio darbo užmokesčio. O 8 proc. darbą ne pagal specialybę pasirinko, nes jis įdomesnis (žr. 3.4.4 pav.).

Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus, leidusius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręgti – jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis profesiją. Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia nesidomėjimą būsima profesija ir sąmoningumo trūkumą, o 24 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai. Vadinas, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domėjosi ir sąmoningai rinkosi (nuo 18 iki 24), vidutiniškai (nuo 12 iki 17) ir mažai (nuo 6 iki 11) domėjosi ir nesąmoningai rinkosi profesiją.

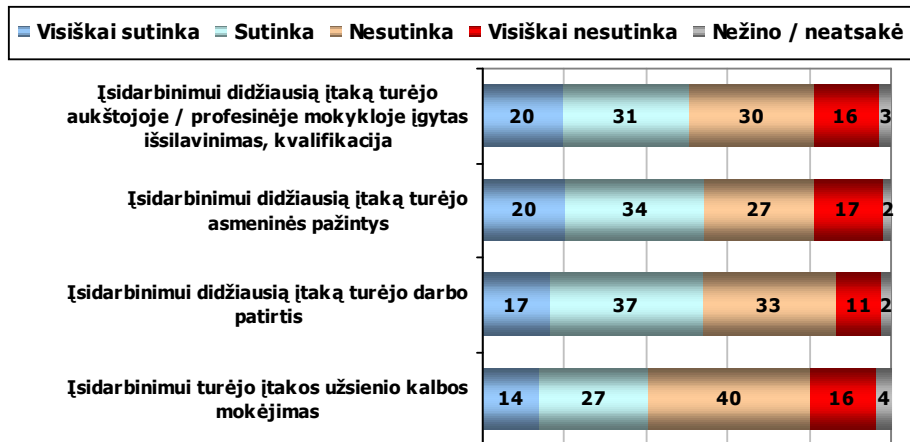
3.4.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklį (proc., N=173)

Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklio vidutinė reikšmė – 14,9. Tai rodo vidutinį domėjimąsi ir vidutinį sąmoningumą, renkantis profesiją.

Dauguma (63 proc.) dirbančių apklaustųjų vidutiniškai domėjosi būsima profesija. 24 proc. – labai domėjosi. 13 proc. apklaustųjų mažai domėjosi būsima profesija ir ją nesąmoningai rinkosi (žr. 3.4.5 pav.).

Nustatyta silpna neigiama koreliacija tarp darbo pagal specialybę ir sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklio (Spearmano $\rho = -0,229$, $p = 0,002$). Tai rodo, kad sąmoningiau profesiją pasirinkę apklaustieji dažniau dirba pagal specialybę.

Įsidarbinimą lemiantys veiksniai – keturi teiginiai apie tiriamojo įsidarbinimą lėmusius veiksnius, vertinami keturių rangų skalėmis pagal tiriamojo sutikimo su teiginiu laipsnį nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Įvardinti šie įsidarbinimą lemiantys veiksniai: baigta profesinė ar aukštoji mokykla, asmeninės pažintys, ankstesnė darbo patirtis, užsienio kalbos žinios. Pateikiamas gautų atsakymų variantų procentinis pasiskirstymas.

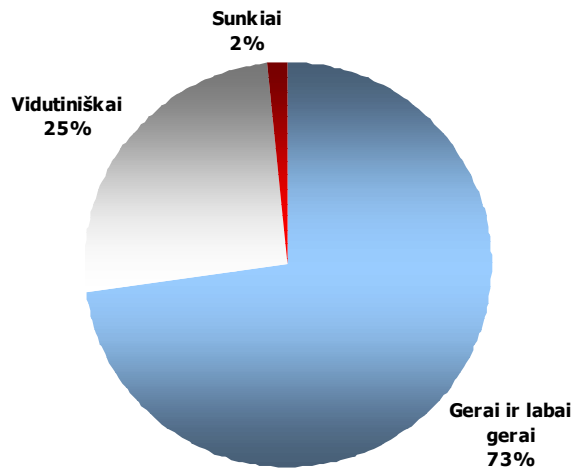

3.4.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įsidarbinimą lėmusius veiksnius (proc., N=173)

54 proc. dirbančių apklaustųjų linkę sutikti, kad didžiausią įtaką įsidarbinimui turėjo asmeninės pažintys. Tiek pat (54 proc.) taip mano apie turėtą darbo patirtį. 51 proc. respondentų manymu, įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas. 41 proc. kaip svarbų veiksni įsidarbinant paminėjo užsienio kalbos mokėjimą (žr. 3.4.6 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga pripažinimo, kad įsidarbinimui įtakos turėjo užsienio kalbos mokėjimas, silpna teigiama koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimą lėmė darbo patirtis (Spearmano $\rho=0,285$, $p<0,001$). Tai rodo, kad tiems, kuriems įsidarbinimą lėmė turėta darbo patirtis, užsienio kalbos žinios taip pat buvo labai svarbios. Taip pat nustatyta statistiškai reikšminga vidutinio stiprumo teigiama darbo pagal specialybę koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo aukštojoje, profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas (Spearmano $\rho=0,304$, $p<0,001$) ir silpna neigiama koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimą lėmė asmeninės pažintys (Spearmano $\rho=-0,281$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad tiems, kurie dirba pagal specialybę, svarbiausia darbinantis buvo įgytas išsimokslinimas, o asmeninės pažintys turėjo mažiau įtakos, nei dirbantiems ne pagal specialybę.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą darbo vietoje, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas darbe. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: gerai ir labai gerai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas darbe.

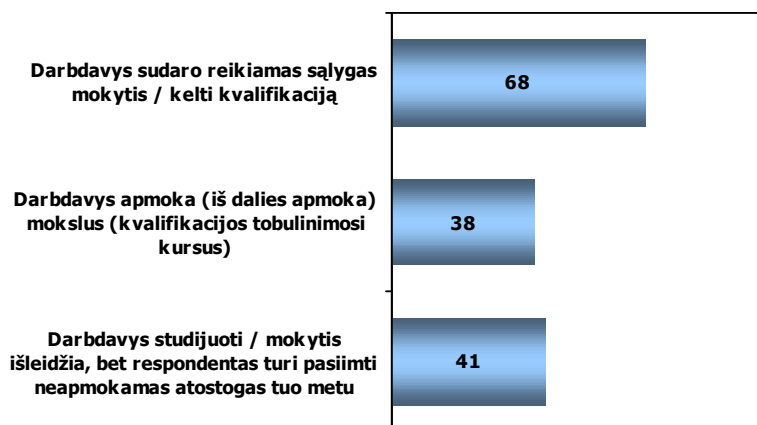
3.4.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=173)

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 11,6. Tai rodo, kad su problemomis darbe susidorojama gerai.

Dauguma (73 proc.) dirbančių apklaustųjų su problemomis darbe susidoroja gerai ir labai gerai, 25 proc. vidutiniškai, 2 proc. – sunkiai (žr. 3.4.7 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp darbo pagal specialybę ir įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe rodiklio (Spearmano $\rho=0,280$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad pagal specialybę dirbantys jaunuoliai sėkmingiau susidoroja su darbe kylančiomis problemomis. Taip pat nustatyta silpna neigiama koreliacija tarp įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe bei sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklių (Spearmano $\rho=-0,172$, $p=0,024$). Tai rodo, kad sąmoningiau profesiją pasirinkę apklaustieji sėkmingiau susidoroja su darbe kylančiomis problemomis. Be to pastebėtos statistiškai reikšmingos įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe silpnos neigiamos koreliacijos su psichinės savijautos (Spearmano $\rho=-0,173$, $p=0,023$), savęs vertinimo (Spearmano $\rho=-0,192$, $p=0,011$) ir šeimos narių socialinio palaikymo (Spearmano $\rho=-0,188$, $p=0,017$) rodikliais (šių 3 rodiklių aprašus žr. 3.12 skyriuje). Tai yra, su problemomis darbe sėkmingiau susidoroja geriau psichiškai besijaučiantys, geriau save vertinantys tyrimo dalyviai ir aukštesnio šeimos narių socialinio palaikymo sulaukiantys jauni žmonės.

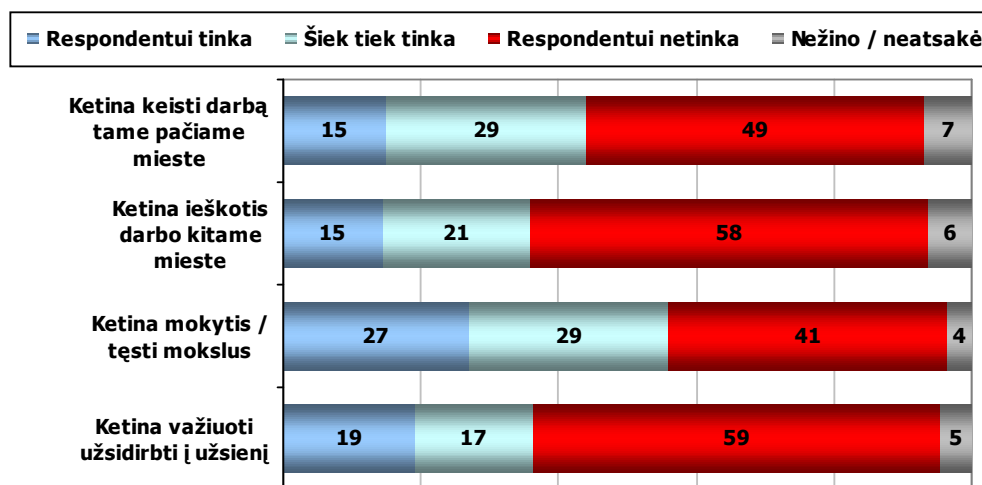
Darbdavio sudaromos sąlygos mokytis / kelti kvalifikaciją – trys teiginiai apie darbdavių sudaromas sąlygas. Matuojama dichotomine skale. Pateikiamas procentinis pritariančiųjų kiekvienam teiginiui pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.8 paveikslas. Darbdavio sudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją (proc., N=173)

Daugumai (68 proc.) dirbančių apklaustųjų darbdavys sudaro sąlygas mokytis / kelti kvalifikaciją. 38 proc. respondentų darbdavys apmoka ar iš dalies apmoka mokslus, kvalifikacijos kėlimo kursus. 41 proc. teigia, kad darbdavys studijuoti / mokytis išleidžia, bet tuo metu reikia pasiimti nemokamas atostogas (žr. 3.4.8 pav.).

Ketinimai keisti darbą ir mokytis – keturi teiginiai apie ketinimus keisti darbą, migruoti į kitą miestą arba šalį, dirbti arba mokytis, kiekvienas vertinamas trijų rangų skale pagal teiginio tinkamumą tiriamajam. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

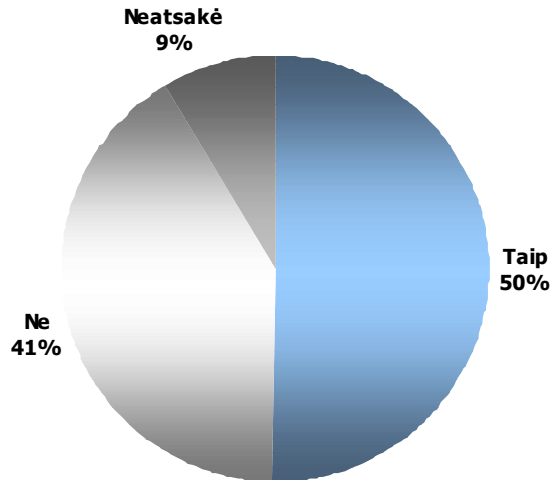

3.4.9 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimus keisti darbą (proc., N=173)

Daugiau nei pusė (56 proc.) ketinančių keisti darbą norėtų tęsti mokslus. Keisti darbą tame pačiame mieste – 44 proc. apklaustųjų. Važiuoti į užsienį užsidorbti – 36 proc. Ieškoti darbo kitame mieste – taip pat 36 proc. (žr. 3.4.9 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga pripažinimo, kad įsidarbinant svarbiausia buvo asmeninės pažintys, koreliacija su ketinimu vykti į užsienį užsidorbti (Spearmano $\rho=0,242$, $p=0,001$). Tai rodo, kad įsidarbinę „per pažintis“ jaunuoliai dažniau ketina vykti į užsienį užsidorbti.

Ketinimo keisti darbo vietą rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu – planuoja ar neplanuoja keisti darbą. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

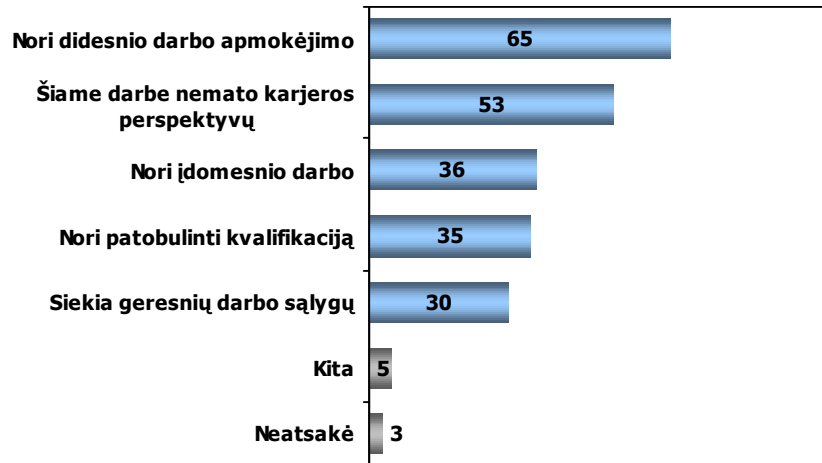

3.4.10 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimus keisti darbą (proc., N=173)

Darbo vietą planuoja keisti 50 proc. dirbančiųjų apklaustųjų. 41 proc. to daryti neketina (žr. 3.4.10 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga planavimo keisti darbą vidutinio stiprumo teigiama koreliacija su ketinimu keisti darbą tame pačiame mieste (Spearmano $\rho=0,498$, $p<0,001$), ketinimu ieškoti darbo kitame mieste (Spearmano $\rho=0,429$, $p<0,001$) ir silpna teigiama koreliacija su ketinimu važiuoti į užsienį užsidirbti (Spearmano $\rho=0,227$, $p=0,003$). Tai reiškia, kad ketinantys keisti darbą labiausiai svarsto galimybę jo ieškoti tame pačiame ar kitame mieste, truputį mažiau – vykti į užsienį užsidirbti. Taip pat pastebėta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe rodiklio bei planų keisti darbą (Spearmano $\rho=-0,211$, $p=0,005$). Tai yra, sėkmingiau su problemomis darbe susidorojantys respondentai rečiau ketina keisti darbo vietą. Keisti darbo vietą dažniau ketina moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,008$) ir miestų gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,026$).

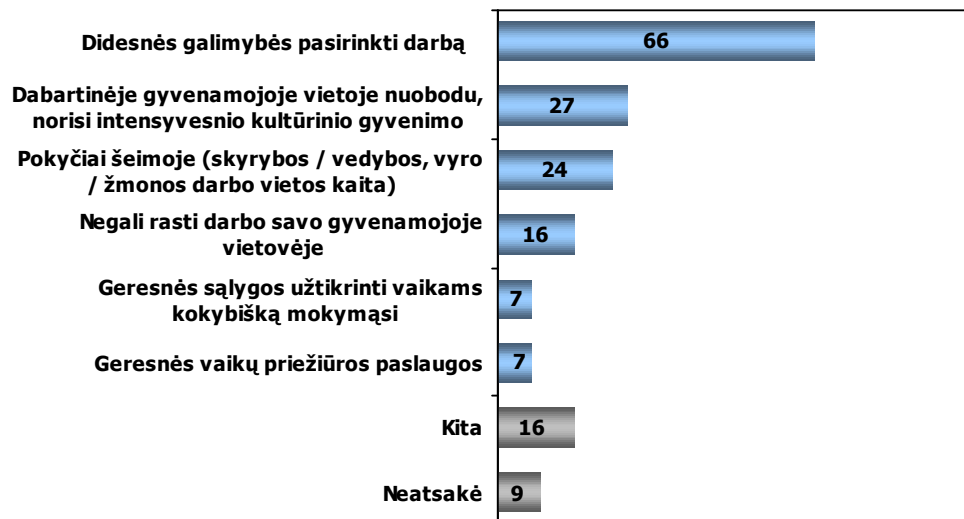
Ketinimo keisti darbo vietą priežastys – pateiktos penkios priežastys, leidžiama įvardinti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.11 paveikslas. Ketinimo keisti darbo vietą priežastys (proc., N=102)

Dažniausiai (65 proc.) darbo vietą norima keisti siekiant didesnio darbo atlyginimo. Daugiau nei pusė respondentų (53 proc.) dabartiniame darbe nemato karjeros perspektyvų. 36 proc. ieško įdomesnio darbo. 35 proc. žada tobulinti kvalifikaciją. 30 proc. netenkina dabartinės darbo sąlygos (žr. 3.4.11 pav.).

Darbo paieškos kitame mieste (migracijos į kitą miestą) priežastys – pateiktos šešios priežastys, leidžiama įrašyti savo priežastį. Galima pasirinkti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.12 paveikslas. Darbo paieškų kitame mieste (migracijos į kitą miestą) priežastys (proc., N=55)

Dažniausiai (66 proc.) ieškotis darbo kitame mieste planuojama dėl didesnių galimybių pasirinkti darbą. 27 proc. siekia intensyvesnio kultūrinio gyvenimo. 24 proc. dėl šeimyninių pokyčių. 16 proc. savo gyvenamojoje vietovėje nemato įsidarbinimo galimybių.

14 proc. ieškotų geresnių vaikų priežiūros paslaugų, sąlygų užtikrinti vaikams kokybišką mokymąsi (žr. 3.4.12 pav.).

Didžioji dauguma tyrime dalyvavusių 14–18 metų amžiaus jaunuolių savo miestą / rajoną vertina negatyviai (nė vienas jaunuolis nenurodė patrauklumą lemiančių aspektų). Nepatrauklumą lėmusios priežastys:

- ✓ **nedidelis laisvalaikio praleidimo vietų / būdų / įvairios veiklos skaičius** („jame nėra jokios veiklos jaunimui, nėra kur praleisti laisvą laiką“, „trūksta užimtumo“, „trūksta vietų, kur galima praleisti laisvalaikį“, „trūksta veiklos, toks jausmas, kad gyvenu Dievo užmirštame kampe“, „čia mažai veiklos“)
- ✓ **prastas susisiekimas viešuoju transportu** („autobusai yra nemaža kliūtis vaikams lankyti būrelius“)
- ✓ **kultūrinės veiklos, renginių trūkumas** („reikia daugiau kultūrinės veiklos“, „yra nelabai daug koncertų, švenčių, jaunimas tikrai ne visada turi kur nueiti, į ką pažiūrėti ar pamatyti“).

19–29 metų amžiaus jaunuoliai, kitaip nei jaunesnioji (14–18 m.) grupė, yra patenkinti (nė vienas jaunuolis nenurodė nepasitenkinimą lemiančių aspektų) Klaipėdos miestu / rajonu. Klaipėdos rajono patrauklumą lėmusios priežastys:

- ✓ **galimybės turiningai leisti laisvalaikį** („Klaipėdos rajonas tikrai yra patrauklus jaunimui, norinčiam kažkuo užsiimti. Galima puikiai leisti laisvalaikį gamtoje, kraštovaizdis tikrai gražus, yra nemažai lankytinų vietų“, „yra kultūros namai, jaunimo laisvalaikio centras, muzikos mokykla“)
- ✓ **aktyviai veikiančios organizacijos** („rajone yra nemažai jaunimo organizacijų, tad aktyviems jaunuoliams yra galimybių pasireikšti“, „patrauklus dėl įvairių jaunimo organizacijų organizuojamų renginių“, „veikia įvairaus pobūdžio organizacijos“)
- ✓ **valdžios pastangos padaryti rajoną patraukliu** („Klaipėdos rajonas yra patrauklus, nes rajono valdžia stengiasi jį tokiu padaryti“)
- ✓ **netoliese esantis didmiestis** („patrauklus, nes lyginant su kitais mažesniais rajonais, šalia yra didmiestis – Klaipėda, kuris leidžia užpildyti laisvalaikį“)
- ✓ **dėmesys jaunimui, turizmui, kultūrai** („daug dėmesio rajone skiriama patrauklumui, jaunimo užimtumui, turizmui ir kultūrai“)
- ✓ **aktyvus kultūrinis gyvenimas** („yra nemažai kultūrinių renginių“, „kadangi yra organizuojama daug renginių jaunimui, vyksta užsiėmimai“).

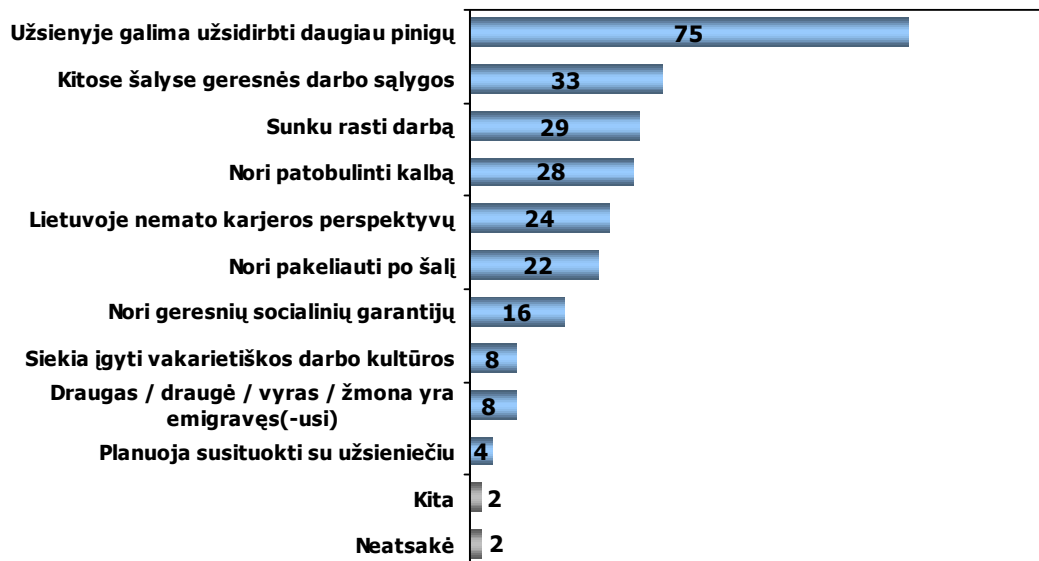
Kokybinio tyrimo metu jaunimo taip pat buvo teiraujama, kokios veiklos labiausiai pasigendama. 14–18 m. amžiaus jaunuoliams Klaipėdos rajone labiausiai trūksta:

- ✓ **renginių, kultūrinės veiklos** („koncertų, kitų švenčių paminėjimų“, „aukšto lygio kultūrinės veiklos“, „teatro, spektaklių“, „pramoginių masinių renginių“)
- ✓ **renginių skirtų šeimoms** („veiklos, kuri kartu užimtų ir tėvus, ir vaikus“)
- ✓ **pilietinės / politinės veiklos** („politinės veiklos“, „pilietinių akcijų“)
- ✓ **sporto užsiėmimų** („sportinės veiklos“)
- ✓ **psichologo konsultacijų** („psichologinės pagalbos“)
- ✓ **laisvalaikio praleidimo vietų** („picerijų“, „diskotekų“, „baseino, ledo arenas“, „boulingo, jaunimas labai skundžiasi, kad nėra diskotekos“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), be jau minėtų aspektų, Klaipėdos rajone labiausiai stokoja:

- ✓ **jaunimo iniciatyvos** („man neteko girdėti, jog rajono jaunimas reikštų poziciją vietos savivaldos klausimais, bandytų siūlyti savo idėjas ir pan.“)
- ✓ **užsiėmimų vyresnio amžiaus jaunimui** („trūksta būrelių vyresniam jaunimui“).

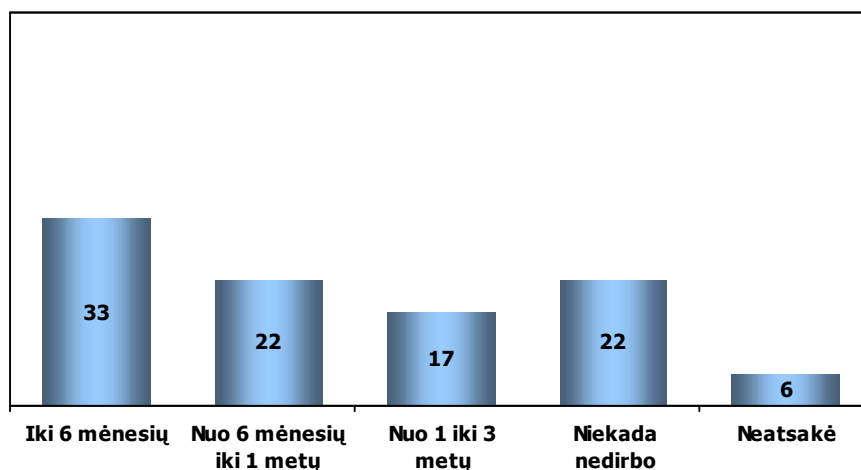
Darbo paieškos užsienyje (migracijos į užsienį) priežastys – pateikta dešimt priežasčių, leidžiama įrašyti savo priežastį. Prašoma pasirinkti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.13 paveikslas. Darbo paieškos užsienyje (migracijos į užsienį) priežastys (proc., N=51)

Dažniausiai (75 proc.) darbo užsienyje planuojama ieškoti dėl galimybės užsidirbti daugiau pinigų. 33 proc. tiriamųjų teigia, kad kitose šalyse jų laukia geresnės darbo sąlygos. 29 proc. nurodė, jog jiems sunku rasti darbą Lietuvoje. 28 proc. į užsienį važiuotų norėdami patobulinti kalbą. 24 proc. Lietuvoje nemato karjeros perspektyvų. 22 proc. planuoja pakeliauti (žr. 3.4.13 pav.).

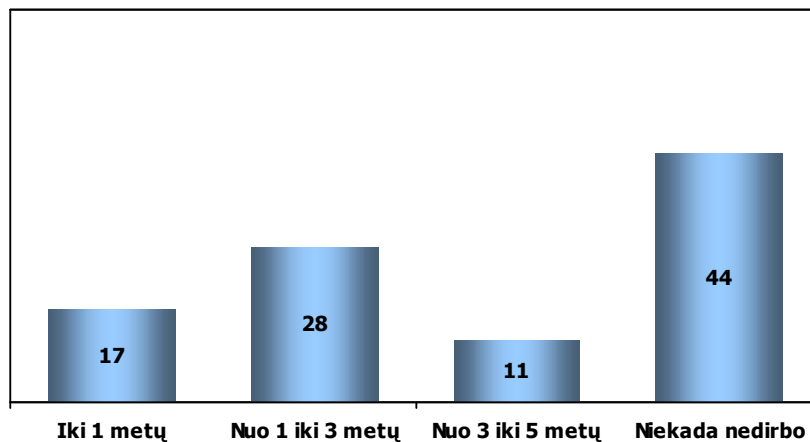
Paskutinio nedarbo trukmės rodiklis – matuojamas 5 rangų nedarbo trukmės skale, nuo „niekada nedirbau“ iki „virš 3 metų“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.14 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal paskutinio nedarbo trukmės rodiklį (proc., N=18)

33 proc. nedirbančių apklaustųjų darbo neturi mažiau nei 6 mėn. 22 proc. nedirba nuo 6 mėnesių iki 1 metų. 17 proc. – nuo 1 iki 3 metų. 22 proc. respondentų nedirbo niekada (žr. 3.4.14 pav.).

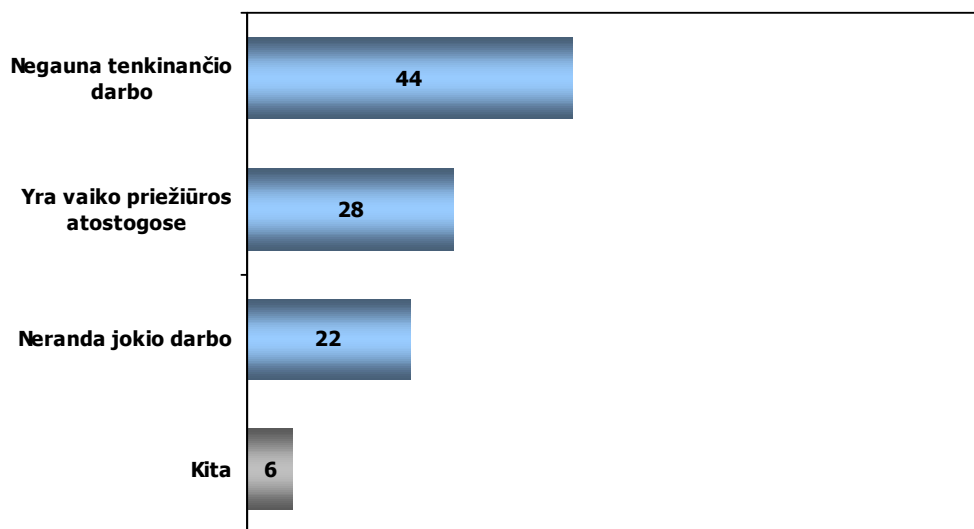
Darbo paskutinėje darbovietėje trukmės rodiklis – matuojamas 5 rangų darbo trukmės skale nuo „niekada nedirbau“ iki „virš 5 metų“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.15 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo paskutinėje darbovietėje trukmės rodiklį (proc., N=18)

Iki 1 metų paskutinėje darbovietėje dirbo 17 proc. nedirbančiųjų apklaustųjų. 28 proc. – nuo 1 iki 3 metų. 11 proc. – ilgiau nei 3 metus (žr. 3.4.15 pav.).

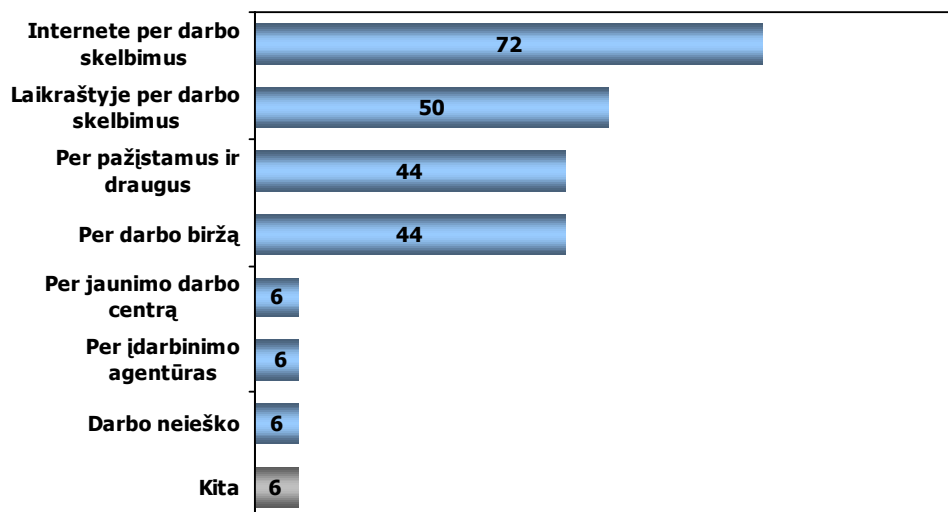
Nedarbo priežastys – pateiktos penkios priežastys, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.16 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal nedarbo priežastis (proc., N=18)

44 proc. nedirbančių apklaustųjų darbo neturi, nes nėra galimybės pasirinkti juos tenkinančio darbo. 28 proc. respondentų šiuo metu yra vaiko priežiūros atostogose. Dar 22 proc. neranda jokie darbo (žr. 3.4.16 pav.).

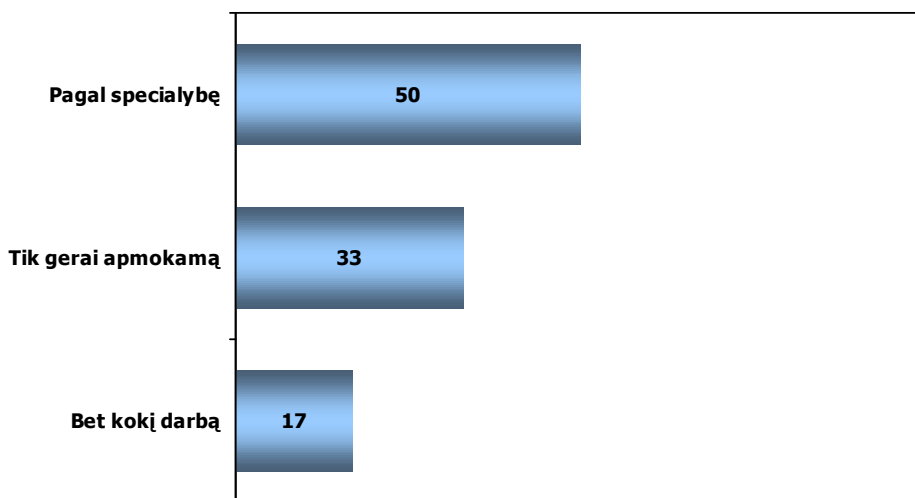
Darbo paieškos būdai – pateikti septyni darbo paieškos būdai, leidžiama pasirinkti visus tinkančius atsakymus. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.17 paveikslas. Darbo paieškos būdai (proc., N=18)

Dauguma nedirbančių apklaustųjų paminėjo darbo skelbimus internete (72 proc.), 50 proc. – laikraštyje. Per darbo biržą darbo ieškosi 44 proc. tiriamųjų, kiti 44 proc. – per pažįstamus ir draugus (žr. 3.4.17 pav.).

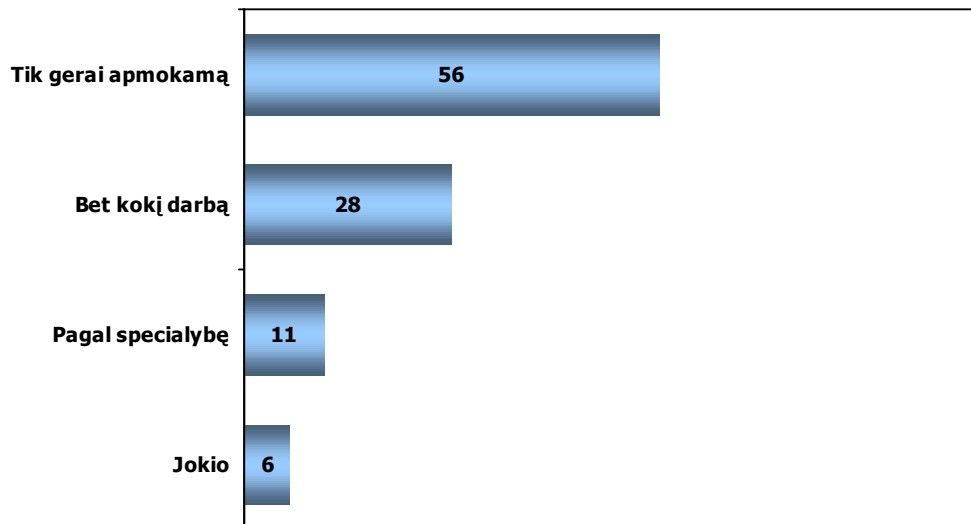
Darbo, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje nedirbantys ir nesimokantys, požymiai – pateikti keturi galimi pageidaujamo darbo požymiai, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.18 paveikslas. Darbo, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje nedirbantys ir nesimokantys, požymiai (proc., N=18)

Pusė (50 proc.) nedirbančių respondentų Lietuvoje sutiktų dirbti darbą pagal specialybę, 33 proc. – tik gerai apmokamą darbą. Bet koks darbas tenkintų 17 proc. apklaustųjų (žr. 3.4.18 pav.).

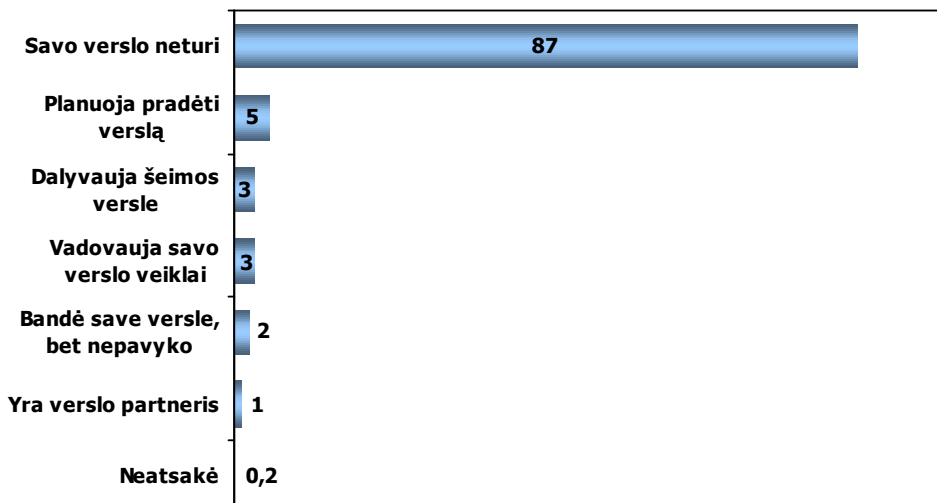
Darbo, kurį sutiktų dirbti užsienyje šiuo metu nedirbantys ir nesimokantys, požymiai – pateikti keturi galimi pageidaujamo darbo požymiai, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.19 paveikslas. Darbo, kurį sutiktų dirbti užsienyje šiuo metu nedirbantys ir nesimokantys, požymiai (proc., N=18)

Didelė dalis (56 proc.) nedirbančių apklaustųjų užsienyje sutiktų dirbti tik gerai apmokamą darbą, 28 proc. – bet kokį darbą (žr. 3.4.19 pav.).

Verslumo rodiklis – matuojamas klausimu apie nuosavo verslo turėjimą, dalyvavimą šeimos versle ir pan. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

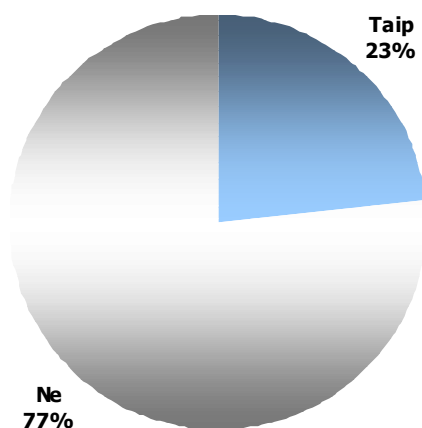

3.4.20 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal verslumo rodiklį (proc., N=401)

Dauguma (87 proc.) apklaustųjų savo verslo neturi. 7 proc. turi savo verslą, yra verslo partneriai ar dalyvauja šeimos versle. Pradėti savo verslą planuoja 5 proc. respondentų (žr. 3.4.20 pav.).

Dažniau savo verslo neturi ir neplanuoja pradėti moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,045$).

Susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu – susipažinęs arba nesusipažinęs. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

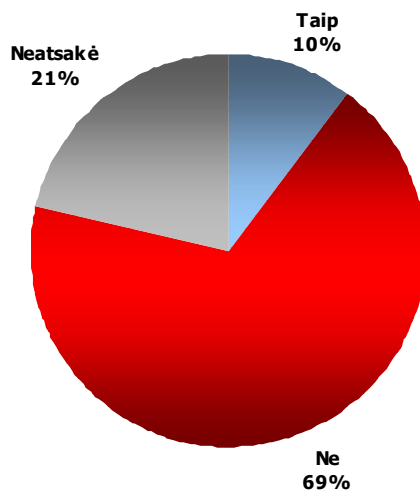

3.4.21 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje rodiklį (proc., N=401)

Dauguma (77 proc.) apklaustųjų nėra susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje. 23 proc. su ja susipažinę (žr. 3.4.21 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje ir savo verslo turėjimo (Spearmano $\rho=0,163$, $p=0,001$). Tai rodo, kad turintys savo verslą ar jame dalyvaujantys yra dažniau susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje.

Nuomonės apie tai, ar Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą, rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.4.22 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal nuomonės apie tai, ar Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą, rodiklį (proc., N=401)

Dauguma (69 proc.) apklaustųjų mano, kad Lietuvoje nėra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą. 10 proc. teigimu, tokios sąlygos sudarytos (žr. 3.4.22 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos silpnos teigiamos koreliacijos tarp šio rodiklio ir savo verslo turėjimo (Spearmano $\rho=0,122$, $p=0,014$) bei susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo programa (Spearmano $\rho=0,215$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad, susipažinusieji su jaunimo verslumo skatinimo programa ar turintys savo verslą, geriau vertina galimybes jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą Lietuvoje.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 19–29 metų amžiaus jaunuoliai Klaipėdos rajone išskiria šias svarbiausias su darbu susijusias problemas:

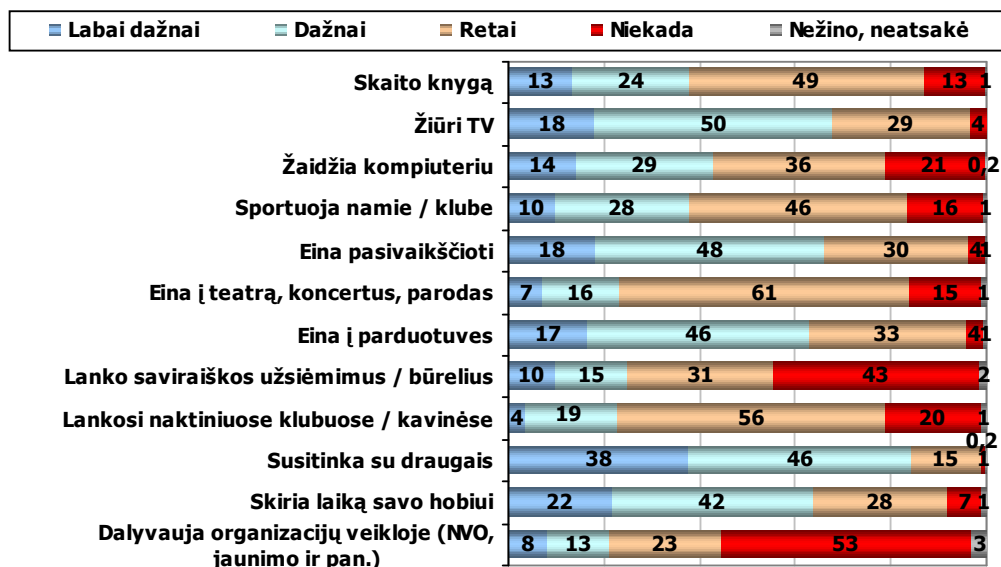
- ✓ **mažas darbo vietų skaičius** („maža darbo pasiūla rajone, reikia važiuoti į miestą“, „pagrindinė problema yra susijusi su mažu darbo vietų skaičiumi“)
- ✓ **sunkumai įsidarbinti jaunam žmogui / tik pabaigus studijas** („per mažai darbo vietų jaunimui, ką tik pabaigusiam mokslus“, „jaunas ir perspektyvus žmogus turi mažai galimybių įsidarbinti jo charakteristikas atitinkančioje vietoje su geru atlyginimu“)
- ✓ **perspektyvų tobulėti ir kilti karjeros laiptais nebuvimas** („mažai perspektyvų jauniems specialistams“, „nėra galimybių tobulėti, kilti karjeros laiptais“, „sunku rasti darbą su šansais kilti karjeros laiptais“)
- ✓ **maži atlyginimai už darbą** („jaunimui sunku susirasti gerai apmokamą darbą kaimo vietovėje“)
- ✓ **konkurencija darbo rinkoje** („labai didelė konkurencija“).
Vieno informanto teigimu, **darbo sferoje problemų nėra** („problemų nėra“).
Problemas, susijusias su darbu, tyrimo dalyviai siūlo spręsti šiais būdais:
- ✓ **aiškinantis, su kokiomis problemomis jaunimas susiduria ieškodamas darbo** („surengti susirinkimą ir pakalbėjus su jaunimo atstovais išsiaiškinti, su kokiomis problemomis jie susiduria, kokius klausimus pirmiausiai būtina spręsti“)

- ✓ **rengiant specialius mokomuosius seminarus** („rengčiau ugdomuosius seminarus“, „rengčiau seminarus, skirtus supažindinti jaunimą su įsidarbinimo galimybėmis“)
- ✓ **kuriant sezonines darbo vietas jaunimui** („sukurčiau specialias sezonines darbo vietas jaunimui: laiškų nešiojimas, prekyba turguj“)
- ✓ **pasirūpinant, kad jaunuoliai pasirinktų jiems patinkančią specialybę** („visų pirma reikia kreipti dėmesį į tai, kaip padėti jaunam asmeniui, besimokančiam dar mokykloje, tinkamai pasirinkti specialybę“)
- ✓ **skatinant jaunimo verslumą** („skatinti jaunimo verslumą suteikiant informaciją apie verslo vystymą, finansavimą, paramos ieškojimą“).

3.5. Laisvalaikis

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, kiek laiko jaunimas skiria savo laisvalaikiui, kaip jį leidžia, ar yra patenkinti savo laisvalaikiu ir kaip vertina savo galimybes įdomiai praleisti ir pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Laisvalaikis tiriamiesiems buvo apibrėžtas kaip laisvas laikas, liekantis nuo darbo, mokslo (mokymosi mokykloje) ir studijų.

Laisvalaikio leidimo būdai – pateikiama 12 laisvalaikio leidimo būdų, vertinamų 4 rangų skalėje nuo „labai dažnai“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis atsakymų variantų pasiskirstymas.

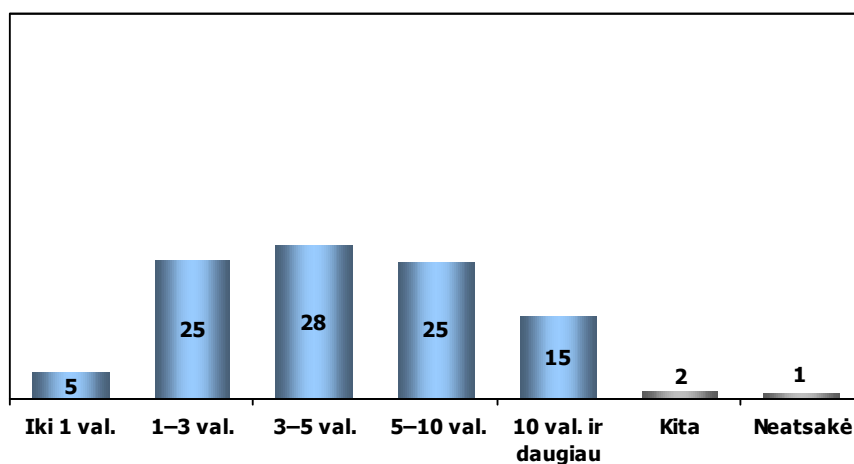
3.5.1 paveikslas. Laisvalaikio leidimo būdai (proc., N=401)

Populiariausi laisvalaikio leidimo būdai: susitikti su draugais (84 proc.), žiūrėti TV (68 proc.), eiti pasivaikščioti (66 proc.), skirti laiką savo hobiui (64 proc.). 63 proc. respondentų labai dažnai arba dažnai eina į parduotuves. Rečiausiai dalyvaujama organizacijų veikloje (21 proc.), einama į teatrą, koncertus, parodas (23 proc.), naktinius klubus / kavines (23 proc.) (žr. 3.5.1 pav.).

Moterys laisvalaikiu dažniau skaito knygas (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), eina pasivaikščioti (Pearsono χ^2 testo $p = 0,004$), lankosi teatre, koncertuose, parodose (Pearsono χ^2 testo $p = 0,029$), lanko saviraiškos užsiėmimus, būrelius (Pearsono χ^2 testo $p = 0,006$). Vyrai dažniau žaidžia kompiuteriu (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), sportuoja

(Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$). Jauniausi tyrimo dalyviai dažniau žiūri TV (Pearsono χ^2 testo $p = 0,033$), žaidžia kompiuteriu (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), sportuoja (Pearsono χ^2 testo $p = 0,009$), eina pasivaikščioti (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), lanko saviraiškos užsiėmimus (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), susitinka su draugais (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), skiria laiką savo hobiams (Pearsono χ^2 testo $p = 0,001$). Vidutinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustieji dažniau lankosi naktiniuose klubuose, kavinėse (Pearsono χ^2 testo $p = 0,016$). Miestų gyventojai dažniau eina į teatrą, koncertus, parodas (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Laisvalaikiui skiriamo laiko rodiklis – matuojamas vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui skiriamu laiku 5 rangų skale: iki 1, nuo 1 iki 3, nuo 3 iki 5, nuo 5 iki 10, 10 ir daugiau valandų. Pateikiamas procentinis vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui skiriamo laiko pasiskirstymas.

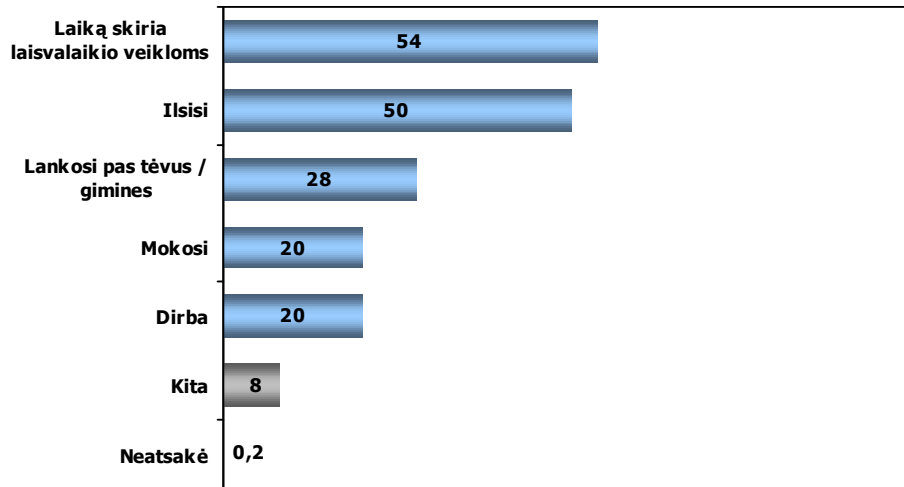

3.5.2 paveikslas. Laikas, skiriamas laisvalaikiui vidutiniškai per savaitę (proc., N=401)

30 proc. apklaustųjų laisvalaikiui skiria iki 3 val. per savaitę. 28 proc. – 3–5 val. 25 proc. – 5–10 val. Dar 15 proc. – 10 val. ir daugiau (žr. 3.5.2 pav.).

Daugiausiai laiko (10 val. ir daugiau) laisvalaikiui dažniau skiria vidurinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p = 0,001$) ir kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p = 0,018$).

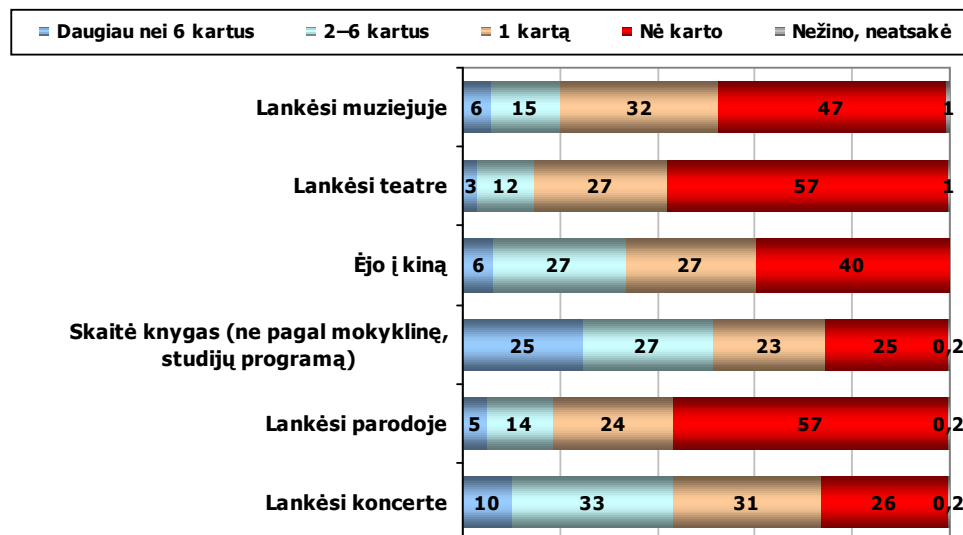
Savaitgalių leidimo būdų rodiklis – prašoma pažymėti, ką dažniausiai veikia savaitgaliais, nurodant du atsakymus iš pateiktų 5 su galimybe nurodyti kitą atsakymą. Pateikiamas procentinis atsakymo variantų pasiskirstymas.

3.5.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savaitgalių leidimo būdų rodiklį (proc., N=401)

Dažniausi savaitgalių leidimo būdai – laiko skyrimas laisvalaikio veikloms (54 proc.) ir ilsėjimasis (50 proc.) (žr. 3.5.3 pav.).

Kultūrinių renginių lankymo rodiklis – lankymosi kultūriniuose renginiuose: muziejuose, teatruose, kino teatruose, parodose, koncertuose ir knygų skaitymo per paskutinius 6 mėnesius dažnumas. Dažnumas matuojamas rangine skale, kurios galimi variantai: „daugiau nei 6 kartus“, „2–6 kartus“, „1 kartą“, „nė karto“. Pateikiamas procentinis pasiskirstymas pagal skirtingų kultūrinių renginių lankymo dažnumą.

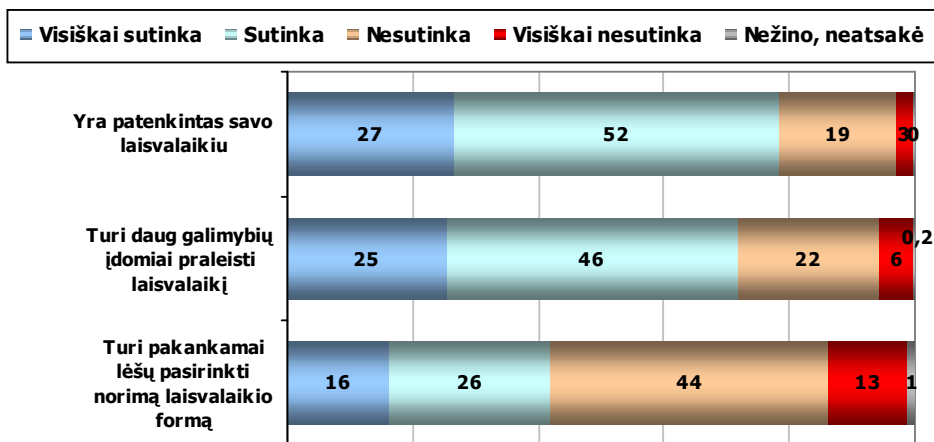

3.5.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kultūrinių renginių lankymo rodiklį (proc., N=401)

Per paskutinius 6 mėnesius bent kartą knygą skaitė 75 proc. apklaustųjų. Koncerte lankėsi 74 proc., kine – 60 proc., o muziejuje – 53 proc. respondentų (žr. 3.5.4 pav.).

Per paskutinius 6 mėnesius moterys dažniau skaitė knygas (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), lankėsi koncertuose (Pearsono χ^2 testo $p = 0,036$). Miesto gyventojai dažniau lankėsi teatre (Pearsono χ^2 testo $p = 0,002$), ėjo į kiną (Pearsono χ^2 testo $p = 0,021$).

Pasitenkinimo laisvalaikiu, galimybių įdomiai leisti laisvalaikį vertinimo ir turimų lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą vertinimo rodikliai – tai subjektyvūs rodikliai, matuojami 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiami procentiniai atsakymų pasiskirstymai.

3.5.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasitenkinimo laisvalaikiu, galimybių įdomiai leisti laisvalaikį vertinimo, turimų lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą vertinimo rodiklius (proc., N=401)

Savo laisvalaikiu patenkinti 79 proc. apklaustųjų. Daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį turi 71 proc. respondentų, o pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą – 42 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.5.5 pav.).

Pastebėtos statistiškai reikšmingos teigiamos koreliacijos tarp 3.5.5 pav. pavaizduotų rodiklių:

- Stipri koreliacija tarp buvimo patenkintu savo laisvalaikiu ir turėjimo daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį (Spearmano $\rho = 0,671$, $p < 0,001$)
- Stipri koreliacija tarp turėjimo daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį ir pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio praleidimo formą (Spearmano $\rho = 0,504$, $p < 0,001$)
- Vidutinio stiprumo koreliacija tarp buvimo patenkintu savo laisvalaikiu ir turėjimo pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio praleidimo formą (Spearmano $\rho = 0,414$, $p < 0,001$).

Tai reiškia, kad kuo respondentai turi daugiau galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį ir pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio leidimo formą, tuo jie yra labiau patenkinti savo laisvalaikiu. Savo laisvalaikiu dažniau patenkinti jauniausieji tyrimo dalyviai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$). Jie taip pat pripažino turį daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį (Pearsono χ^2 testo $p = 0,003$) ir pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$). Šiomis savybėmis irgi dažniau pasižymi vyrai: jie dažniau patenkinti savo laisvalaikiu (Pearsono χ^2 testo $p = 0,008$), turi daug galimybių įdomiai jį praleisti (Pearsono χ^2 testo $p = 0,021$) ir pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio leidimo formą (Pearsono χ^2 testo $p = 0,020$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, kaip pagrindines priežastis, neleidžiančias efektyviai išnaudoti laisvalaikio, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai įvardijo:

- ✓ **prastą susisiekimą** („nelabai geras susisiekimas“, „gyvenu kaime, namo turiu grįžti autobusu, namo grįžtu tik 18 val.“, „iš mokyklos grįžtu gana vėlai, nes retai važiuoja autobusai“, „po pamokų esu priverstas laukti autobuso grįžti į miestelį, labai retai važiuoja autobusai“)
- ✓ **laisvalaikio praleidimo vietų stygių, ypač kaimo vietovėse** („laisvalaikio beveik nėra, kadangi aš gyvenu kaime“, „gyvenu ne mieste, o mano kaime mažai veiklos“)
- ✓ **užimtumą ūkyje** („turiu pakankamai daug darbų kaime, turiu padėti tėvams“, „nes yra darbų, kuriuos reikia atlikti“)
- ✓ **finansinį nepriteklių** („dauguma pramogų stipriai atsiremia į finansus“, „trūksta pinigų“)
- ✓ **didelį mokymosi krūvį** („reikia spėti paruošti namų darbus“)
- ✓ **būrelių trūkumą** („blogas būrelių išsivystymas miestelyje“)
- ✓ **asmenines problemas** („asmeninės bėdos“)
- ✓ **artimų draugų stoką** („neturiu draugų“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), efektyviai išnaudoti laisvalaikio negali dėl šių priežasčių:

- ✓ **šeima, reikalaujanti didžiosios dalies laiko** („daug laisvalaikio skiriama šeimai, didžioji dalis laisvo laiko praleidžiama su šeima“, „dėl šeimyninių priežasčių“)
- ✓ **didelis darbo krūvis** („nelabai turiu laisvalaikio, mokslai ir darbas užima daug laiko“, „truputį trukdo darbas“, „didesnis nei paprastai užimtumas – darbas ir papildomas darbas“)
- ✓ **mažas pramogų skaičius Klaipėdos rajone** („mažai galimybių rasti įdomų užsiėmimą kaimo vietovėje“, „mažas pramogų skaičius“, „dėl laisvalaikio zonų trūkumo“)
- ✓ **nedidelis draugų ratas** („ne visada yra galimybė leisti laisvalaikį taip, kaip norėtusi, nes mažas draugų, gerų pažįstamų ratas“)
- ✓ **pinigų stygius** („lėšų trūkumas“, „finansų stygius“, „finansai“)
- ✓ **tingumas** („dėl savo tingumo“).

Vienas jaunuolis teigė, kad savo laisvalaikį geba išnaudoti efektyviai („paprastai savo laisvalaikį išnaudoju efektyviai“).

Jaunuolių teiraujantis, kaip būtų galima šalinti priežastis, neleidžiančias efektyviai išnaudoti laisvalaikį, 14–18 metų amžiaus tiriamieji pasiūlė:

- ✓ **vystyti patogesnę transporto susisiekimo tinklą** („vystyti transporto ir kelių tinklą taip, kad būtų patogų ne tik kiekvienam dirbančiam, bet ir tiems, kurie studijuoja“, „daugiau autobusų maršrutų grįžimui namo, geresnis susisiekimas viešuoju transportu“, „padaryti autobusų tvarkaraštį dažnesnį“)
- ✓ **skirti papildomų lėšų organizacijoms, besirūpinančioms jaunimo reikalais** („savivaldybės valdžia turėtų daugiau finansavimo skirti organizacijoms, kurios noriai rašo projektus, kaip geriau jaunimui praleisti laisvalaikį“)
- ✓ **organizuoti nemokamus užsiėmimus jaunimui** („nemokami užsiėmimai įvairiose neformaliojo ugdymo įstaigose, klubuose“)
- ✓ **stengtis užmegzti naujas pažintis** („susirasti draugų“).

19–29 metų amžiaus jaunuoliai siūlo:

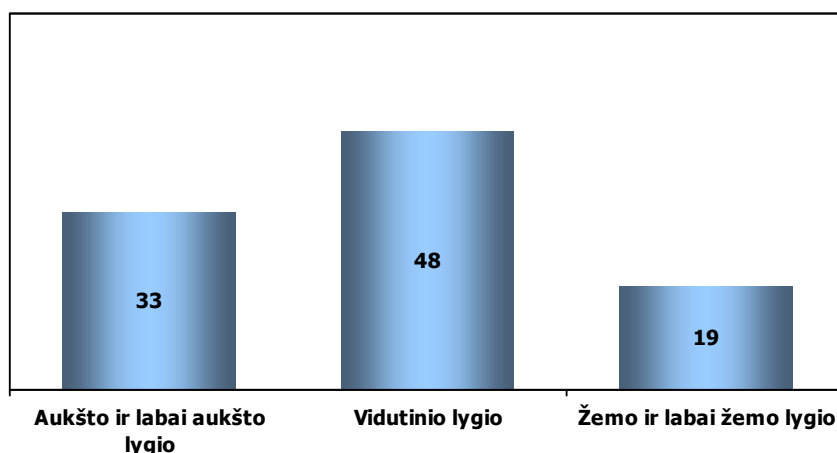
- ✓ **dėti asmenines pastangas aktyviam laisvalaikio išnaudojimui** („aktyviau pačiai ieškoti bendraminčių, bei įdomių veiklų“, „manau, kad padėtų saviugda ir nusiteikimas, kad kuo daugiau darai, tuo daugiau padarai“)
- ✓ **sukurti daugiau laisvalaikiui leisti tinkamų vietų** („sukurti jaunimo laisvalaikio vietas“, „kurti laisvalaikio zonas <...> įrengti dviračių takus rajone“)
- ✓ **padidinti studentų stipendijas** („sukurti studentams tokias sąlygas, kurios leistų studentams išgyventi iš stipendijos“)
- ✓ **keisti jaunuolių požiūrį į laisvalaikį, kaip būtina finansų reikalaujančias pramogas** („reikia keisto požiūrį į jaunimo laisvalaikį, kad laisvalaikio leidimas nebūtina reikalauja finansų“, „atsisakyti dalies laisvalaikio praleidimo formų, reikalaujančių finansinių išteklių, juk laisvalaikį leisti galima ir be pinigų“).

Vienas jaunuolis teigė, jog **laisvalaikį išnaudoja efektyviai** („nėra priešasčių kurias norėčiau keisti, nes esu patenkinta savo laisvalaikiu“).

3.6. Draugai

Šia klausimų grupe siekiama išsiaiškinti, kokia yra jaunimo santykių su draugais kokybė, koks artimų draugų skaičius, ar lengva susirasti naujų draugų ir ar jaučia socialinį palaikymą.

Santykių su draugais kokybės rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais, apie santykių su draugais patirtis arba santykių su draugais kokybės suvokimus. Santykių su draugais kokybė išreiškia šiais draugystės požymiais: pasitenkinimas, pasitikėjimas, pagalbos suteikimas, atvirumas. Kiekvienam tiriamajam indikatorių rangų reikšmės sumuojamos ir gaunamas suminis santykių su draugais kokybės rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 5 iki 20: 5 reiškia silpnus, nepalaikančius, o 20 reiškia stiprius, palaikančius santykius su draugais, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo kokybiškesni santykiai su draugais, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš draugų. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: sulaukia labai žemo ir žemo (nuo 5 iki 10), vidutinio (nuo 11 iki 15) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 16 iki 20) stiprumo / tvirtumo, palaikymo santykiuose su draugais.

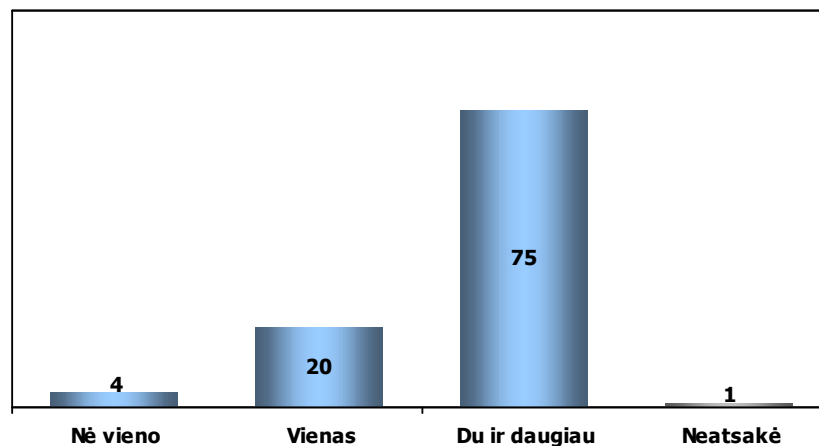
3.6.1 paveikslas. Santykių su draugais kokybės rodiklis (proc., N=401)

Santykių su draugais kokybės rodiklio vidutinė reikšmė – 14,0. Tai rodo vidutinį santykių su draugais kokybės lygį.

48 proc. apklaustųjų turi vidutinio stiprumo / tvirtumo palaikymo santykius su draugais. 33 proc. respondentų turi aukšto ir labai aukšto, o 19 proc. tyrimo dalyvių – žemo ir labai žemo lygio palaikymo santykius su draugais (žr. 3.6.1 pav.).

Nustatyta, kad žemo ir labai žemo lygio palaikymo santykius dažniau turi jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

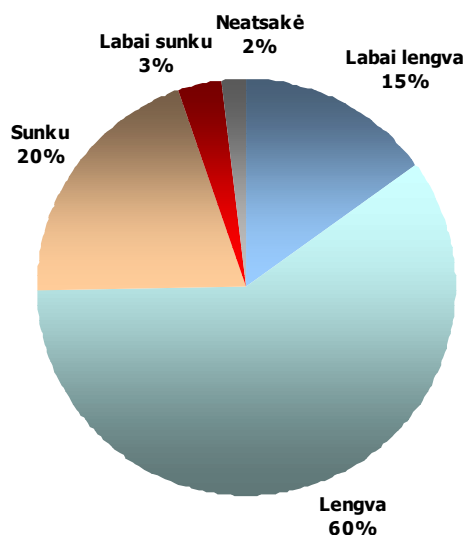
Artimų draugų skaičius – tai rodiklis, atspindintis socialinių santykių platumą. Jo nepakanka nusakyti visai santykių visumai, tačiau draugus mes renkamės, jie nėra duoti gimstant, kaip, pavyzdžiui, šeimos nariai, giminaičiai, todėl santykiai su draugais gali būti artimesni, glaudesni, intensyvesni ir netgi svarbesni. Taip pat šis rodiklis tam tikra prasme atspindi gebėjimą užmegzti ir palaikyti draugiškus artimus santykius bent su vienu ar keliais žmonėmis. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

3.6.2 paveikslas. Artimų draugų skaičius (proc., N=401)

Dauguma (75 proc.) apklaustųjų turi du ir daugiau artimų draugų. Viena artimą draugą turi 20 proc., o nė vieno – 4 proc. respondentų (žr. 3.6.2 pav.).

Naujų draugysčių užmezgimo lengvumas – tai dar vienas rodiklis, parodantis tiriamojo suvokimą, kaip jam sekasi užmegzti naujas draugystes, naujus draugiškus santykius. Matuojamas keturių rangų skale, nuo „labai lengva“ iki „labai sunku“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

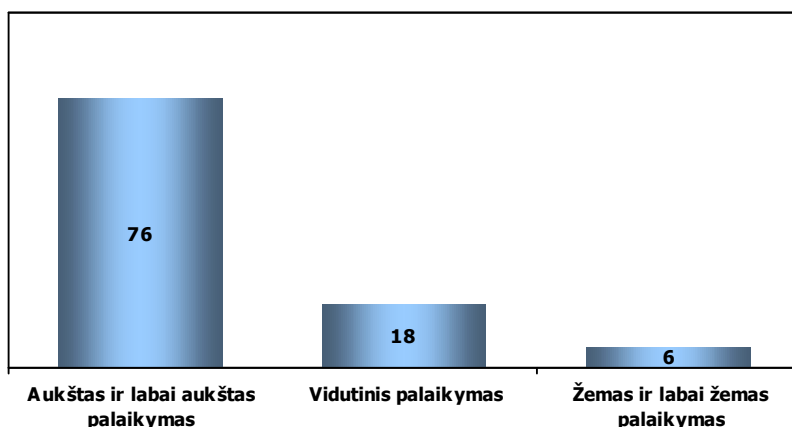

3.6.3 paveikslas. Naujų draugysčių užmezgimo lengvumas (proc., N=401)

Daugumai (60 proc.) apklaustųjų naujas draugystes užmezgti lengva. Dar 15 proc. – labai lengva. Naujas draugystes užmezgti sunku 20 proc. respondentų. 3 proc. – labai sunku (žr. 3.6.3 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp naujų draugysčių užmezgimo lengvumo ir artimų draugų skaičiaus (Spearmano $\rho = -0,210$, $p < 0,001$). Tai reiškia, kad daugiau artimų draugų turintiems lengviau užmezgti naujas draugystes. Naujų draugų lengviau susirasti jauniausiems (14–18 m.) apklaustiesiems (Pearsono χ^2 testo $p = 0,027$).

Socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojantis, ar tiriamieji apskritai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo – nesvarbu, iš kokių žmonių, svarbu, kad susilaukia. Rodiklis matuojamas 7 dichotominiais indikatoriais, įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus. Kiekvienam tiriamajam skaičiuojami indikatoriai, kuriems pasirinktas atsakymo variantas „taip“. Gaunamas rodiklis, kuris kinta nuo 0 iki 7: 0 reiškia socialinio palaikymo ir paramos nebuvimą, o 7 – stiprų socialinį palaikymą ir paramą. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: sulaukia labai žemo ir žemo (nuo 0 iki 3), vidutinio (nuo 4 iki 5) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 6 iki 7) socialinio palaikymo.

3.6.4 paveikslas. Socialinio palaikymo rodiklis (proc., N=401)

Nustatyta, kad vidutinė socialinio palaikymo reikšmė yra 6,0. Tai rodo, kad susilaukiama aukšto ir labai aukšto socialinio palaikymo.

Dauguma apklaustųjų (76 proc.) susilaukia aukšto ir labai aukšto socialinio palaikymo, 18 proc. – vidutinio ir 6 proc. – žemo ir labai žemo lygio socialinio palaikymo (žr. 3.6.4 pav.).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–29 m. amžiaus jaunuoliai vienareikšmiškai pritaria draugų turėjimo svarbai. Šį teiginį jie grindžia:

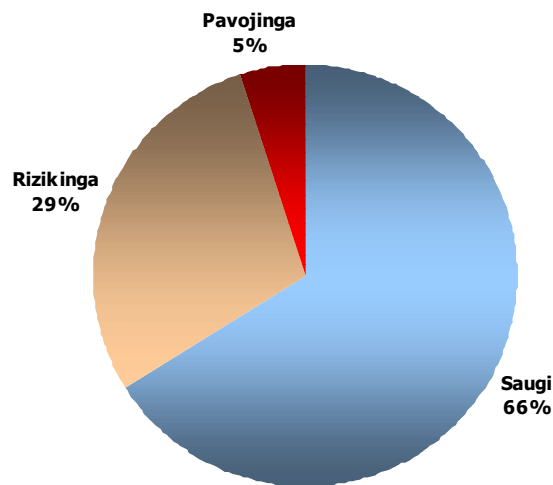
- ✓ **būtinybe bendrauti, išsipasakoti** („niekas nenori būti vienas ir neturėti su kuo bendrauti“, „draugai yra labai būtini, be jų būtume labai užsidarę, neturėtume kam išsipasakoti, nes tai žmogui būtina“, „man jie būtini, nes turiu kam išsipasakoti“, „juk reikia bendrauti“, „nutikus bėdai gali išsipasakoti“, „žmogui būtina su kuo nors bendrauti, komunikuoti“, „juk norisi turėti bendraminčių, žmonių, su kuriais gera bendrauti“)
- ✓ **galimybe turiningai praleisti laisvalaikį kartu** („draugai yra reikalingi, nes būtent didžiąją laisvo laiko dalį mes praleidžiame su jais“, „su draugais daugiau laisvalaikio praleidimo galimybių“, „daugelį dalykų yra daug įdomiau daryti su draugais, daugelio net neįmanoma padaryti vienam“, „manau, draugai yra būtini, juk su jais praleidžiame didžiąją dalį savo laisvalaikio“, „reikalingi, nes pagrindinis laisvalaikio praleidimas yra susitikimas su draugais“, „laiko leidimas gerų draugų kompanijoje sąlygoja gyvenimo laimės pojūtį“)
- ✓ **galimybe gauti patarimų, paguodos, pagalbos** („jie pataria, gali padėti spręsti tam tikras problemas“, „jie man reikalingi, nes galiu pasiguosti ir kartu pasidžiaugti“, „ištikus bėdai draugai būtinai tave paguos, tau padės“, „gauti pagalbos“)
- ✓ **būtinybe turėti draugų nenorint būti atstumtam (-ai) kitų jaunuolių** („nenorint išsiskirti iš kitų, reikia turėti draugų, nes kitaip tave pradės vadinti atsiskyrėliu, nepritapėliu ir pan.“)
- ✓ **draugų suteikiamu saugumo jausmu** („draugai yra būtini, nes jie padeda tau jaustis saugiai“, „saugumas“).

Vis dėlto vienas 14–18 m. amžiaus jaunuolis teigė, kad jo manymu **draugai nereikalingi, nes dažnai būna užgaulūs** („draugai nereikalingi. Jie lenda, šaiposi ir daro panašias nesąmones“).

3.7. Kaimynystė

Šios srities rodikliai aprėpia kaimynystės saugumą ir pasitenkinimą ja.

Kaimynystės saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 9 dichotominiai teiginiai, apie tai, kaip tiriamieji suvokia / žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurios mažina kaimynystės saugumą arba atspindi jos nesaugumą. Skaičiuojami visi atsakymai „ne“, gaunamas rodiklis, kintantis nuo 0 iki 9. 9 rodo saugiausią kaimynystę. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: saugi (9 balai), rizikinga (nuo 6 iki 8) ir pavojinga (nuo 0 iki 5) kaimynystė.

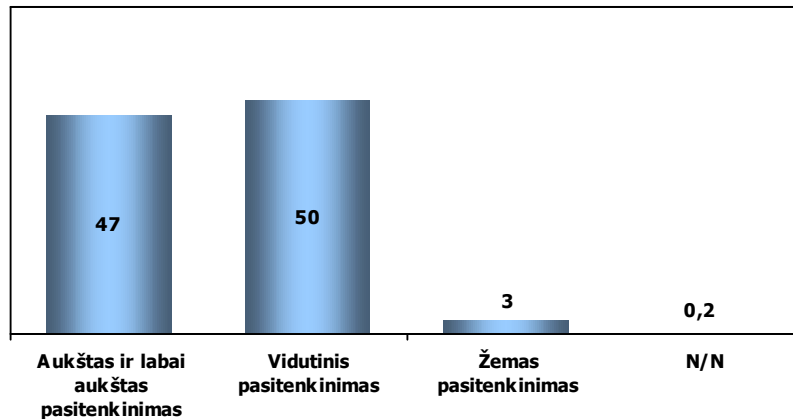

3.7.1 paveikslas. Kaimynystės saugumo rodiklis (proc., N=401)

Nustatyta, kad vidutinė kaimynystės saugumo rodiklio reikšmė yra 8,2. Tai rodo, kad kaimynystės saugumo rodiklis balansuoja tarp saugios ir rizikingos.

Dauguma (66 proc.) apklaustųjų gyvena saugioje kaimynystėje. 29 proc. respondentų gyvena rizikingoje, o 5 proc. – pavojingoje kaimynystėje (žr. 3.7.1 pav.).

Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių, gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą. Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28: 28 reiškia silpną, o 7 reiškia aukštą pasitenkinimą kaimynystėje ir santykiškai joje, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis pasitenkinimas, solidaresni santykiai, stipresni ryšiai kaimynystėje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemiau vidutinio (nuo 22 iki 28), vidutinio (nuo 15 iki 21) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 7 iki 14) lygio pasitenkinimas kaimynystėje ir santykiškai joje.

3.7.2 paveikslas. Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis (proc., N=401)

Nustatyta, kad vidutinė pasitenkinimo kaimynystėje rodiklio reikšmė yra 14,7. Tai rodo, kad pasitenkinimas kaimynystėje yra aukštesnis už vidutinį, bet dar ne aukštas.

50 proc. apklaustųjų gyvena vidutinio pasitenkinimo lygio kaimynystėje, 47 proc. – aukšto ir 3 proc. žemo pasitenkinimo lygio kaimynystėje (žr. 3.7.2 pav.).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, jaunuoliai (14–29 m.), kaip svarbiausias problemas susijusias su jų rajonu / kaimu / kvartalu, įvardija šias:

- ✓ **prastai išplėtotą infrastruktūrą, ypač viešojo transporto paslaugas** („dažniausiai kaimuose nėra susisiekimo su kitais miestais“, „važiavimas į mokyklą ir grįžimas iš jos“, „komplikuotas susisiekimas viešuoju transportu“, „transporto infrastruktūra“, „susisiekimas su miestu, rajono centru“, „sudėtingas susisiekimas, nepakankamas gatvių apšvietimas“)
- ✓ **jaunuolių pasyvumas bei „susiskaldymas“ tarpusavyje** („susiskaldymas“, „jaunimo veiklumas rajone, neveiklūs jie“, „jaunimo pasyvumas“, „mano kaimo žmonės yra labai neaktyvūs, nesidomi bendruomenės veikla, juos sunku įtraukti į visuomeninį gyvenimą“)
- ✓ **girtaujantys žmonės** („aktualiausia problema yra girtuokliavimas, nes per tai nukenčia nekalti žmonės“, „žmonių alkoholizmas“).

Du 19–29 m. amžiaus grupės informantai patikino **nematantys jokių problemų** („nėra problemų“, „manau, kad problemų nėra“).

Jaunuoliai (14–18 m.) mano, kad situaciją jų rajone / kaime / kvartale pakeisti galėtų:

- ✓ **vietai, tinkamą jaunimui praleisti laisvalaikį mieste, kūrimas / renginių organizavimas** („atidaryčiau kultūros namus, kur savaitgaliais galėtų rinktis žmonės ir neberekėtų „trintis“ prie tilto“, „suorganizuočiau daugiau spektaklių į kultūros namus“, „padaryčiau daugiau renginių“, „daugiau renginių jaunimui“)
- ✓ **griežtas tvarkos palaikymas kaimuose** („paskirčiau asmenis, kurie nuolatos turėtų lankytis kaime ir būtų atsakingi už kaimo tvarką“)
- ✓ **viešojo transporto sistemos tobulinimas** („keisčiau viešojo susisiekimo sistemą, stengčiausi, kad autobusai kursuotų dažniau“, „skirčiau pinigų naujam autobusui“, „suderinčiau autobusų maršrutus“, „padaryčiau, kad dažniau važinėtų autobusa“, „kompensuočiau autobuso bilietams išleidžiamus pinigus“)
- ✓ **rajono infrastruktūros gerinimas** („renovuočiau svarbiausius pastatus, tvarkyčiau kelius“)

- ✓ **korupcijos mažinimas** („sudaryčiau stiprią žmonių komandą, kuri tirtų ir užkirstų kelią korupcijai visame rajone“)
- ✓ **gyventojų aktyvumo didinimas** („stengčiausi, kad kaimuose jaunimas būtų aktyvesnis, daugiau įsijungtų į bendruomenės veiklą, pats kažką organizuotų“)
- ✓ **sportui skirtų vietų tvarkymas** („restauruočiau krepšinio aikštelę“, „pastatyčiau sporto kompleksą“, „pastatyčiau sporto aikštelę vaikams“)
- ✓ **jaunimo saviraiškos galimybių nevyriausybinėse įstaigose sudarymas** („laisva saviraiškos nevyriausybinių vietų jaunimui“).

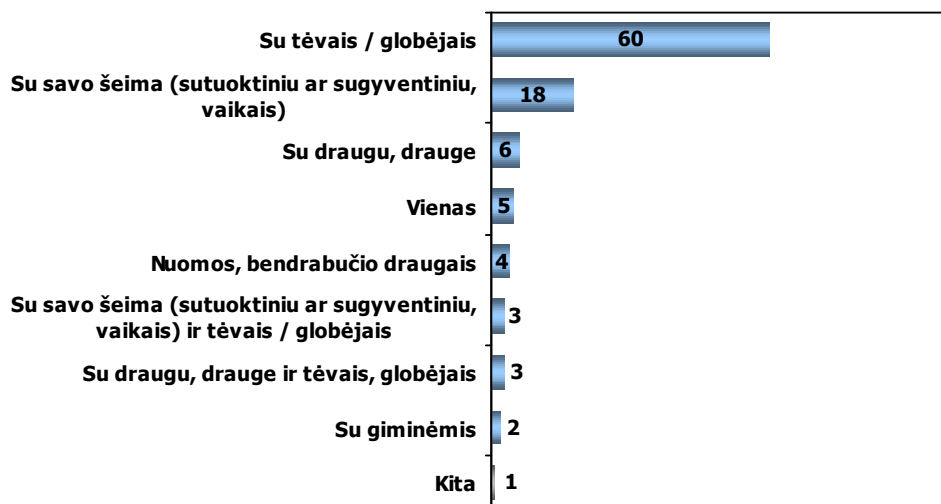
Vyresniųjų (19–29 m.) nuomone, situaciją jų rajone / kaime / kvartale pakeisti galėtų:

- ✓ **verslumo skatinimas ir nedarbo mažinimas** („verslumo skatinimas. Daugiau verslo – daugiau darbo vietų“, „stengčiausi spręsti nedarbo problemą, didinti užimtumą, verslumą“, „stengčiausi su rajono valdžia sudaryti tokias sąlygas, kad Klaipėdos rajone atsirastų kuo daugiau naujų įmonių bei naujų darbo vietų“)
- ✓ **diskusija su rajono gyventojais / savivaldybės darbuotojais** („suorganizuočiau diskusiją su rajono gyventojais“, „suorganizuočiau diskusiją su administracijos darbuotojais“, „susitikčiau su bendruomene, ir išsiaiškinčiau svarbiausias problemas“, „bendraučiau su jaunais žmonėmis, išsiaiškinčiau jų poreikius“)
- ✓ **tikslingesnis rajono biudžeto paskirstymas** („peržiūrėčiau savivaldybės finansines galimybes pagal suplanuotą veiklą, tada mėginčiau suplanuoti viską pagal prioritetus, kad būtų naudinga visiems rajono gyventojams bei svečiams“)
- ✓ **organizacijų veiklos skatinimas** („skatinčiau jaunimo organizacijų veiklą, siūlyčiau skirti daugiau finansavimo jaunimo projektinei veiklai“)
- ✓ **laisvalaikio galimybių didinimas** („daugiau renginių jaunimui rajone“, „pastatyčiau „skeitparką“, „laisvalaikio zonų įrengimas“)
- ✓ **papildomo dėmesio rizikos grupėje esančioms šeimoms skyrimas** („paskatinčiau atsakingus darbuotojus daugiau dėmesio skirti sunkiai besiverčiančioms šeimoms, ar šeimoms, kurios turi alkoholizmo problemų“)
- ✓ **jaunimo centro įkūrimas** („stengčiausi inicijuoti jaunimo centro įkūrimą rajono centre“).

3.8. Gyvenimo sąlygos

Jaunimo gyvenimo sąlygoms apibūdinti buvo pasirinktos kelios rodiklių grupės. Jas sudaro rodikliai apie būsto sąlygas, materialinę padėtį bei sąlygas jauniems žmonėms užsiimti verslu.

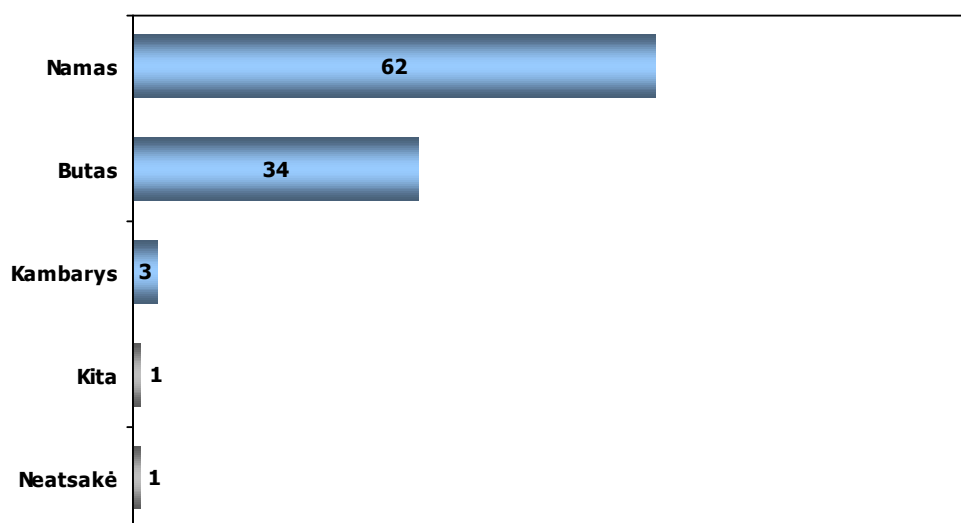
Būsto sąlygos apibūdinamos trimis rodikliais. Pirmas – su kuo vienuose namuose gyvena, pvz., vieni, su tėvais, su savo šeima, ar su savo šeima ir tėvais. Antras – kokiomis sąlygomis gyvena, t. y., kambaryje, bute ar name. Trečias – kam priklauso būstas, kuriame gyvena, pvz., jiems, tėvams, nuomojamas ir pan. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.8.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal tai, su kuo kartu gyvena (proc., N=401)

60 proc. Klaipėdos rajono jaunuolių gyvena su tėvais / globėjais. 18 proc. – su savo šeima. 6 proc. – su draugu (-e). 5 proc. gyvena vieni (žr. 3.8.1 pav.).

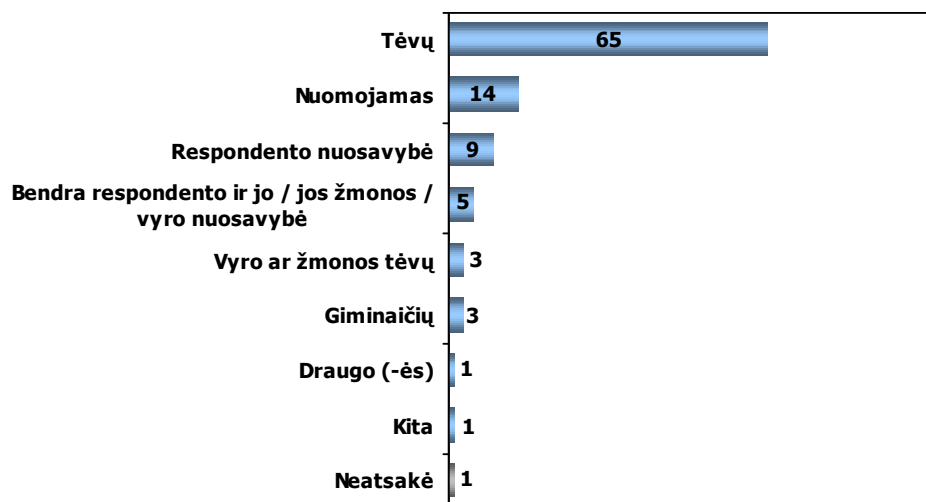
Su tėvais, globėjais dažniau gyvena kaimo vietovių atstovai (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

3.8.2 paveikslas. Būstas, kuriame gyvena (proc., N=401)

62 proc. apklaustųjų nurodė, kad gyvena name, 34 proc. – bute, dar 3 proc. – kambaryje (žr. 3.8.2 pav.).

Name dažniau gyvena jaunesni (14–18 m.), o bute – vyresni (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,011$).

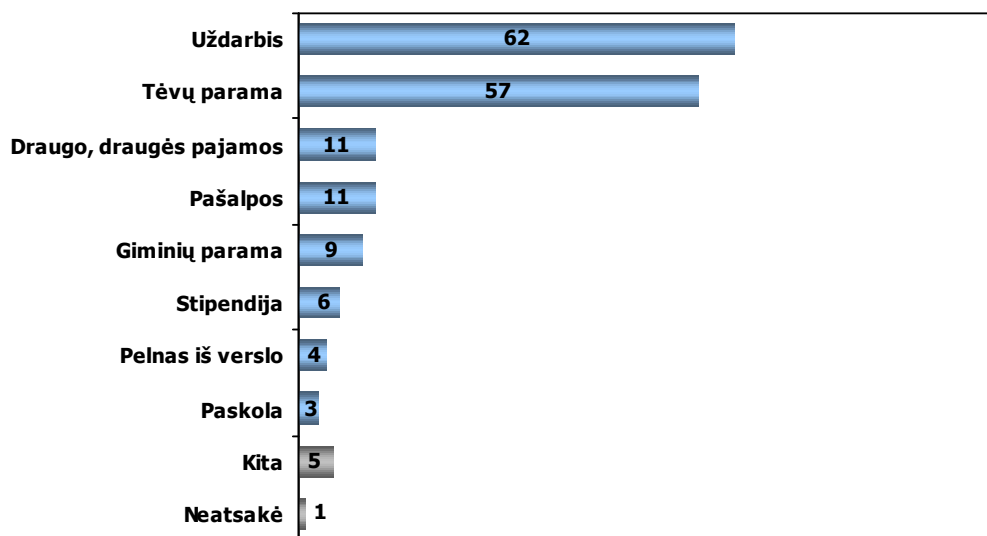

3.8.3 paveikslas. Būsto nuosavybė (proc., N=401)

65 proc. jaunuolių gyvena jų tėvams priklausančiame būste. Nuosavame ar bendros nuosavybės su žmona / vyru / draugu (-e) būste gyvena 14 proc. respondentų, kiti 14 proc. gyvenamąjį būstą nuomojasi (žr. 3.8.3 pav.).

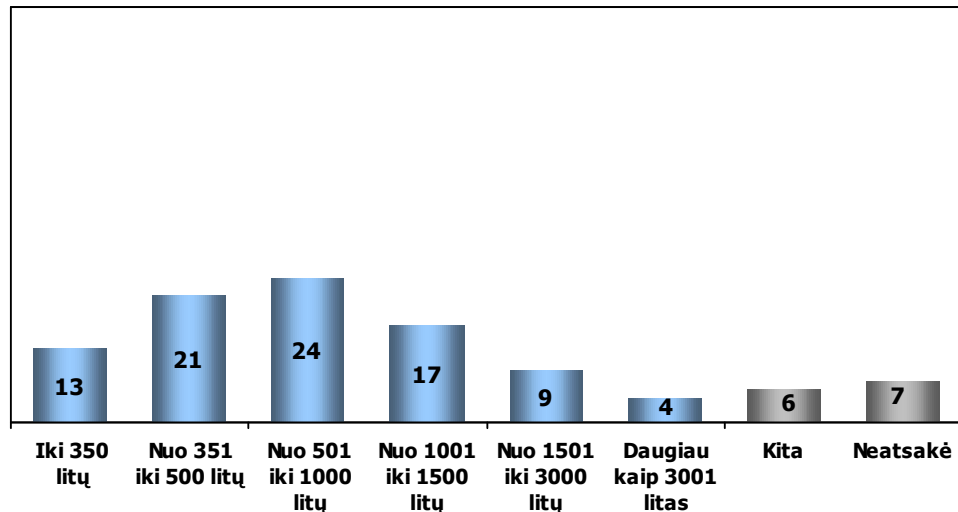
Nustatyta, kad kaimo vietovių gyventojai dažniau gyvena tėvams priklausančiame būste, o miesto – nuomotame (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Materialinė padėtis apibūdinama trimis rodikliais. Pirmas – pajamų šaltiniai, antras – kiek vidutiniškai pajamų tenka vienam šeimos nariui, atskaičiavus mokesčius, trečias – paskolos turėjimas ar neturėjimas. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.8.4 paveikslas. Pajamų šaltiniai (proc., N=401)

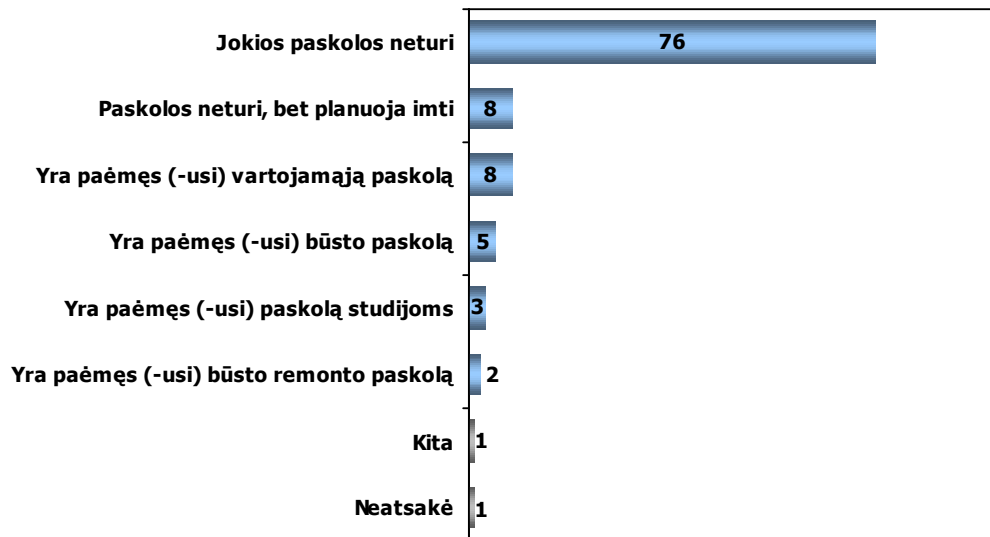
Uždarbį kaip pajamų šaltinį nurodė 62 proc. jaunuolių, tėvų paramą – 57 proc. 11 proc. respondentų gauna pašalpas, kiti 11 proc. – gyvena iš draugo / draugės pajamų. 9 proc. nurodė sulaukiantys paramą iš giminių (žr. 3.8.4 pav.).

3.8.5 paveikslas. Pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui (proc., N=401)

21 proc. tyrimo dalyvių pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui, svyruoja nuo 351 iki 500 Lt, 24 proc. – nuo 501 iki 1000 Lt, 13 proc. – nesiekia 350 Lt. 30 proc. respondentų pajamos skaičiuojamos nuo 1001 Lt ir daugiau (žr. 3.8.5 pav.).

Vyriausių (24–29 m.) apklaustųjų šeimų vienam gyventojui dažniau tenka vidutinės ar didesnės (virš 1000 Lt) pajamos (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

3.8.6 paveikslas. Turimos paskolos (proc., N=401)

76 proc. jaunuolių neturi jokios paskolos ir neketina imti. 8 proc. ketina imti paskolą (3.8.6 pav.).

Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais, 19–29 metų amžiaus jaunuoliai mano, kad geras gyvenimo sąlygas užtikrina:

- ✓ **išsilavinimas, supratimas kas yra geros gyvenimo sąlygos** („kalbant apie geras gyvenimo sąlygas, svarbu paties išsilavinimas, suvokimas, kas yra geros gyvenimo sąlygos, žinojimas kokių jų nori“)

- ✓ **finansinis stabilumas** („finansinės galimybės elgtis taip, kaip nori“, „materialinė gerovė“, „atlyginimas“, „geras darbo užmokestis“)
- ✓ **geri santykiai šeimoje** („geri santykiai šeimoje“, „darna šeimoje, pilnai sutvarkyta buitis“, „gera šeima“)
- ✓ **asmeninės pastangos susikurti geras gyvenimo sąlygas** („svarbu norėti ir stengtis dėl gero gyvenimo“)
- ✓ **galimybė realizuoti savo idėjas** („galimybė realizuoti savo idėjas“)
- ✓ **stabilus darbas** („stabilus darbas“, „darbas“)
- ✓ **psichologai** („socialiniai psichologai“)
- ✓ **maloni aplinka** („gera aplinka“).

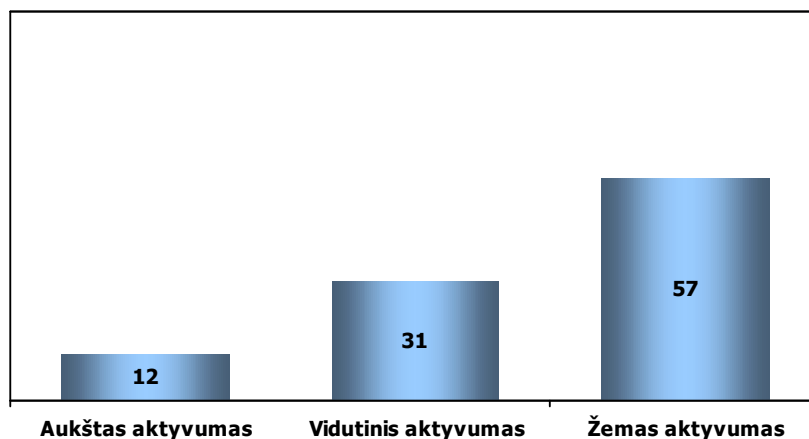
Vieno kokybinio tyrimo dalyvio teigimu, **šiuo metu Lietuvoje gerų gyvenimo sąlygų iš viso nėra** („manau, kad šiandien Lietuvoje nėra gerų gyvenimo sąlygų jaunimui“).

3.9. Dalyvavimas

Dalyvavimas tyrime suprantamas labai plačiai. Tai – politinis-pilietinis aktyvumas, kuris nusakomas ne tik dalyvavimu rinkimuose, bet ir domėjimusi politika, partijų ir politikų politine veikla, dalyvavimu pilietinėse, labdaros akcijose, dalyvavimu savanoriškoje ir nevyriausybinių organizacijų veikloje. Tyrime naudojami rodikliai, skirti pačių tiriamųjų politiniam-pilietiniam, pilietiniam-labdariniam ir visuomeniniam (savivaldoje) aktyvumui nustatyti, taip pat rodikliai, skirti išsiaiškinti jaunuolių aplinkos politinį, pilietinį, visuomeninį aktyvumą.

3.9.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos

Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie dalyvavimą rinkimuose, domėjimąsi politinių partijų programomis, politikų veikla, dalyvavimą politinių partijų veikloje ir pan. Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 8: 0 reiškia visišką pasyvumą, o 8 reiškia didelį aktyvumą. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemo (nuo 0 iki 2), vidutinio (nuo 3 iki 5) ir aukšto (nuo 6 iki 8) politinio-pilietinio aktyvumo.

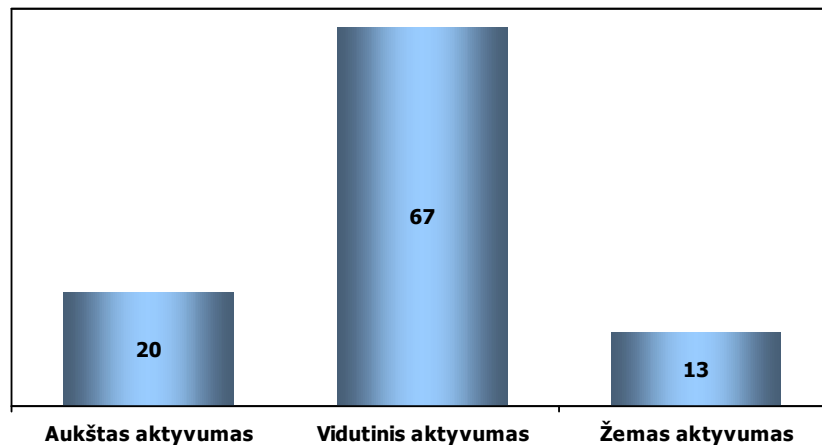
3.9.1.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=401)

Vidutinė politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmė – 2,5. Tai rodo, kad Klaipėdos rajono jaunuolių politinio-pilietinio aktyvumo lygis balansuoja tarp žemo ir vidutinio.

Didžiąją dalį (57 proc.) Klaipėdos rajono jaunimo galima priskirti žemai politinio-pilietinio aktyvumo kategorijai. 31 proc. politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis vidutinis. 12 proc. pasižymi aukštu politiniu-pilietiniu aktyvumu (žr. 3.9.1.1 pav.).

Žemu politiniu-pilietiniu aktyvumu dažniau pasižymi jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais, apie politinio-pilietinio aktyvumo apraiškas jaunuolių supančių žmonių (tėvų, mokytojų, draugų) elgesyje, pokalbių temose. Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 5 iki 20: 20 reiškia žemą, o 5 reiškia aukštą aplinkos politinį-pilietinį aktyvumą, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas, aukštesnis domėjimasis politika ir politiniais įvykiais. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemo (nuo 16 iki 20), vidutinio (nuo 11 iki 15) ir aukšto (nuo 5 iki 10) lygio.

3.9.1.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=401)

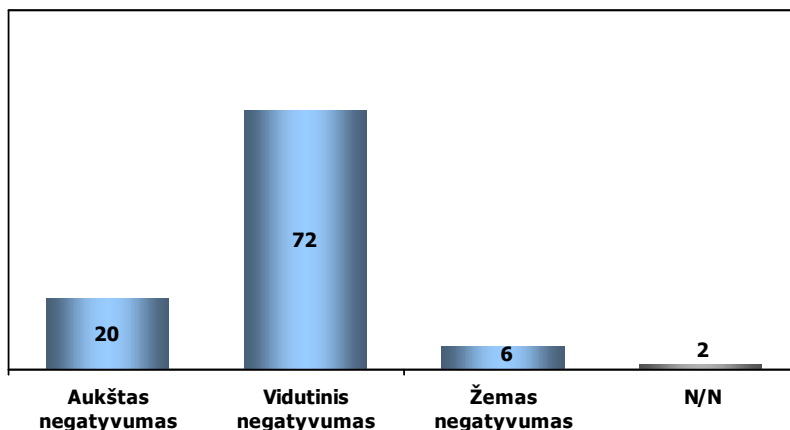
Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio vidutinė reikšmė – 12,6. Ji nurodo vidutinį aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo lygį Klaipėdos rajone.

Daugumos (67 proc.) respondentų aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo apraiškos yra vidutiniškos. 20 proc. apklaustųjų aplinka yra aukšto politinio-pilietinio aktyvumo lygio, 13 proc. – žemo (žr. 3.9.1.2 pav.).

Nustatyta silpna neigiama statistiškai reikšminga koreliacija tarp politinio-pilietinio aktyvumo ir aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklių (Spearmano $\rho = -0,211$, $p < 0,001$). Tai reiškia, kad aukštesnio politinio-pilietinio aktyvumo lygio aplinkoje gyvenantis jaunimas yra politiškai-pilietiška aktyvesnis.

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, tiriančiais nuostatas į politiką, politikus, partijas ir jų veiksmus, atspindi požiūrio į politiką negatyvumą. Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6: 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą požiūrio į politiką negatyvumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis požiūrio į politiką negatyvumo lygis ir

atvirkščiai. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 18 iki 24), vidutinis (nuo 12 iki 17) ir aukštas (nuo 6 iki 11) negatyvumo lygis.

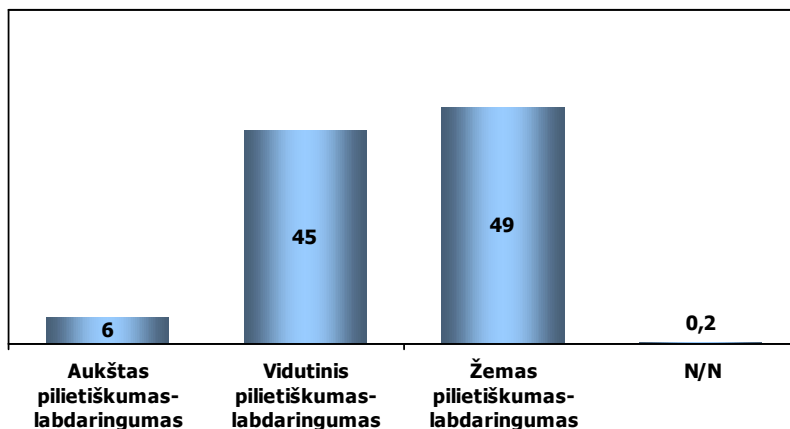
3.9.1.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal požiūrio į politiką negatyvumo rodiklį (proc., N=401)

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio vidutinė reikšmė – 13,5. Šis rodiklis rodo vidutinišką Klaipėdos jaunimo negatyvių nuostatų į politiką, politikus lygį.

Daugumos jaunuolių požiūrio į politiką negatyvumas yra vidutiniškas (72 proc.). 20 proc. į politiką žiūri itin negatyviai. 6 proc. apklaustųjų galima priskirti prie turinčių teigiamas nuostatas į politiką (žr. 3.9.1.3 pav.).

3.9.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, atspindinčiais pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros-paramos renginiuose, dalyvavimą kaimynystės gyventojų susirinkimuose ir pan. Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6: 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą pilietiškumo-labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis pilietiškumo-labdaringumo lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 18 iki 24), vidutinis (nuo 12 iki 17) ir aukštas (nuo 6 iki 11) pilietiškumo-labdaringumo lygis.

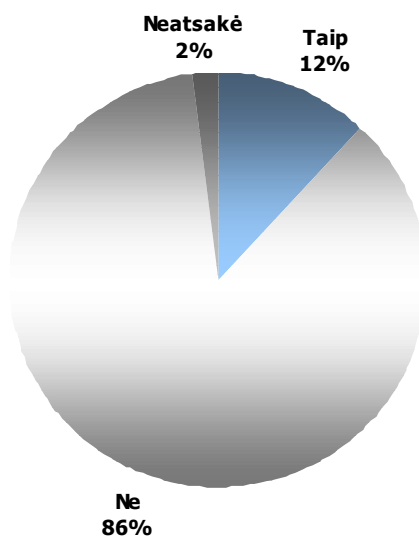
3.9.2.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc., N=401)

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio vidutinė reikšmė – 17,2. Ši reikšmė patenka tarp vidutiniško ir žemo pilietiškumo-labdaringumo lygio.

49 proc. apklaustųjų buvo nustatytas žemas pilietiškumo-labdaringumo lygis, 45 proc. – vidutinis. 6 proc. priskiriami aukšto pilietiškumo-labdaringumo kategorijai (žr. 3.9.2.1 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga pilietiškumo-labdaringumo rodiklio silpna neigiama koreliacija su politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,284$, $p<0,001$) ir silpna teigiama koreliacija su aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,242$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad aukštesnio pilietiškumo-labdaringumo lygio apklaustieji yra politiškai-pilietiškai aktyvesni ir gyvena politiškai-pilietiškai aktyvesnėje aplinkoje.

Narystės nevyriausybinėse organizacijose rodiklis – matuojamas dichotomine skale – dalyvauja arba nedalyvauja. Prašoma nurodyti organizacijos, kurioje dalyvauja, pavadinimą. Pateikiamas procentinis atsakymų variantų pasiskirstymas.

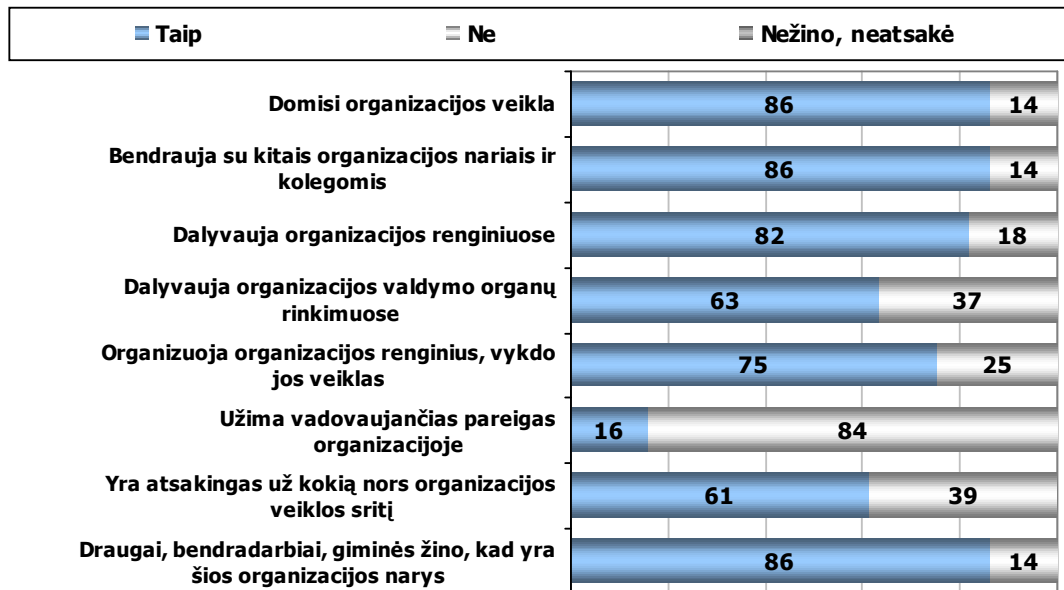

3.9.2.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal narystės nevyriausybinėse organizacijose rodiklį (proc., N=401)

Nevyriausybinių organizacijų veikloje dalyvauja 12 proc. tiriamųjų (žr. 3.9.2.2 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama priklausymo nevyriausybiniams organizacijoms koreliacija su pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,120$, $p=0,016$). Tai reiškia, kad nevyriausybiniams organizacijoms dažniau priklauso aukšto pilietiškumo-labdaringumo lygio respondentai.

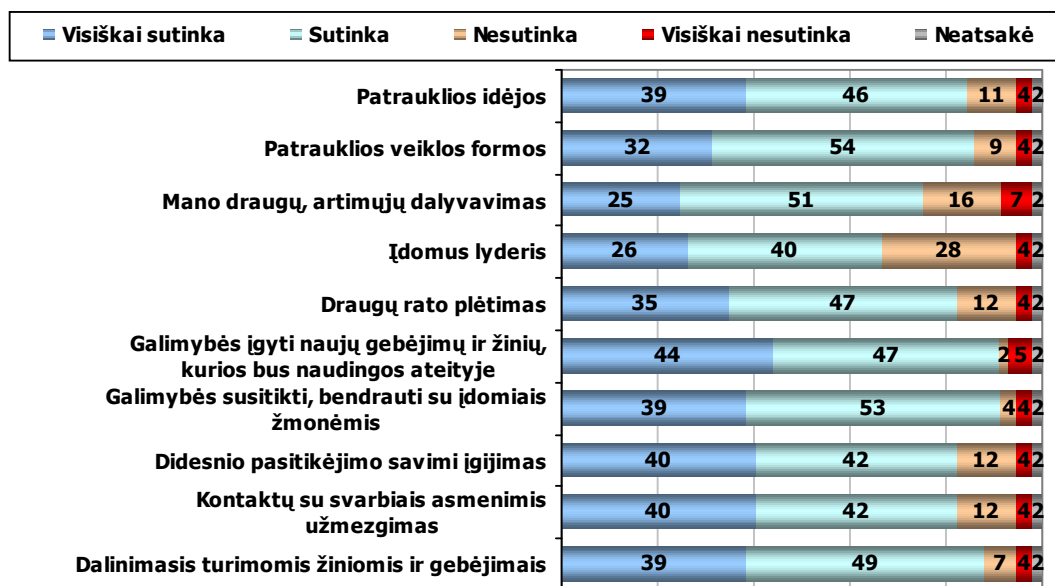
Dalyvavimo NVO (įsitraukimo) veikloje lygmenys – 8 teiginiai apie įvairius įsitraukimo į NVO veiklą būdus, atspindintys dalyvavimo / įsitraukimo / įsipareigojimo organizacijai lygmenis. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.9.2.3 paveikslas. Dalyvavimo NVO (įsitraukimo) veikloje lygmenys (proc., N=57)

Dauguma nevyriausybių organizacijų narių domisi organizacijos veikla (86 proc.), bendrauja su kitais organizacijos nariais bei kolegomis (86 proc.), dalyvauja organizacijos renginiuose (82 proc.), juos organizuoja (75 proc.), dalyvauja organizacijos valdymo organų rinkimuose (63 proc.), yra atsakingi už kokią nors organizacijos veiklos sritį (61 proc.). 86 proc. teigia, kad jų draugai, bendradarbiai, giminės žino apie jų narystę organizacijoje (žr. 3.9.2.3 pav.).

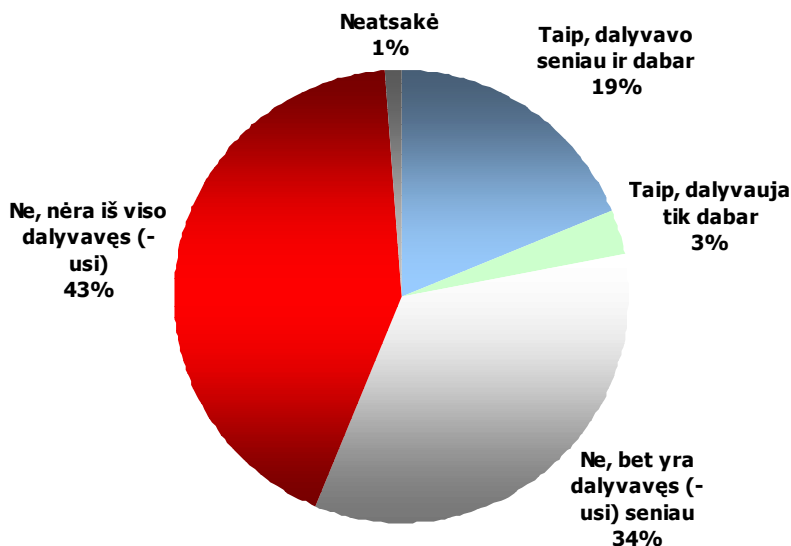
Dalyvavimo NVO motyvai – 10 motyvus apibūdinančių teiginių. Kiekvienas teiginys matuojamas 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.4 paveikslas. Dalyvavimo NVO motyvai (proc., N=57)

Dauguma (66–91 proc.) apklaustųjų visiškai sutinka / sutinka su pateiktais teiginiais, t. y. dalyvavimas NVO veikloje yra visapusiškai motyvuotas (žr. 3.9.2.4 pav.).

Dalyvavimo savanoriškoje veikloje rodiklis – dalyvavimas savanoriškoje veikloje (*be jokio piniginio atlygio, savo valia / noru pasirinktas ir dirbamas darbas, kuris nėra dirbamas šeimos nariams ar giminėms*) per pastaruosius 6 mėnesius, matuojamas keturių rangų skale: dalyvavo seniau ir dabar, dalyvauja dabar, nedalyvauja, bet dalyvavo anksčiau, nedalyvauja ir nedalyvavo. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal dalyvavimo savanoriškoje veikloje rodiklį (proc., N=401)

43 proc. Klaipėdos rajono jaunimo apskritai nėra dalyvavę savanoriškoje veikloje. 34 proc. šiuo metu nedalyvauja, nors anksčiau teko tuo užsiimti. 19 proc. dalyvavo ir seniau, ir dabar. 3 proc. pradėjo dalyvauti tik dabar (žr. 3.9.2.5 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos dalyvavimo savanoriškoje veikloje koreliacijos su šiais rodikliais:

- Silpna neigiama koreliacija su politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho = -0,196$, $p < 0,001$)
- Silpna teigiama koreliacija su aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho = 0,104$, $p = 0,037$)
- Silpna teigiama koreliacija su pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho = 0,252$, $p < 0,001$)
- Silpna teigiama koreliacija su aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho = 0,138$, $p = 0,006$)
- Vidutinio stiprumo teigiama koreliacija su buvimu nevyriausybinės organizacijos nariu (Spearmano $\rho = 0,301$, $p < 0,001$).

Tai reiškia, kad savanoriškoje veikloje dažniau dalyvauja politiškai-pilietiškai aktyvūs jaunuoliai, politiškai-pilietiškai aktyvioje aplinkoje gyvenantys apklaustieji, aukšto

politiškumo-labdaringumo lygio respondentai, aukšto pilietiškumo ir labdaringumo lygio aplinkoje gyvenantys tyrimo dalyviai ir nevyriausybinių organizacijų nariai.

Didžioji dauguma tyrime dalyvavusių 14–18 metų amžiaus jaunuolių teigia esantys pilietiškai aktyvūs. Aktyvumą lemiančios priežastys:

- ✓ **rūpinimasis bendra žmonių gerove** („esu aktyvi, nes nenoriu, kad žmonės liūdėtų ir gyventų nieko nematydami“)
- ✓ **siekis, kad mieste / rajone vyktų aktyvi veikla, renginiai** („dalyvauju todėl, kad miestelyje, kai buvau mažesnis, mačiau kaip vyko renginiai. Tai reiškia, kad jie gali vykti, tad ir stengiuosi kuo daugiau visur dalyvauti“)
- ✓ **asmeninės būdo savybės** („stengiuosi būti aktyvi, nes taip gyventi linksčiau, esu ne tas žmogus, kuris sėdi namie kai turi laisvo laiko“, „nes man patinka dalyvauti pilietinėse akcijose“, „nes man tai įdomu“, „tai priklauso nuo asmenybės savybių“)
- ✓ **noras turiningai praleisti laisvalaikį** („mano aktyvus dalyvavimas pilietinėse akcijose yra kaip laisvalaikis“, „tai daryti man pačiam yra įdomu, nes bent kažkiek prasiskaidrina kasdienybė“, „esu aktyvus, nes neturiu daugiau ką veikti“)
- ✓ **noras bendrauti** („aktyvus dar gal esu dėl to, kad yra noras bendrauti su jaunimu“).

Vienas 14–18 m. amžiaus jaunuolis teigė, kad **dėl laiko trūkumo negali būti aktyvus pilietis** („neturiu laiko, todėl ir nedalyvauju“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.) pasidalinę į aktyvius ir pasyvius. Aktyvumą lemiantys veiksniai:

- ✓ **noras išnaudoti turimas žinias, prisidėti prie visuomenės pokyčių** („man tiesiog įdomu kas vyksta aplinkui. Informacija, atitinkami gebėjimas ir turima patirtis man leidžia aktyviai dalyvauti visuomeniniuose judėjimuose, ir bent minimaliai prisidėti prie mūsų visuomenės pokyčių“)
- ✓ **įpročiai ir patirtis, skatinantys būti aktyviu (-ia)** („esu aktyvi, nes jau mokyklos laikais pradėjau dalyvauti jaunimo organizacijos veikloje, todėl dabar tiesiog negaliu nieko neveikti“)
- ✓ **noras prisidėti prie bendros gerovės** („noras padaryti ko dar nebuvo mano mieste“, „esu aktyvus dėl rajono gerbūvio kūrimo, jaunimo užimtumo“, „tai lemia noras nesėdėti vietoje, o kažką veikti ir būti naudingu visuomenei“)
- ✓ **bendravimas su panašius interesus turinčiais žmonėmis** („jaunimo organizacijoje galiu sutikti bendraminčių“)
- ✓ **siekis įgyti naujų žinių** („galimybės kažką naujo sužinoti ir pamatyti“)
- ✓ **siekis įgyvendinti savo idėjas** („galiu įgyvendinti savo idėjas“).

Vyresniųjų grupės pasyvumą lemiantys veiksniai:

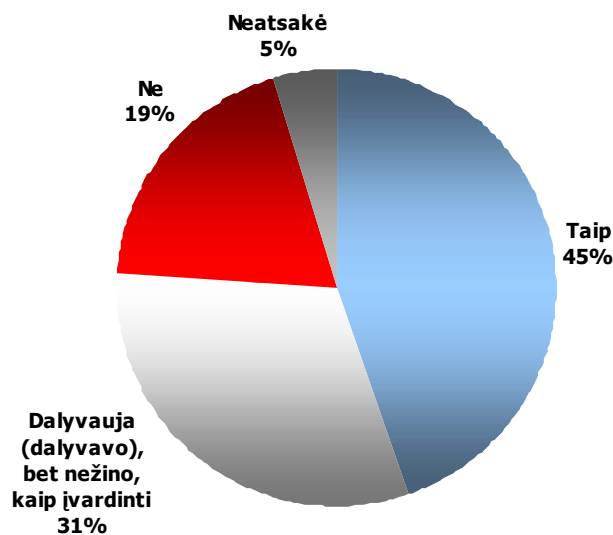
- ✓ **laiko ir informacijos stygius** („nėra pakankamai laiko dalyvavimui visuomeninėje veikloje“, „nesu aktyvus pilietis, kadangi trūksta tam laiko ir informacijos šia tema“)
- ✓ **daug laiko reikalaujantys šeimos poreikiai** („nesu aktyvi, nes turiu aktyvų šeimyninį gyvenimą“).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–29 metų amžiaus jaunuoliai mano, kad jų bendraamžių pilietinį aktyvumą paskatintų:

- ✓ **bandymas sudominti bei aktyvus jaunimo skatinimas prisijungti prie pilietinių veiklų** („reikėtų juos labiau sudominti, jiems labiau siūlyti, parodyti, kokie geri darbai būna atlikti po mūsų pagalbos, bendro dalyvavimo“, „aš manau, kad patys moksleiviai turėtų suprasti, kad dalyvavimas tokiuose dalykuose yra gera patirtis, o tai geriausia suprasti pabandžius įsitraukti į šią veiklą. O tai galėtų

- padaryti draugų paskatinimas, papasakojimas, kad ten yra įdomu ir naudinga", „reikia juos sudominti, parodyti, kad aktyvi veikla yra kaip narkotikas")*
- ✓ **informacijos platinimas / reklamavimas** („gal daugiau reklamuoti tą veiklą", „patraukčiau ir plačiau skelbti apie jaunimo organizacijas, kad jaunimą patrauktų šia veikla", „didinti informacijos apie dalyvavimo galimybes sklaidą, paaiškinti aktyvumo privalumus")
 - ✓ **aktyvus skatinimas užsiimti įvairia veikla mokymo įstaigose** („moksleivius reikia skatinti, kad jie tuo užsiimtų mokykloje, nes tada atsiras daugiau tokių bendraminčių, kurie kažkur dalyvauja", „skatinti mokykloje dalyvauti įvairiuose būreliuose, užsiėmimuose")
 - ✓ **įdomios ir aktualios jaunimui veiklos organizavimas** („pateikti renginius jiems įdomia forma", „reikia padaryti daugiau užsiėmimų")
 - ✓ **edukacinių sporto renginių organizavimas** („gal organizuoti sporto varžybas, per kurias, pertraukų metu, būtų vedamos paskaitos").
- 19–29 metų amžiaus jaunuoliai, be jau minėtų būdų, bendraamžių aktyvumą siūlo skatinti:
- ✓ **aiškinant aktyvios veiklos ir dalyvavimo organizacijose teikiamą naudą** („daugiau šviesti jaunimą kokia to nauda ir svarba")
 - ✓ **darant švietimo sistemos pertvarkas** („pakeisti švietimo sistemoje atitinkamus elementus")
 - ✓ **skatinant būti aktyviais nuo pat mažens** („ugdyti šias būdo savybes nuo pat mažens")
 - ✓ **auklėjant pavyzdžiu** („užburti juos geru pavyzdžiu").

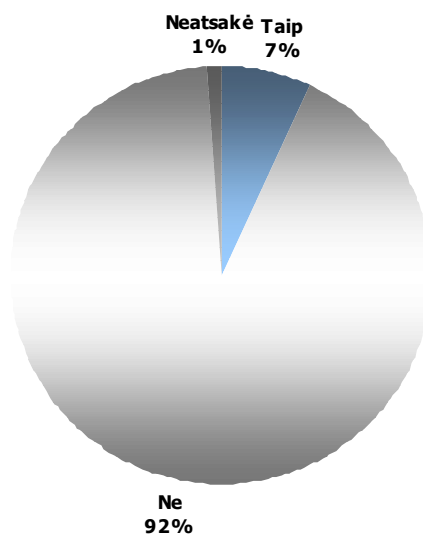
Dalyvavusiųjų savanoriškoje veikloje buvo paklausta, ar galėtų įvardinti, kokioje savanoriškoje veikloje dalyvavo. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal tai, ar jie sugeba įvardinti, kokioje savanoriškoje veikloje dalyvauja (proc., N=230)

45 proc. tiriamųjų pasisakė, kad galėtų įvardyti savanorišką veiklą, kurioje dalyvavo. 31 proc. mano, kad būtų sudėtinga apibrėžti tai, kur jiems teko dalyvauti. 19 proc. negali įvardyti savo savanoriškos veiklos (žr. 3.9.2.6 pav.).

Priklausymo neformaliai grupei ar stiliui (pvz., *reperiai, metalistai, gotai, baikeriai, pankai, rokeriai, hipiai, skinhedai ir kt.*) **rodiklis** – matuojamas dichotomine skale – dalyvauja arba nedalyvauja. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

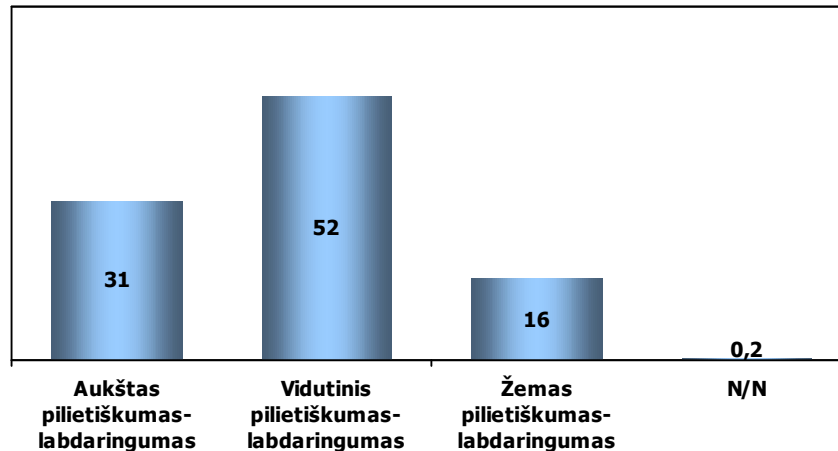

3.9.2.7 paveikslas. Priklausymas neformaliai grupei ar stiliui (proc., N=401)

7 proc. apklaustųjų priskyrė save prie neformalių grupių, stiliaus atstovų (žr. 3.9.2.7 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp priklausymo neformaliai grupei ar stiliui ir aplinkos pilietiškumo-labdaringumo rodiklio (Spearmano $\rho=0,102$, $p=0,041$). Tai reiškia, kad neformalioms grupėms ar stiliams dažniau priklauso aukštesnio pilietiškumo-labdaringumo lygio aplinkoje gyvenantys apklaustieji. Neformalioms grupėms ar stiliams dažniau priklauso vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,010$).

Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, atspindinčiais jaunuolių tėvų, draugų pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros-paramos renginiuose, dalyvavimą NVO veikloje, pagalbą kaimynams ir pan. Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7: 28 reiškia žemą, o 7 – aukštą aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 22 iki 28), vidutinis (nuo 16 iki 21) ir aukštas (nuo 7 iki 15) aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis.

3.9.2.8 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklį (proc., N=401)

Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio vidutinė reikšmė – 17,3. Tai reiškia, kad aplinka, kurioje gyvena Klaipėdos rajono jaunuoliai, yra vidutinio pilietinio-labdaringo aktyvumo lygio.

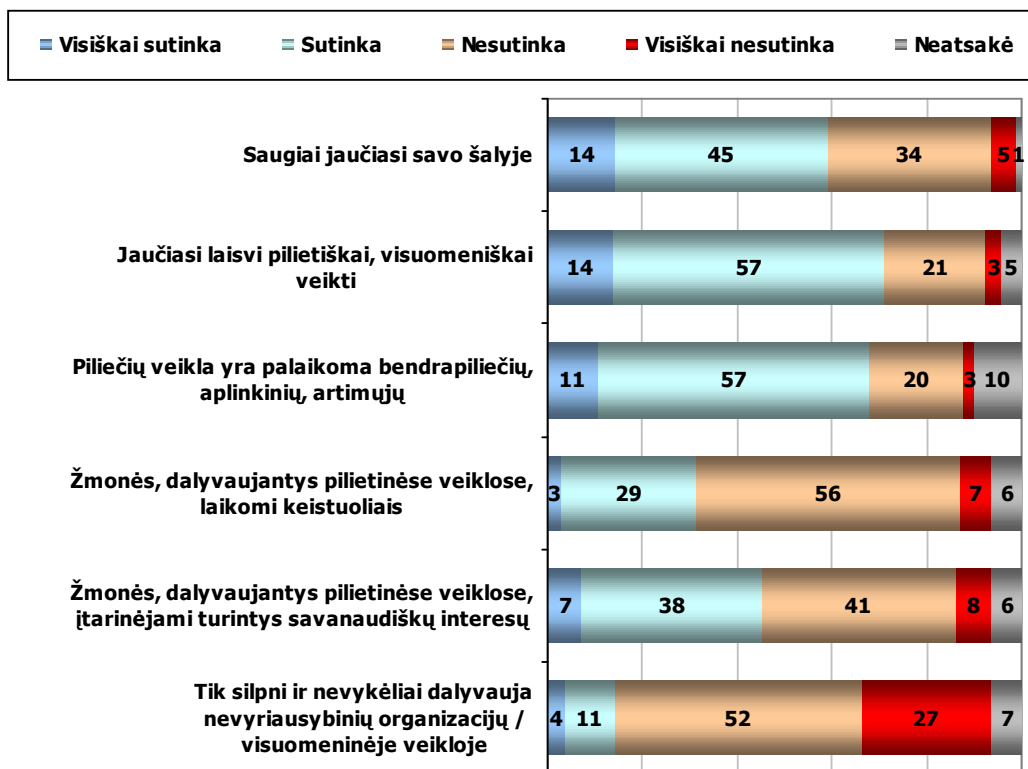
52 proc. jaunuolių teigia, kad juos supa vidutinio lygio pilietiškumo ir labdaringumo aplinka. 31 proc. aplinka yra aukšto pilietiškumo-labdaringumo lygio. 16 proc. – žemo (žr. 3.9.2.8 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio koreliacijos su šiais rodikliais:

- Silpna neigiama koreliacija su politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho = -0,114$, $p = 0,022$)
- Silpna teigiama koreliacija su aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho = 0,283$, $p < 0,001$)
- Silpna teigiama koreliacija su pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho = 0,203$, $p < 0,001$).

Tai reiškia, kad kuo aukštesnis aplinkos pilietiškumas ir labdaringumas, tuo didesnis politinis-pilietinis aktyvumas, aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas, ir pilietiškumas-labdaringumas.

Nuostatos pilietinės visuomenės atžvilgiu – 6 teiginiai apie nuostatas, matuojami 4 rangų skale. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.9 paveikslas. Nuostatos pilietinės visuomenės atžvilgiu (proc., N=401)

Dauguma apklaustųjų jaučiasi laisvi visuomeniškai veikti (71 proc.), mano, kad piliečių veikla yra palaikoma bendrapiliečių, aplinkinių, artimųjų (68 proc.) bei jaučiasi saugiai savo šalyje (59 proc.). 45 proc. respondentų sutinka, jog žmonės, dalyvaujantys pilietinėse veiklose, įtarinėjami turintys savanaudiškų interesų. 32 proc. manymu, tokie žmonės laikomi keistuoliais. 15 proc. teigimu, NVO veikloje dalyvauja tik silpni ir nevykėliai (žr. 3.9.2.9 pav.).

Kokybinio tyrimo duomenimis, 14–29 metų amžiaus jaunuoliai, kaip piliečiai savo miestui norėtų pasitarnauti:

- ✓ **gražindami aplinką** („švarinti miestą“, „stengčiausi gražinti rajoną, kad jis būtų patrauklus kaip turizmo vieta“, „prisidėti prie aplinkos tvarkymo, gražinimo“, „noriu savo kaime įrengti didelį gėlyną“)
- ✓ **organizuodami renginius** („surengti gerą renginį, kurį atsimintų visi“, „kelti kultūrinę veiklą“)
- ✓ **bendradarbiaudami su valdžios atstovais** („padėti atlikti darbą tariantis su valdžia ko reikia tavo miestui, o ko ne“)
- ✓ **gražiai bendraudami tarpusavyje, būdami vieningi** („skatinti būti draugiškesniais, bei stengtis kuo daugiau palaikyti vienas kitą“, „labiau vienyti visus žmones“).

Vyresnieji (19–29 m.) informantai, savo miestui kaip piliečiai norėtų pasitarnauti ir šiais darbais:

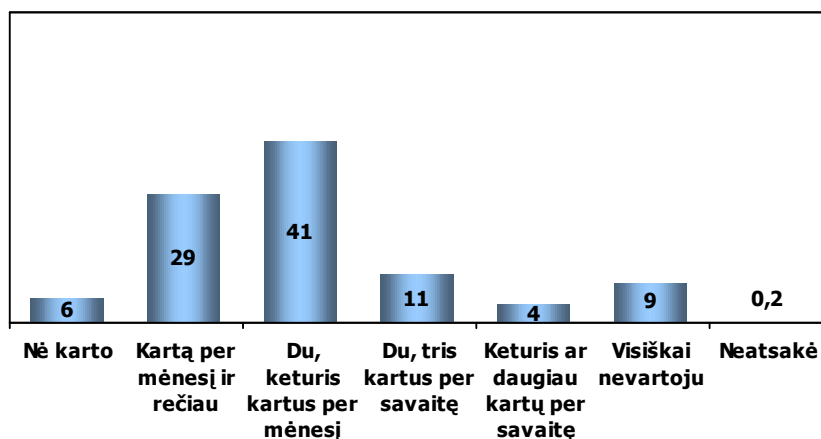
- ✓ **renginių vyresnio amžiaus žmonėms organizavimas** („suorganizuoti jaukią šventę seniems žmonėms“, „labai svarbu užimti vyresnio amžiaus žmones, kadangi jie neturi lėšų dalyvauti kultūriniame gyvenime“)

- ✓ **renginių organizavimas nepasiturintiems asmenims** („organizuoti daugiau nemokamų renginių, užsiėmimų vaikams iš neturtingų šeimų“)
- ✓ **pagalba vaikų globos namų auklėtiniams** („suteikti materialinę ir psichologinę paramą vaikų globos namų auklėtiniams“)
- ✓ **švietėjiškos veiklos organizavimas** („suorganizuoti švietėjišką, aktualią paskaitą jaunimui“).

3.10. Žalingi įpročiai

Šioje tyrimo dalyje vertinamas jaunimo alkoholio vartojimo dažnumas, priklausomybė nuo alkoholio bei jo vartojimo priežastys, santykis su narkotikų vartojimu, žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo, rūkymo, interneto vartojimo įpročiai, įsitraukimas į lošimus bei migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo dažnumas.

Alkoholio vartojimo rodiklis – matuojamas alkoholio vartojimo per paskutinius šešis mėnesius dažnumas 5 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada“ iki „keturis ir daugiau kartų per savaitę“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

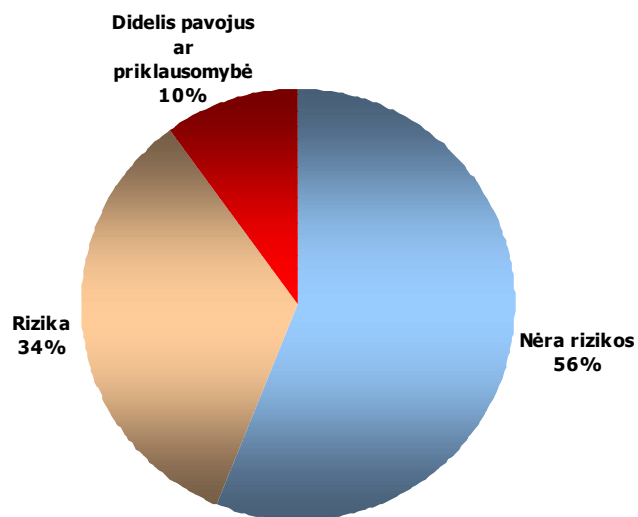

3.10.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal alkoholio vartojimo rodiklį (proc., N=401)

Per paskutinius šešis mėnesius 29 proc. jaunuolių alkoholį vartojo kartą per mėnesį ar rečiau, 41 proc. – du, keturis kartus per mėnesį. 15 proc. tai darė dažniau. Dar 15 proc. per paskutinius šešis mėnesius alkoholio nevartojo (žr. 3.10.1 pav.).

Alkoholinių gėrimų per paskutinius 6 mėnesius dažniau visai nevartojo jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Priklausomybės nuo alkoholio rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 dichotominiais teiginiais, apie alkoholio vartojimo įpročius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 5: 5 rodo priklausomybę nuo alkoholio. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: nėra rizikos (0 balų), rizika (nuo 1 iki 2) ir didelis pavojus arba priklausomybė nuo alkoholio (nuo 3 iki 5).

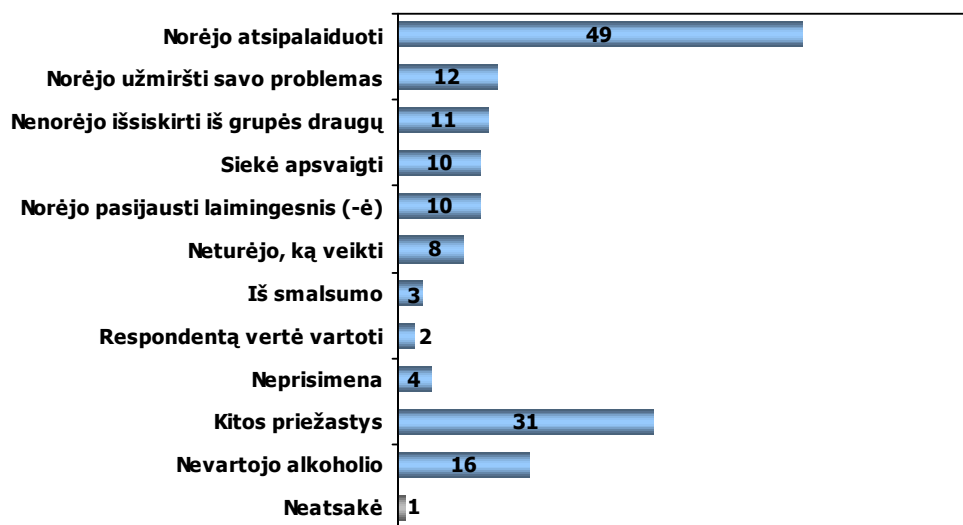

3.10.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal priklausomybės nuo alkoholio rodiklį (proc., N=401)

Priklausomybės nuo alkoholio rodiklio vidutinė reikšmė – 0,8. Tai rodo mažą priklausomybės nuo alkoholio riziką.

56 proc. šiuo metu neturi jokios priklausomybės nuo alkoholio. 34 proc. priklauso rizikos grupei. 10 proc. jau turi priklausomybę nuo alkoholio arba didelį pavojų jai atsirasti (žr. 3.10.2 pav.).

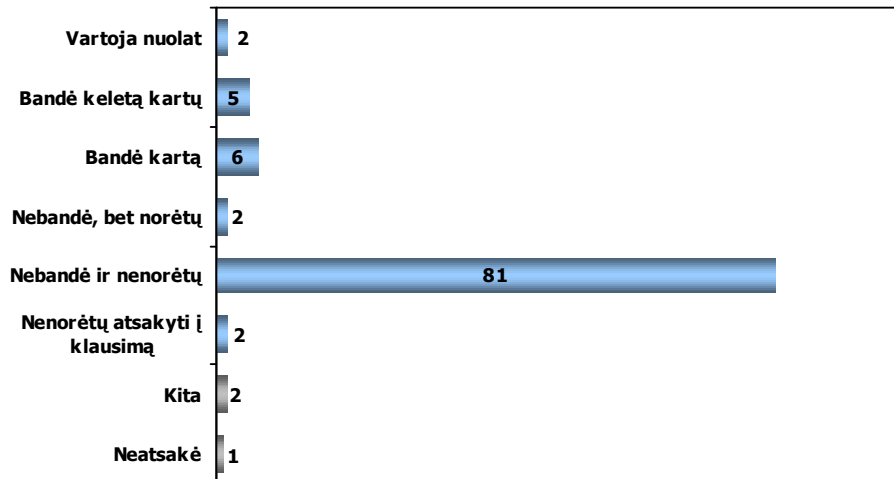
Alkoholio vartojimo priežastys – pateikiamos 9 alkoholio vartojimo priežastys – su galimybe nurodyti kitą ir prašoma pasirinkti keletą, dėl kurių pastarąjį mėnesį vartojo alkoholį. Pateikiamas kiekvienos priežasties paminėjimo dažnumas.

3.10.3 paveikslas. Alkoholio vartojimo priežastys (proc., N=401)

49 proc. vartojančių alkoholį tai daro tam, kad atsipalaiduotų, 12 proc. – norėdami užmiršti savo problemas. 11 proc. alkoholį vartoja tam, kad neišsiskirtų iš grupės draugų, 10 proc. – tam, kad apsvaigtų / pasijaustų laimingesni. 8 proc. – dėl neturėjimo ką veikti (žr. 3.10.3 pav.).

Santykis su narkotikų vartojimu – siekiama išsiaiškinti, ar vartoja narkotikus, kaip dažnai vartoja, ar vartoja nuolat. Matuojama šešių rangų skale, kintančia nuo „vartoju nuolat“ iki „nenoriu atsakyti“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

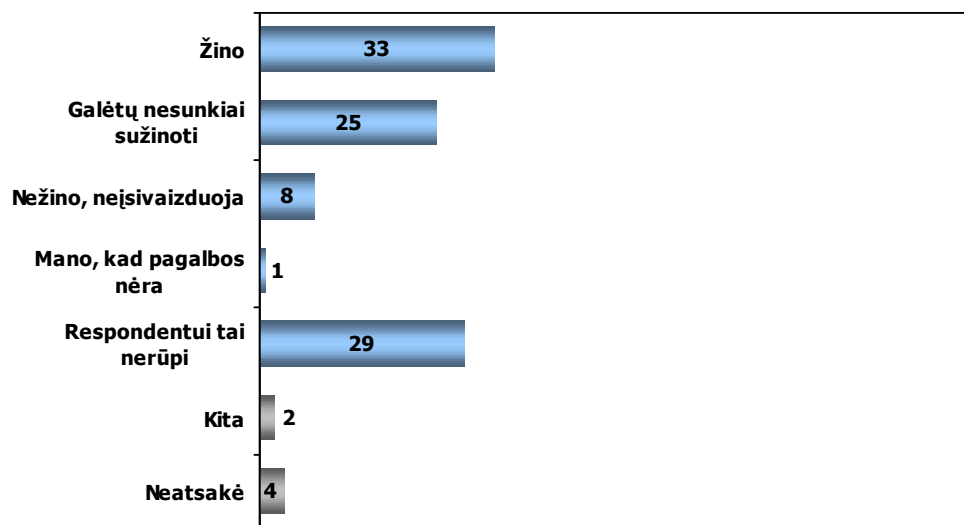

3.10.4 paveikslas. Santykis su narkotikų vartojimu (proc., N=401)

81 proc. tiriamųjų nėra vartoję ir nenorėtų pabandyti narkotikų. 11 proc. – bandė vartoti (kartą ar keletą kartų). 2 proc. vartoja nuolat (žr. 3.10.4 pav.).

Nustatyta silpna statistiškai reikšminga neigiama koreliacija tarp narkotikų vartojimo ir rūkymo dažnumo (Spearmano $\rho = -0,166$, $p = 0,001$). Tai reiškia, kad dažniau rūko tie apklaustieji, kurie vartoja ar yra bandę narkotikų.

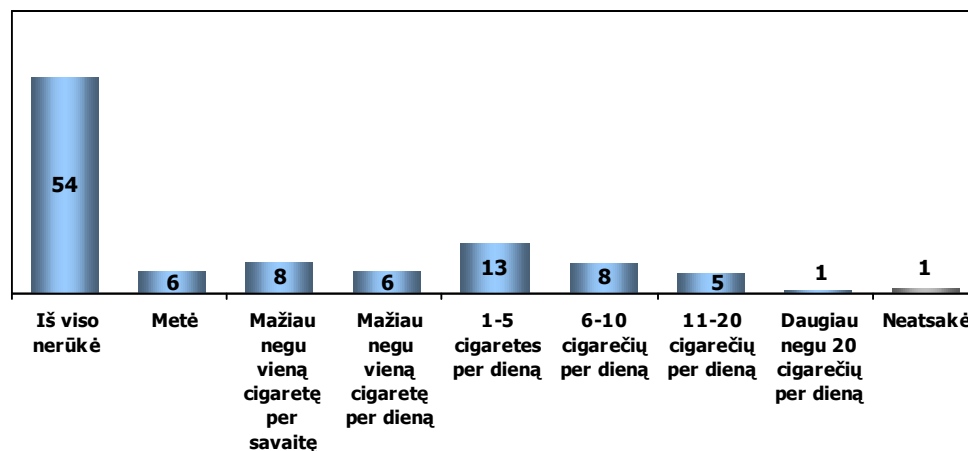
Žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos – siekiama išsiaiškinti – ar žino, kur gali kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo; galėtų nesunkiai sužinoti; nežino ar tai visai nerūpi. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

3.10.5 paveikslas. Žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos (proc., N=401)

33 proc. apklaustųjų teigė žinantys, kur kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo, 25 proc. galėtų nesunkiai susirasti informacijos. 29 proc. šis klausimas nerūpi (žr. 3.10.5 pav.).

Rūkymo įpročių rodiklis – matuojamas rūkymo per paskutines 30 dienų dažnumas 8 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada nerūkiu“ iki „daugiau negu 20 cigarečių per dieną“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

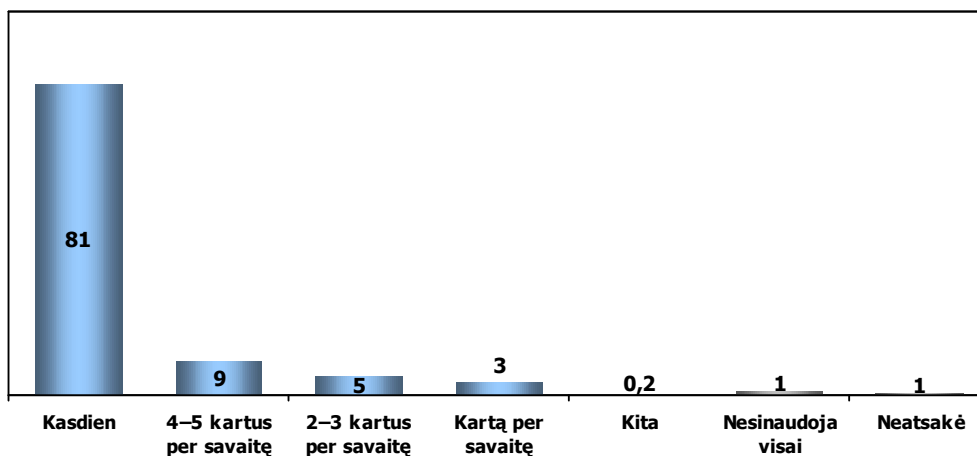

3.10.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal rūkymo įpročių rodiklį (proc., N=401)

60 proc. Klaipėdos rajono jaunuolių neturi rūkymo įpročių (niekada neturėjo arba jų atsikratė). 14 proc. respondentų pripažino, kad surūko mažiau negu vieną cigaretę per savaitę ar per dieną. 13 proc. surūko 1–5 cigaretes per dieną. Dar 13 proc. per dieną surūko daugiau negu 6 cigaretes (žr. 3.10.6 pav.).

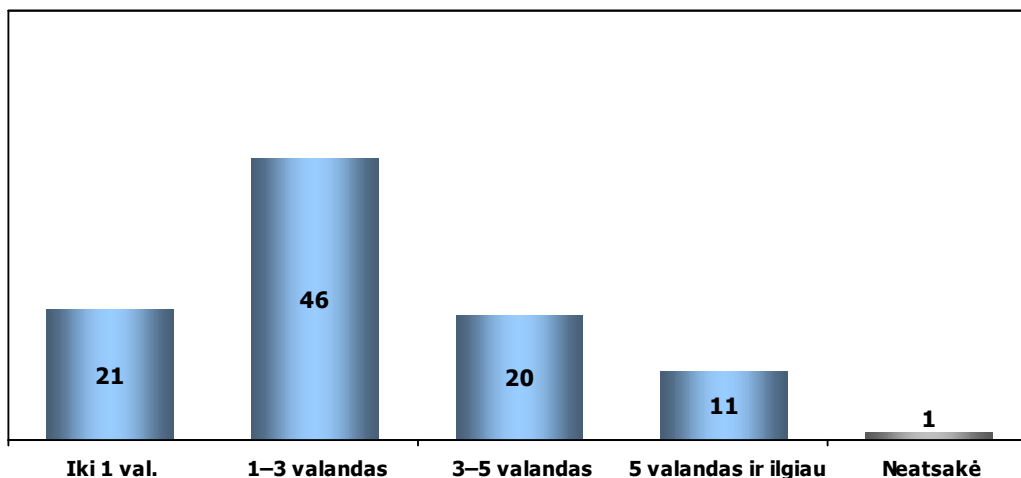
Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp rūkymo dažnumo ir priklausomybės nuo alkoholio rodiklio (Spearmano $\rho=0,157$, $p=0,002$). Tai reiškia, kad kuo dažniau rūkoma, tuo stipresnė priklausomybė nuo alkoholio.

Interneto naudojimo įpročiai – matuojami dviem rodikliais. Pirmas (kaip dažnai per paskutinį mėnesį naudojosi internetu) matuojamas 5 rangų skale nuo „kasdien“ iki „kartą per savaitę“. Antras (kiek vidutiniškai laiko per dieną praleidžia internete) matuojamas 4 rangų skale nuo „iki 1 val.“ iki „5 valandas ir ilgiau“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

3.10.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal interneto naudojimo dažnį per savaitę (proc., N=401)

81 proc. apklaustųjų internetu naudojasi kasdien. 9 proc. – 4–5 kartus per savaitę. 5 proc. – 2–3 kartus per savaitę (žr. 3.10.7 pav.).

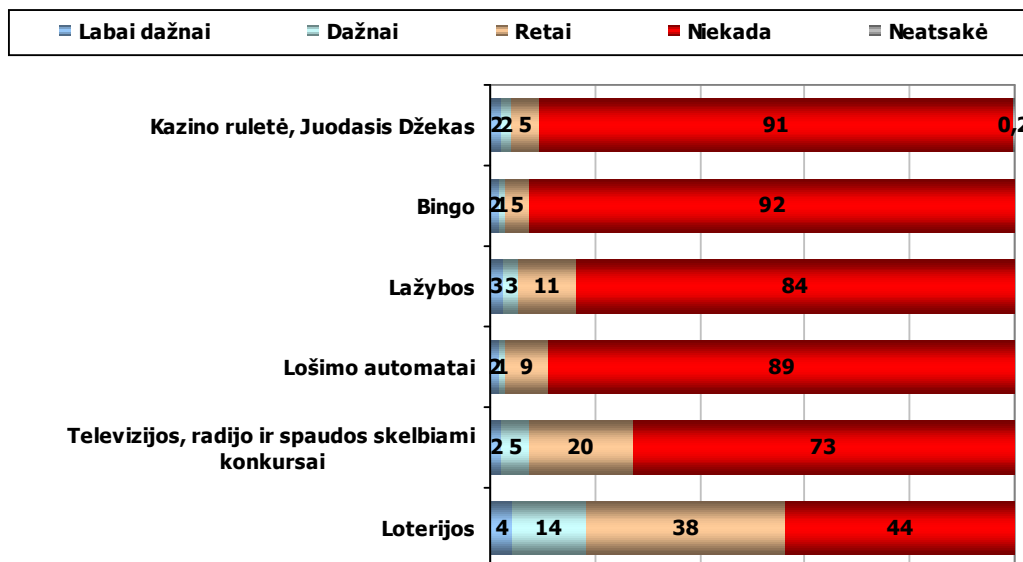

3.10.8 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal interneto naudojimo dažnį valandomis per dieną (proc., N=401)

Dažniausiai internetu naudojama 1–3 val. per dieną (46 proc.). Iki valandos prie interneto praleidžia 21 proc. respondentų. 20 proc. internetu naudojasi 3–5 val. 11 proc. tai daro 5 val. ar ilgiau (žr. 3.10.8 pav.).

Daugiausiai laiko (5 val. ir ilgiau) internete dažniau praleidžia miestų gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,039$).

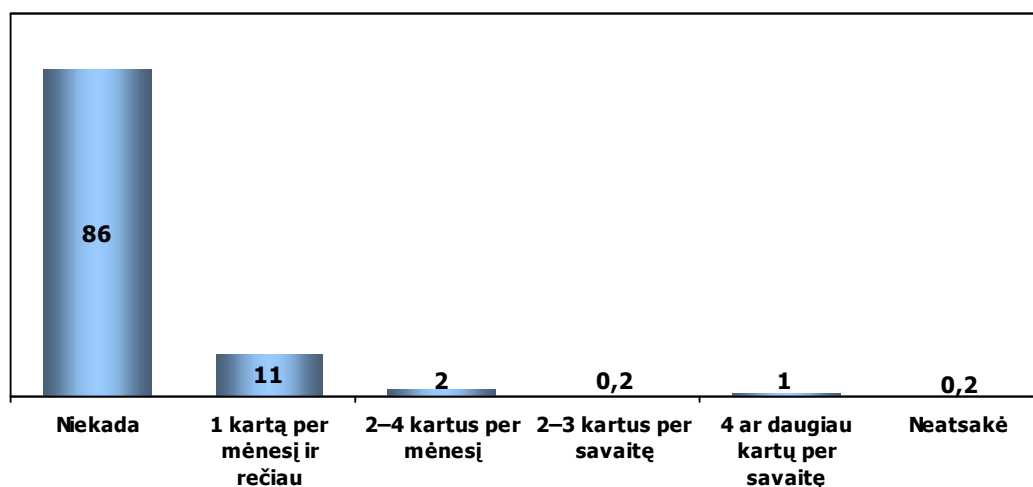
Lošimo įpročių rodiklis – 6 lošimo būdai, vertinami 4 rangų dažnumo skalėmis nuo „labai dažnai“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.10.9 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lošimo įpročių rodiklį (proc., N=401)

Dažniausiai pasitaikantis lošimo būdas yra loterijos: 56 proc. respondentų bent retkarčiais perka loterijos bilietus. 27 proc. teko dalyvauti įvairiuose televizijos, radijo ir spaudos skelbiamuose konkursuose. Lažybose teko dalyvauti 17 proc. apklaustųjų. Lošti automatais – 12 proc. (žr. 3.10.9 pav.).

Migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo rodiklis – matuojamas migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo per paskutinius šešis mėnesius dažnumas 5 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada“ iki „keturis ir daugiau kartų per savaitę“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.10.10 paveikslas. Migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo rodiklis (proc., N=401)

Didžioji dauguma respondentų per paskutinius šešis mėnesius nevartojo jokių migdomųjų, raminamųjų vaistų (86 proc.). 11 proc. vartojo 1 kartą per mėnesį ar rečiau. Kiek daugiau nei 3 proc. per pastaruosius šešis mėnesius migdomuosius arba raminamuosius vaistus vartojo 2–4 kartus per mėnesį ar dažniau (žr. 3.10.10 pav.).

Migdomųjų / raminamųjų vaistų visai nevartojantys dažniau teigė vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,023$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, apskritai 14–29 metų amžiaus jaunuoliai labiausiai paplitusiu žalingu įpročiu jų tarpe laiko **alkoholio vartojimą** („*alkoholio vartojimas*“, „*alkoholizmas*“, „*dažnas alkoholio vartojimas*“).

Kiti susirūpinimą keliantys jaunuolių įpročiai:

- ✓ **narkotikų vartojimas** („*narkotikai*“, „*narkotikų vartojimas*“, „*vartoja narkotikus*“)
- ✓ **rūkymas** („*rūko*“, „*rūkymas*“, „*tabako vartojimas*“, „*na, tai yra rūkymas*“)
- ✓ **nesveiko maisto vartojimas** („*kava ir nesveikas maistas*“)
- ✓ **priekabiavimas** („*priekabiauja prie kitų*“)
- ✓ **šiukšlinimas** („*šiukšlinimas*“).

Kokybinio tyrimo metu, jaunuolių buvo teiraujama, kas jų manymu padėtų sumažinti bendraamžių žalingų įpročių kiekį. 14–18 m. amžiaus informantai siūlo:

- ✓ **skirti baudas asmenims pardavinėjantiems rūkalus ar svaigalus nepilnamečiams** („*padidindčiau baudas tiems, kurie pardavinėja svaigalus ir rūkalus nepilnamečiams*“, „*manau reikėtų padaryti akciją, tokią, kuri nubaustų pilnamečius žmones, kurie nuperka alkoholio ar cigarečių nepilnamečiams*“)
- ✓ **įvairiais būdais aiškinti jaunuoliams apie cigarečių, alkoholio, narkotikų žalą** („*daugiau apie tai kalbėčiau mokyklose, daugiau renginių, kuriuose jaunimas būtų supažindinamas su žalingų įpročių problema*“, „*gal bandyčiau psichologiškai paveikti*“)
- ✓ **didinti akcizą tabakui** („*pakelčiau akcizą tabakui, nes nuo to dažniausiai prasideda kiti žalingi įpročiai*“).

Dviejų 14–18 m. amžiaus apklaustųjų manymu, **jokių priemonių imtis nereikia, nes tai kiekvieno apsisprendimo reikalas** („*nieko, nes žmonės turi patys apsispręsti ir pasiryžti mesti blogą įprotį*“, „*nieko, čia jų asmeninis reikalas, jei nori, tegul žudosi rūkydami*“).

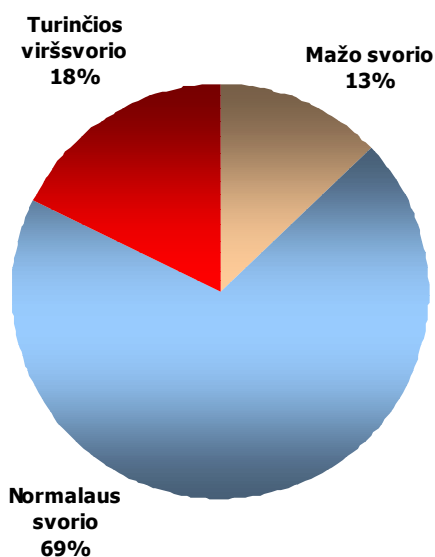
Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), be jau minėtų priežasčių, žalingų įpročių mastą siūlo mažinti ir šiais būdais:

- ✓ **kuriant specialias mokymo programas** („*sukurčiau mokymo programą apie žalingų įpročių daromą poveikį organizmui, aplinkiniams ir gamtai, kuri būtų privaloma nuo pradinių klasių*“)
- ✓ **rengiant susitikimus su buvusiais narkomanais / alkoholikais** („*rengčiau susitikimus su buvusiais alkoholikais, kurie turėtų ką papasakoti iš savo gyvenimo*“, „*rengiat susitikimus su sergančiais žmonėmis*“)
- ✓ **auklėjant jaunuolių tėvus** („*pirmiausiai kalbėčiau su jaunimo tėvais*“, „*šviesčiau tėvus, kad vaikams nerodytų blogo pavyzdžio, kad auklėtų vaikus taip, kad jie suvoktų, kad pasilinksminimai, vakarėliai, gimtadieniai gali būti surengti ir be alkoholio*“)
- ✓ **draudžiant rūkymą ir alkoholio vartojimą viešose vietose** („*uždrausčiau jaunimui viešose vietose rūkyti, gerti, visuomenėje rodytis neblaiviems*“)
- ✓ **rengiant aktyvias prevencines akcijas** („*skirčiau dar didesnę dėmesį žalingų įpročių prevencijai ugdymo įstaigose, reklamose, plakatuose, rengčiau renginius prieš žalingus įpročius*“).

3.11. Mityba ir poilsis

Ši rodiklių grupė sudaryta iš fizinės savijautos, subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo, miego trukmės, sveikos gyvensenos rodiklių.

Kūno masės indekso rodiklis (KMI). Pastaruoju metu ryškėja tendencija, kad vis dažniau jaunos merginos suserga valgymo sutrikimais, nervine anoreksija ar bulimija. Todėl į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie kūno svorį ir ūgį, kuriais siekiama nustatyti kūno masės indeksą. Šis indeksas leidžia nustatyti, ar svoris atitinka ūgį, yra per mažas ar per didelis. Kūno masės indeksas apskaičiuojamas pagal formulę: *kūno masė/ūgis²* (pastaba: čia kūno masė matuojama kilogramais, o ūgis – metrais). Merginos skirstomos į tris intervalus pagal KMI: iki 18,5 – mažo svorio, 18,5–24 – normalaus svorio, virš 24 – turinčios viršsvorio.

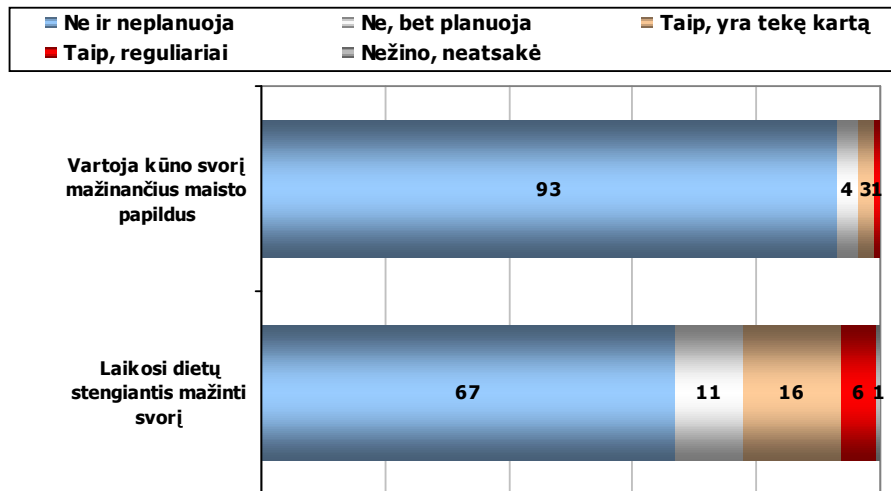
3.11.1 paveikslas. Merginų kūno masės indekso rodiklis (proc., N=209)

Vidutinis merginų kūno masės indeksas – 22,4. Šis rodiklis patenka į normalaus svorio kategoriją.

Daugumos apklaustų merginų (69 proc.) kūno masės indeksas yra normalus. 18 proc. tiriamųjų turi viršsvorio, 13 proc. yra per mažo svorio (žr. 3.11.1 pav.).

Jauniausios apklaustosios dažniau yra per mažo svorio, o vyriausios – turinčios viršsvorio (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Svorio mažinimo rodikliai yra du: kūno svorį mažinančių papildų vartojimas ir dietų laikymasis. Jie matuojami keturių rangų skalėmis nuo „ne (nevartoja / nesilaiko) ir neplanuoja“ iki „taip (vartoja / laikosi), reguliariai“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

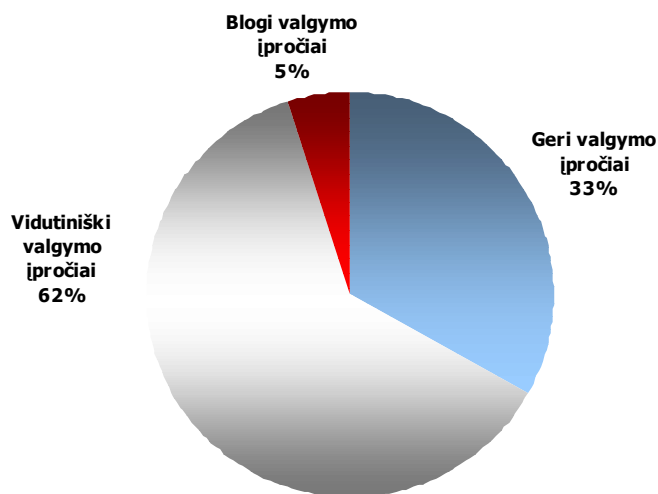

3.11.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal svorio mažinimo rodiklius (proc., N=401)

Tyrimo duomenimis, dauguma respondentų neplanuoja vartoti kūno svorį mažinančių maisto papildų (93 proc.) bei neketina laikytis dietų (67 proc.). 7 proc. apklaustųjų teigia planuojantys, yra bent kartą vartoję arba reguliariai vartojantys svorį mažinančius maisto papildus. 33 proc. planuoja, yra bent kartą laikęsi arba reguliariai laikosi svorį mažinančių dietų (žr. 3.11.2 pav.).

Nustatytos silpnos statistiškai reikšingos teigiamos migdomųjų vaistų vartojimo dažnumo koreliacijos su kūno svorį mažinančių vaistų vartojimo (Spearmano $\rho=0,115$, $p=0,021$) ir dietų siekiant mesti svorį laikymosi (Spearmano $\rho=0,172$, $p=0,001$) dažnumais. Tai reiškia, kad kūno svorį mažinančius papildus vartojantieji ar dietų besilaikantieji dažniau vartoja raminamuosius vaistus. Taip pat nustatyta vidutinio stiprumo statistiškai reikšminga teigiama koreliacija tarp kūno svorį mažinančių preparatų vartojimo ir dietų laikymosi siekiant mažinti kūno svorį (Spearmano $\rho=0,381$, $p<0,001$). Tai rodo, kad apsisprendusieji mažinti kūno svorį tai daro tiek laikydamiesi dietų, tiek vartodami kūno masę mažinančius papildus. Kūno svorį mažinančių papildų dažniau nevartoja ir neplanuoja vartoti vyrai (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie valgymo įpročius. Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kiek kartų per savaitę pastarąjį mėnesį jie valgė pusryčius, vakarienę, vartojo „sveikus“ ir „nesveikus“ produktus. Suminis gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 8 iki 32: 8 reiškia blogus / neteisingus / nesveikus, o 32 – gerus / teisingus / sveikus valgymo įpročius, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresni valgymo įpročiai. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: blogus (nuo 8 iki 16), vidutiniškus (nuo 17 iki 24) ir gerus (nuo 25 iki 32) valgymo įpročius turintieji.

3.11.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklį (proc., N=401)

Gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklio vidutinė reikšmė – 22,9. Tai reiškia, kad Klaipėdos rajono jaunuoliams būdingi vidutiniški sveikos mitybos įpročiai.

62 proc. apklaustųjų pasižymi vidutiniškais sveikos mitybos įpročiais. 33 proc. tyrimo dalyvių valgymo įpročiai geri, 5 proc. – blogi (žr. 3.11.3 pav.).

Kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai bendraamžių prastą maitinimąsi sieja su šiais aspektais:

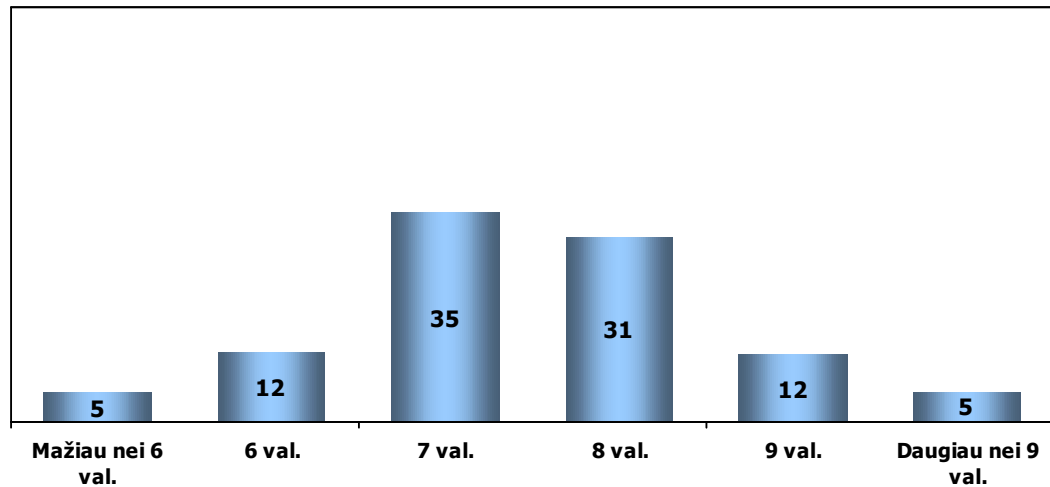
- ✓ **informacijos apie sveiką maitinimąsi / skatinimo sveikai maitintis stoka** („nėra skatinama sveikai maitintis, mano nuomone, parašymas, kad sveikai maitintis reikia, nes tai gerai tavo organizmui, nelabai turi ir daro įtakos jaunimui“)
- ✓ **laiko trūkumas** („laiko stoka“, „per greitas gyvenimo tempas, jie maitinasi gal ir neprastai, bet tiesiog kartais nespėja išvis pavalgyti, arba dėl laiko taupymo valgo greitą maistą, kas yra nesveika mūsų organizmui“)
- ✓ **mada** („ateina iš kitų šalių mada prastai maitintis“, „stipriai išpopuliarėjo greitas ir nesveikas maistas, valgymas užkandinėse, kavinėse, greito maisto restoranuose ir pan.“)
- ✓ **didelė nesveiko maisto pasiūla** („parduotuvėse prikišta labai daug nesveiko maisto, kuris yra skanus, bet nesveikas“)
- ✓ **prioritetų skyrimas skoninėms savybėms** („juk tai skanu“, „jiems nepatinka normalus naminis maistas“)
- ✓ **neįkandamos sveiko maisto kainos** („sveikas maistas daug kainuoja“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), be jau minėtų priežasčių, taip pat akcentavo:

- ✓ **maitinimosi įpročius „atėjusius“ nuo mažens** („vaikus nuo mažens pripratina prie maisto, kuris yra nesveikas, bet dėl visokių priedų, reguliatorių, yra skanesnis“)
- Visgi keletas vyresnių jaunuolių pabrėžė, kad **bendraamžiai maitinasi sveikai** („nemanau, kad jie prastai maitinasi“, „manau, kad dauguma domisi sveiku gyvenimo būdu, sveika mityba“, „gerai maitinasi“).

Miego rodiklis – matuojamas valandomis, skirtomis vidutiniškai per parą miegui pastarąjį mėnesį, matuojamas 6 rangų skale, kuri kinta nuo „mažiau nei 6 val.“ iki

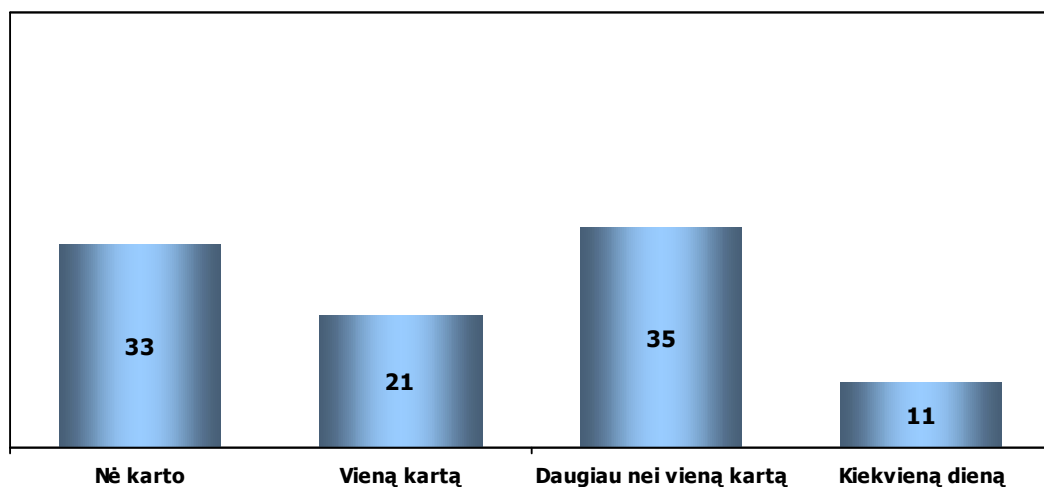
„daugiau nei 9 val.“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus

3.11.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal miego rodiklį (proc., N=401)

35 proc. tyrimo dalyvių per pastarąjį mėnesį miegojo po 7 val. per parą. 31 proc. miegojo po 8 val. 17 proc. – po 6 ar mažiau valandų. 17 proc. – po 9 val. ar ilgiau (žr. 3.11.4 pav.).

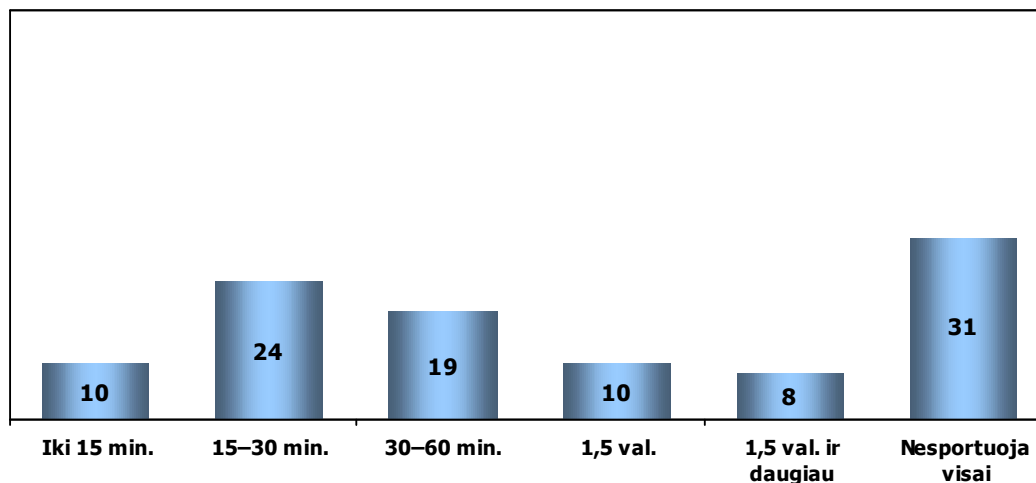
Fizinis aktyvumas matuojamas dviem rodikliais. Pirmas – kiek kartų per savaitę sportuoja, matuojamas keturių rangų skale nuo „niekada“ iki „kiekvieną dieną“. Antras – kiek vidutiniškai laiko vienu kartu sportuoja, šešių rangų skale nuo „nesportuoju“ iki „1,5 val. ir daugiau“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.11.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinį aktyvumą kartais per savaitę (proc., N=401)

46 proc. respondentų sportuoja bent kelis kartus per savaitę. 21 proc. sportuoja kartą per savaitę. 33 proc. – išvis nesportuoja (žr. 3.11.5 pav.).

Nustatyta silpna statistiškai reikšminga teigiama koreliacija tarp sportavimo dažnumo per savaitę ir gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklio (Spearmano $\rho=0,170$, $p=0,001$). Tai rodo, kad dažniau sportuojantys jaunuoliai sveikiau maitinasi. Dažniau visai nesportuoja moterys (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$), vyriausi (24–29 m.) tyrimo dalyviai (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$) ir miestų gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,012$).

3.11.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinį aktyvumą laiko trukme per dieną (proc., N=401)

Sportavimui per dieną skiriama trukmė yra įvairi: 18 proc. tam skiria 1,5 val. ar daugiau, 19 proc. – 30–60 min., 24 proc. – 15–30 min., 10 proc. – iki 15 min. per dieną (žr. 3.11.6 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga stipri neigiama koreliacija tarp sportavimo dažnumų per savaitę ir per kartą (Spearmano $\rho=-0,545$, $p<0,001$). Tai rodo, kad tie, kurie sportuoja rečiau, tam vienu kartu skiria daugiau laiko. Daugiausiai laiko sportui per kartą dažniau skiria vyrai (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai bendraamžių mažą fizinį aktyvumą sieja su šiais veiksniais:

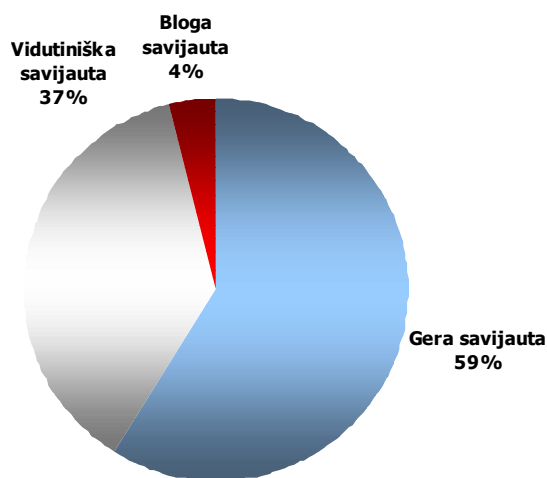
- ✓ **didelis prisirišimas prie kompiuterio, interneto, TV** („dabar dažnas turi priklausomybę sėdėti prie kompiuterio“, „galbūt dėl to yra kaltos technologijos“, „na, logiškai kompiuteriai yra užvaldę mūsų smegenis“, „nes XXI a. yra tapęs kompiuterių amžiumi“, „geriau kompiuteris“)
- ✓ **daug kainuojančios pramogos** („nors ir daug yra užimtumo centrų, bet jie turi savo kainas, o pinigai kiekvienam žmogui šiuo metu yra labai aktualus dalykas“)
- ✓ **jaunuolių nedominanti sportinė veikla** („jauniems žmonėms tampa nebeįdomu sportuoti“)
- ✓ **tinginystė** („gal neturi noro, yra aptingę“, „tingi“).

Dviejų jaunuolių teigimu, jų **bendraamžiai yra fiziškai aktyvūs** („mano nuomone, mano amžiaus jaunimas yra gana fiziškai aktyvus“, „mano amžiaus jaunimas, bent jau dauguma, tikrai yra fiziškai aktyvūs“).

Vyresnieji (19–29 m.) mano, kad mažas fizinis aktyvumas gali būti sietinas ir su šiais veiksniais:

- ✓ **neaktyvaus gyvenimo būdo įpročiai** („jaunimas tingi vaikščioti, visur važiuoja asmeniniu arba viešuoju transportu, nesinaudoja dviračiais, nevaikšto pėsčiomis“)
- ✓ **nesveiko maisto vartojimas** („pirmiausiai, jaunimas vartoja labai daug nesveiko maisto, kuris mažina fizinį aktyvumą“, „visur yra labai daug kebabų, užkandžių, daugiau negu sporto salių“)
- ✓ **užimtumas, laiko trūkumas** („didelis užimtumas asmeniniais reikalais“, „nėra laiko“)
- ✓ **vieta, tinkamų sportuoti, stygius** („trūksta tokių vietų, kur būtų galima fiziškai sportuoti žiemos metu“).

Fizinės savijautos rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 4 indikatoriai, apie patiriamus skausmus ar fizinius nusiskundimus. Kiekvienas indikatorius matuojamas 4 rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kaip dažnai per pastarąjį mėnesį jiems skaudėjo arba teko vartoti vaistus. Suminio fizinės sveikatos rodiklio reikšmės kinta nuo 4 iki 16: 4 reiškia blogą / silpną, o 16 – gerą fizinę sveikatą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresnė fizinė sveikata. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: bloga (nuo 4 iki 7), vidutiniška (nuo 8 iki 12) ir gera (nuo 13 iki 16) fizinė sveikata.

3.11.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinės savijautos rodiklį (proc., N=401)

Vidutinė fizinės savijautos rodiklio reikšmė – 12,6. Šis rodiklis patenka tarp vidutinės ir geros fizinės sveikatos kategorijų.

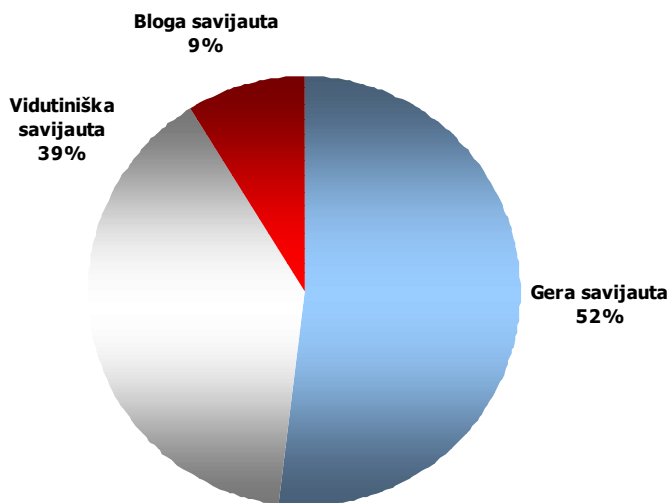
59 proc. tiriamųjų pasižymi gera fizine savijauta. 37 proc. nustatytas vidutiniškas savijautos rodiklis. 4 proc. būdinga bloga savijauta (žr. 3.11.7 pav.).

Gera fizine savijauta dažniau pasižymi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,016$).

3.12. Psichologinė savijauta

Šios grupės rodiklius sudaro psichologinės savijautos, savęs vertinimo ir problemų įveikimo rodikliai.

Psichinės savijautos suminis rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 8 indikatoriai, apie įvairius emocinius, psichinius nusiskundimus. Kiekvienas indikatorius matuojamas 4 rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kaip dažnai per pastarąjį mėnesį juos kankino nerimas, nemiga, liūdesys ir pan. Suminio psichinės sveikatos rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 32: 8 reiškia blogą / silpną, o 32 – gerą psichinę sveikatą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresnė psichinė sveikata. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: bloga (nuo 8 iki 16), vidutiniška (nuo 17 iki 24) ir gera (nuo 25 iki 32) psichinė sveikata.

3.12.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal psichinės savijautos suminį rodiklį (proc., N=401)

Vidutinė psichinės savijautos suminio rodiklio reikšmė – 23,8; reiškianti vidutinę psichinę Klaipėdos rajono jaunuolių savijautą.

39 proc. jaunuolių per pastarąjį mėnesį susidūrė su juos kankinančiu nerimu, nemiga, liūdesiu. 52 proc. šiuo atžvilgiu jaučiasi gerai. 9 proc. pasižymi bloga psichine savijauta (žr. 3.12.1 pav.).

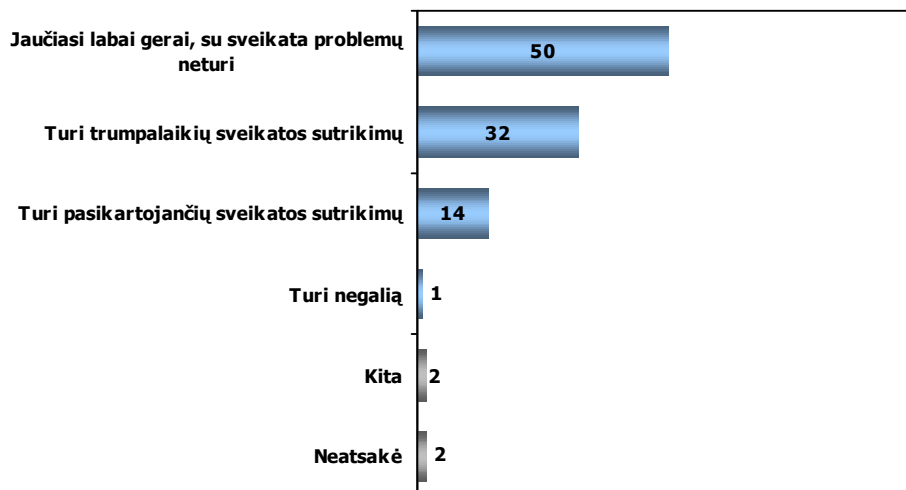
Nustatyta stipri teigiama koreliacija tarp fizinės ir psichinės sveikatos rodiklių (Spearmano $\rho=0,523$, $p<0,001$). Tai rodo, kad tie apklaustieji, kurie geriau jaučiasi fiziškai, geriau jaučiasi ir psichiškai. Gera psichine savijauta dažniau pasižymi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,005$) ir vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Kokybinio tyrimo metu jaunuolių buvo klausama, kaip, jų manymu, būtų galima pagerinti bendraamžių psichologinę savijautą. 14–18 metų amžiaus informantai siūlo:

- ✓ **mokytojams atsisakyti senamadiškų tradicijų** („mokytojams reikia būti kitokiems, nes dabar dar dauguma mokytojų yra iš sovietinio režimo, todėl jie mano, kad mokytojas yra despotas, valdovas, o ne moksleivio draugas“)
- ✓ **bendrauti su psichologais** („sudaryti sąlygas vaikams lankytis pas psichologus“, „psichologinis ugdymas“, „miestelyje turėtų būti kokia psichologė, pas kurią jaunimas galėtų eiti be kompleksų“)

- ✓ **sudaryti jaunuoliams deramas sąlygas mokytis** („sudaryti sąlygas jiems mokytis, turėti visas mokymosi priemones, mokyklose įvesti uniformas, kad jaunimas nesijaustų blogai“)
 - ✓ **mažinti psichologinio smurto apraiškas jaunimo aplinkoje** („sutramdyti patyčias“)
 - ✓ **kalbėti apie susirūpinimą keliančius dalykus** („nevengti kalbėti apie problemas, kurios jiems yra būdingos“)
 - ✓ **draugiškai bendrauti tarpusavyje** („reikėtų negailėti vieni kitiems gerų žodžių“)
 - ✓ **skatinti tėvų ir vaikų bendravimą** („su jais turėtų kalbėtis tėvai“).
- Vyresni (19–29 m.) tyrimo dalyviai taip pat siūlo:
- ✓ **sudaryti sąlygas įsidarbinti bei gauti poreikius atitinkantį atlyginimą** („sudaryti geresnes sąlygas įsidarbinti, sudaryti sąlygas už gerą darbą gauti geresnį atlyginimą <...> gaunant geresnį atlyginimą atsirastų ir daugiau laiko poilsiui“, „užtikrinti darbo vietų buvimą ir atlyginimą, kad jaunimas galėtų pragyventi“)
 - ✓ **sukurti malonią atmosferą darbe / mokykloje** („darbdaviams reikėtų sukurti geresnę darbo atmosferą“, „užtikrinti gerą atmosferą mokykloje, ne tik pamokų, bet ir pertraukų metu“)
 - ✓ **užtikrinti nemokamą mokslą visiems besimokantiems** („laiduoti nemokamą mokslą, kad studentų nekankintų paskolų našta“).

Sveikatos būklės subjektyvus rodiklis matuojamas 4 rangų skale, kuri kinta nuo „jaučiatės labai gerai, su sveikata problemų neturite“ iki „turite negalią“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

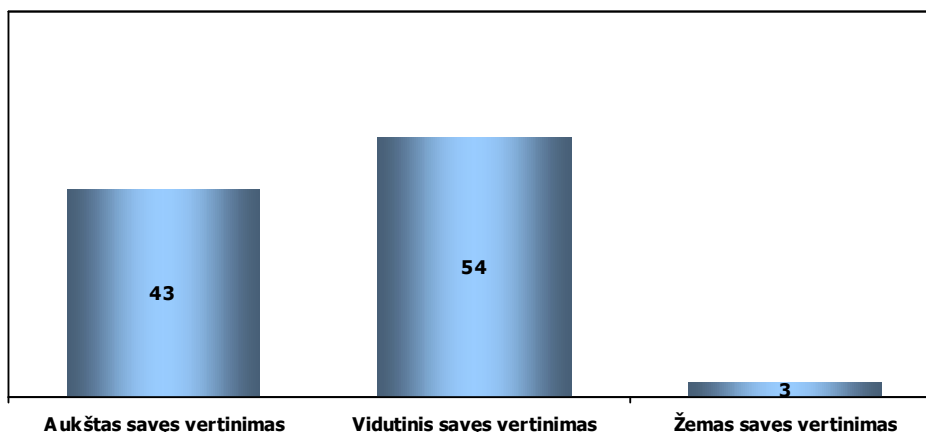
3.12.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sveikatos būklės subjektyvų rodiklį (proc., N=401)

Didžioji dalis tiriamųjų arba jaučiasi gerai (50 proc.), arba turi trumpalaikių sveikatos sutrikimų (32 proc.). 14 proc. apklaustųjų teigė turintys pasikartojančių sveikatos sutrikimų, 1 proc. – negalią (žr. 3.12.2 pav.)

Gerai jaučiasi ir problemų su sveikata dažniau neturi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Savęs vertinimo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 10 indikatorių, išreiškiančių tiriamųjų suvokimus apie save, savo vertę, pasitenkinimą savimi ir pan. Klaipėdos rajono savivaldybės jaunimo problematikos tyrimas, 2012

Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, ar jie sutinka su juos apibūdinančiais teiginiais. Suminio savęs vertinimo rodiklio reikšmės kinta nuo 10 iki 40: 10 reiškia žemą, o 40 – aukštą savivertę, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnė savivertė. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 10 iki 20), vidutinis (nuo 21 iki 30) ir aukštas (nuo 31 iki 40) savęs vertinimas.

3.12.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savęs vertinimo rodiklį (proc., N=401)

Savęs vertinimo rodiklio vidutinė reikšmė – 29,9. Tai parodo, kad Klaipėdos rajono jaunimo savęs vertinimo rodiklis yra vidutinis.

54 proc. apklausos dalyvių priskirtini vidutinio savęs vertinimo kategorijai. 43 proc. pasižymi aukštu, 3 proc. – žemu savęs vertinimu (žr. 3.12.3 pav.).

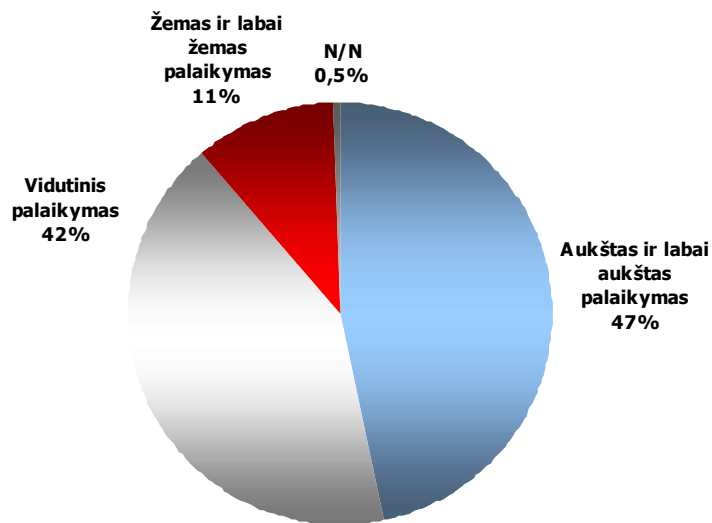
Nustatytos silpnos statistiškai reikšmingos teigiamos savęs vertinimo rodiklio koreliacijos su fizinės (Spearmano $\rho=0,182$, $p<0,001$) ir psichinės (Spearmano $\rho=0,237$, $p<0,001$) sveikatos rodikliais. Tai reiškia, kad geriau save vertinti yra linkę geriau fiziškai ir psichiškai besijaučiantys apklaustieji. Aukštu savęs vertinimo lygiu dažniau pasižymi jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,011$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai, prastą požiūrį į save sieja su šiais aspektais:

- ✓ **socializacijos problemos vaikystėje** („jie jaučiasi nepritapę prie draugų, manau, kad tai didžiausia problema, atsirandanti dar vaikystėje, jei mažas vaikas neturi draugų, tai augdamas jis jaučiasi blogai, nes neturi draugų, tada jis pradeda mąstyti, kad yra nekoks, nesugebantis bendrauti“)
- ✓ **patiriamos patyčios, pažeminimas** („patyčios prisideda prie to“, „nes juos dažniausiai menkina kiti“)
- ✓ **palaikymo iš aplinkinių stoka, neigiamas požiūris** („juos veikia aplinkiniai“, „nes tokią nuomonę jiems dažniausiai įteigia kiti“, „aplinkiniai įdiegia tai“)
- ✓ **neadekvatus mokytojų elgesys, mokinių skirstymas** („būna nemažai atvejų, kai mokytojai išsirenka kelis mokinius, kurie jiems patinka ir kelia pažymius, kiti mokiniai nebemato prasmės stengtis ir nesistengia“)
- ✓ **savęs nuvertinimas** („todėl, kad menkina save“, „gal jiems trūksta pasitikėjimo“, „jie nepasitiki savimi“)
- ✓ **palaikymo iš tėvų pusės stoka** („jaunimą turi skatinti tėvai, kad jie pasitikėtų savimi, tarti paprastus žodžius – tu gali“)

- ✓ **sekimas netinkamai idealais** („todėl, kad jie susikuria idealą, kurio neįmanoma pasiekti“).
Vyresnieji (19–29 m.) išskyrė tas pačias problemas – patyčias ir savęs nuvertinimą, o papildomai prastą jaunuolių požiūrį į save sieja ir su šiais aspektais:
- ✓ **neigiama žiniasklaidos įtaka** („televizija, internetas sukuria grožio standartus, kurių daugelis neatitinka“)
- ✓ **blogas auklėjimas** („tai tikriausiai auklėjimo problema“).
Tyrimė dalyvavę jaunuoliai (14–29 m.), prastą požiūrį į save siūlo gerinti:
- ✓ **labiau save vertinant mylint ir prižiūrint** („nė vienas nesame tobulas, todėl reikia matyti ir teigiamas savo puses“, „mažiau save kritiškai vertinti“, „čia gali padėti savitaiga, jei pats savęs nevertini ir nemylai, to niekas už tave nepadarys“, „pamilti save tokį, koks esi, bet nepamiršti ir savo kūno – sveikai maitintis, sportuoti“)
- ✓ **labiau pasitikint savimi** („pasitikėti savimi“, „pasitikėti savimi – kas mūsų nenužudo, tas padaro stipresniais“, „pasitikėti savo jėgomis“, „tikėti ir pasitikėti savimi“, „stiprus pasitikėjimas savimi, keisti savo išorę suteikiant pasitikėjimo pačiam sau“)
- ✓ **stengiantis nekreipti dėmesio į aplinkinių kalbas** („neklausyti kitų, negirdėti ką jie sako, turėti savo nuomonę“)
- ✓ **stropiai mokantis** („daugiau mokytis, plėsti akiratį, tada bus lengviau susirasti draugų“)
- ✓ **užsiimant mėgstama veikla** („stengtis susirasti patrauklią ir įdomią sritį, kurioje galėtum save realizuoti“)
- ✓ **bendraujant su palaikančiais žmonėmis** („daugiau bendrauti su tais, kurie tave palaiko“)
- ✓ **bendraujant su psichologais** („patarčiau apie problemas pasikalbėti tik su mokyklos psichologu, nes jis vienintelis kvalifikuotas specialistas, galintis tave paveikti tik gerai“).

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie tam tikras palaikymą išreiškiančias patirtis iš šeimos narių, kurie rodo, kad tiriamasis gyvena jį palaikančioje, pripažįstančioje, mylinčioje ir vertinančioje namų aplinkoje. Kiekvienas indikatorius vertinamas trijų rangų skale, tiriamieji prašomi nurodyti, kaip dažnai per paskutines 30 dienų jų šeimos nariai (globos namų darbuotojai) išvardytais būdais išreiškė palaikymą. Suminio socialinio palaikymo šeimoje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 21: 7 reiškia socialinio palaikymo šeimoje trūkumą, o 21 reiškia stipriai išreikštą socialinį palaikymą šeimoje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš šeimos narių. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas ir labai žemas (nuo 7 iki 12), vidutinis (nuo 13 iki 17) ir aukštas ar labai aukštas (nuo 18 iki 21) socialinis palaikymas šeimoje.

3.12.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos narių socialinio palaikymo rodiklį (proc., N=401)

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio vidutinė reikšmė – 16,7 (t. y. vidutinis šeimos narių / globėjų palaikymo rodiklis).

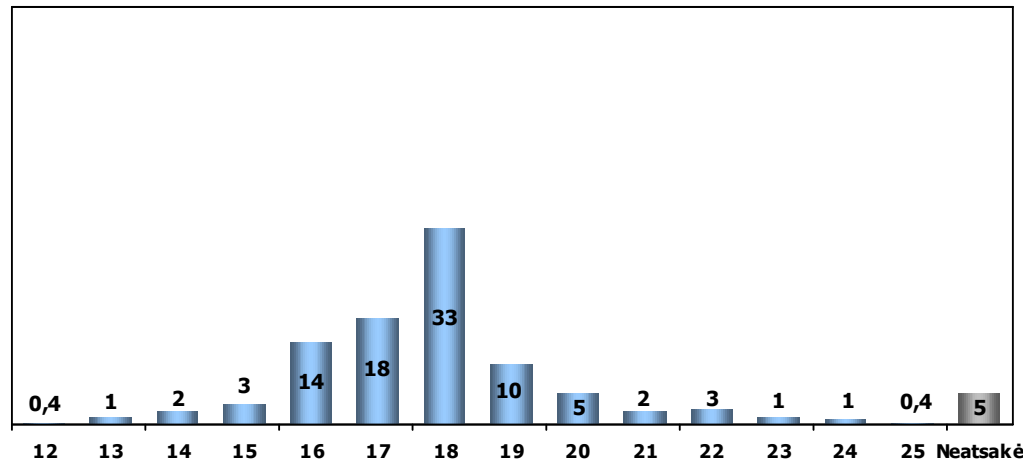
Grupei, pasižyminčiai aukštu / labai aukštu šeimos narių socialinio palaikymo lygiu, priskirtini 47 proc. apklaustųjų, vidutiniu – 42 proc., žemu ir labai žemu – 11 proc. (žr. 3.12.4 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio silpnos teigiamos koreliacijos su savęs vertinimo (Spearmano $\rho=0,161$, $p=0,002$) ir psichinės savijautos (Spearmano $\rho=0,116$, $p=0,023$) rodikliais. Tai reiškia, kad kuo jaunimas susilaukia didesnio šeimos narių socialinio palaikymo, tuo geriau psichiškai jaučiasi ir save vertina. Taip pat nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio koreliacija su gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių (Spearmano $\rho=0,123$, $p=0,016$) rodikliu. Tai rodo, kad sveikesniais valgymo įpročiais pasižymintys jaunuoliai susilaukia didesnio šeimos narių socialinio palaikymo.

3.13. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas

Šią grupę sudaro lytinės elgsenos rodikliai: lytiniai santykiai, kontracepcijos naudojimas, lytinių partnerių skaičius ir pirmų santykių amžius, nuostatos į ikivedybinius lytinius santykius ir santuoką.

Pirmų lytinių santykių amžiaus rodiklis – metai, kada turėjo pirmus lytinius santykius, atsakyti, jei tokius turėjo. Pateikiamas pirmų lytinių santykių amžiaus vidurkis bei pasiskirstymas pagal metus, kada turėjo pirmuosius lytinius santykius.

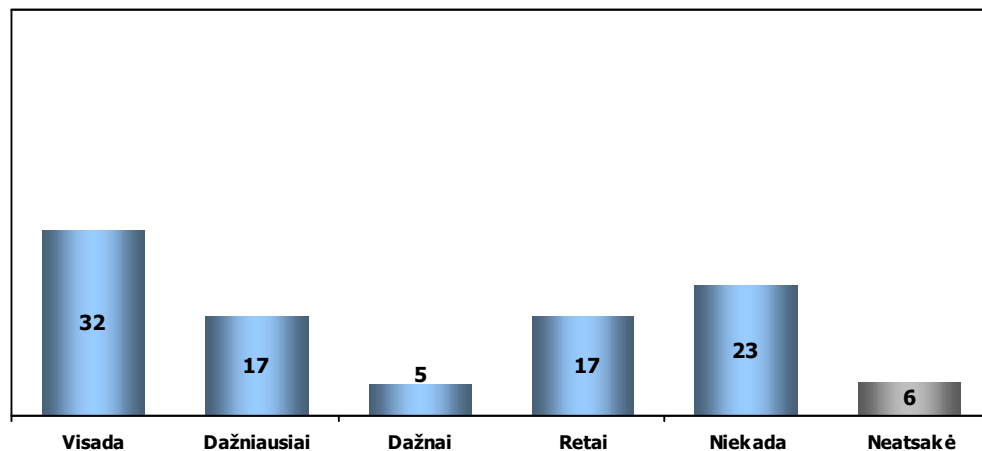
3.13.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pirmų lytinių santykių amžiaus rodiklį (proc., N=239)

Turėję lytinių santykių nurodė 60 proc. respondentų. Vidutinis pirmų lytinių santykių amžius – 17,8 metų.

Daugiau nei pusė (51 proc.) lytinį gyvenimą pradėjusių respondentų pirmuosius lytinius santykius turėjo būdami 17–18 metų. 22,4 proc. lytinius santykius pradėjo jaunesniame amžiuje. 17,4 proc. – būdami vyresnio amžiaus (žr. 3.13.1 pav.).

Lytinių santykių dažniau yra turėję vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$) ir miestų gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,019$).

Naudojimasis kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu, matuojamas 5 rangų skale pagal dažnumą, nuo „visada“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

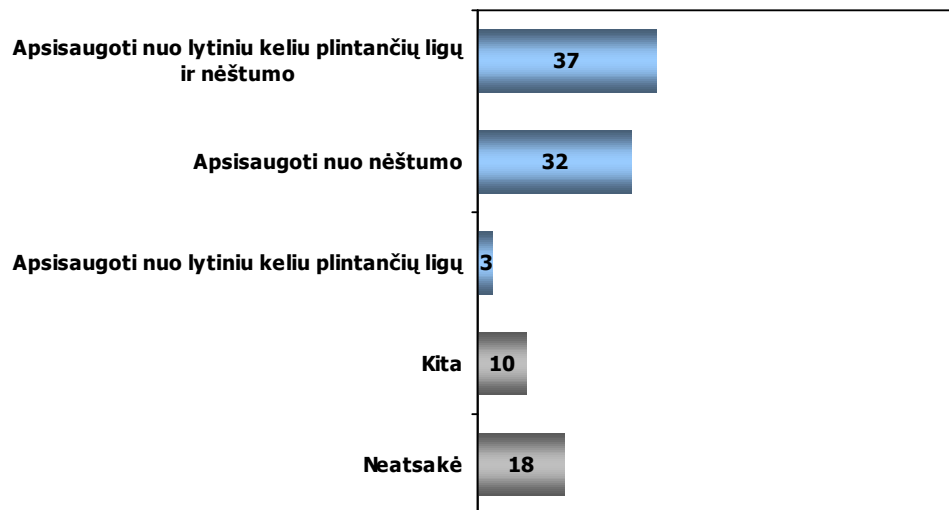

3.13.2 paveikslas. Naudojimasis kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu (proc., N=239)

32 proc. kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu naudojasi visada, 17 proc. – dažniausiai, 5 proc. – dažnai. 17 proc. respondentų nurodė, kad kontraceptinėmis priemonėmis naudojasi retai, 23 proc. jomis išviso nesinaudoja (žr. 3.13.2 pav.).

Kontraceptinėmis priemonėmis visada labiau linkę naudotis jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,043$).

Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys – pateikiamos 3 priežastys ir galimybė nurodyti kitą variantą, leidžiama pasirinkti vieną atsakymą. Pateikiamas tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

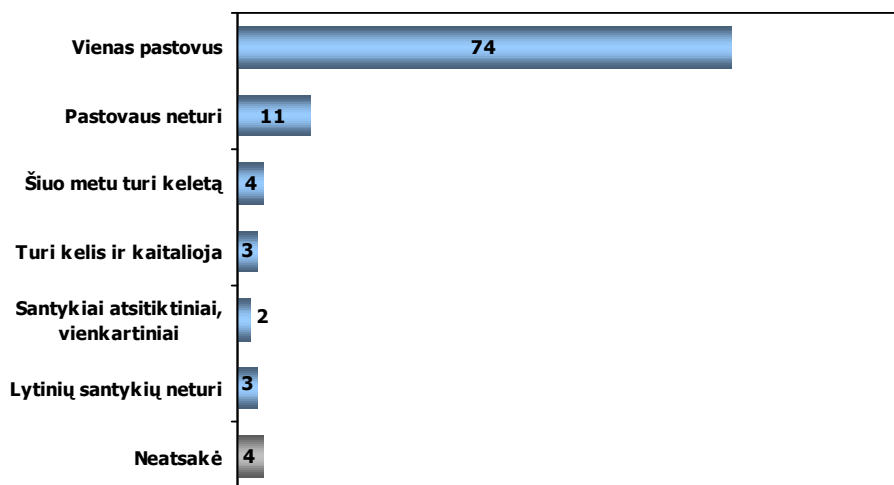

3.13.3 paveikslas. Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys (proc., N=239)

37 proc. apklaustųjų kontraceptinėmis priemonėmis naudojasi apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų bei nėštumo. 32 proc. šias priemones pasirenka tik tam, kad apsisaugotų nuo nėštumo. 3 proc. – tam, kad apsisaugotų nuo lytiniu keliu plintančių ligų (žr. 3.13.3 pav.).

Kontraceptines priemones, tik apsisaugoti nuo nėštumo, dažniau naudoja vyriausi (24–29 m.) apklaustieji, o jauniausi (14–18 m.) dažniau pagalvoja ir apie lytiniu keliu plintančias ligas (Pearsono χ^2 testo $p=0,011$). Apsauga nuo lytiniu keliu plintančių ligų ir nėštumo taip pat svarbesnė kaimo vietovių gyventojams (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Lytinių partnerių skaičius ir pastovumas. Prašoma pasirinkti tinkamą variantą. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.13.4 paveikslas. Lytinių partnerių skaičius ir pastovumas (proc., N=239)

Didžioji dalis nurodė, kad turi vieną pastovų partnerį (74 proc.). 11 proc. teigė, kad pastovaus partnerio neturi. 7 proc. šiuo metu turi kelis partnerius. Atsitiktinių, vienkartinių santykių pareiškė turintys 2 proc. apklaustųjų (žr. 3.13.4 pav.).

Vieną pastovų lytinį partnerį dažniau turi moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$) ir vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuolių manymu, norint, kad netruktų informacijos apie lytinius santykius, reikia:

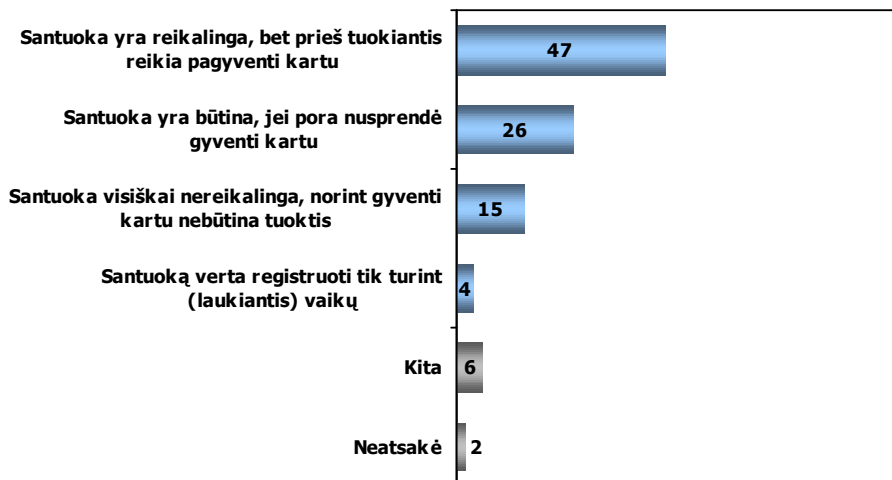
- ✓ **mokyti apie tai mokyklose** („lytiškumo ugdymo pamokos mokyklose“, „įvesti lytinio ugdymo pamokas, dalint sargius“)
- ✓ **organizuoti specialias paskaitas lytinio švietimo tema** („kiekvienais metais skaityti paskaitas, nes jų dabar reta“, „reikėtų paskaitų“)
- ✓ **leisti įdomius leidinius apie lytinius santykius** („įdomesnius leidinius apie lytinius santykius, manau, kad įžymūs žmonės turi didelės įtakos jaunimui, tad jei galėtų įdomiai pateikti informaciją apie lytinius santykius“).

Vieno jaunuolio manymu, **informacijos šia tema netrūksta** („informacijos apie lytinius santykius yra pakankamai“), kitų vertinimu **informacijos gal net per daug** („šiais laikais jaunimui informacijos manau netrūksta, yra internetas, bendraamžiai šia tema kalba laisvai kalba. Tai manau, kad informacijos šiai diena šia tema yra per daug“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), papildomai siūlo ir šias priemones, padėsiančias jaunuoliams gauti daugiau žinių apie lytinius santykius:

- ✓ **išsamios informacijos skleidimas** („teikti informaciją, nes kiek teko susidurti, tai, kas mokoma mokyklose, visiškai nepritaikyta šiam laikmečiui. Kalbu labiau apie metodus ir pateikiamą informaciją“)
- ✓ **Lietuvos šeimos centro paskaitos** („labai geras programos rengia Lietuvos šeimos centras, galėtų rengti paskaitas, susitikimus jaunimui ir mažesniuose miesteliuose“)
- ✓ **vedybinio gyvenimo propagavimas** („daugiau dėmesio reikėtų skirti šeiminio gyvenimo santuokoje propagavimui“)
- ✓ **auklėjimas lytinio švietimo tema nuo pat mažens** („lytiniai santykiai ir daugelis kitų gyvenimo momentų nuo mažų dienų turi būti dėstomi darželiuose ir mokyklose“).

Nuostatos santuokos atžvilgiu, pateikiami keturi teiginiai apie tai, kada ir kodėl reiktų susituokti. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.13.5 paveikslas. Nuostatos santuokos atžvilgiu (proc., N=401)

47 proc. Klaipėdos rajono jaunuolių linkę manyti, kad santuoka yra reikalinga, bet prieš tuokiantis reikia pagyventi kartu. 26 proc. mano, kad, norint gyventi kartu, santuoka yra būtina. 15 proc. teigia, kad, norint gyventi kartu, santuoka visiškai nereikalinga, 4 proc. laikosi nuomonės, kad santuoka reikalinga tik turint (laukiantis) vaikų (žr. 3.13.5 pav.).

19–29 metų amžiaus informantai mano, kad siekiant šeimoje išlaikyti darną, svarbiausia:

- ✓ **bendravimas, problemų aptarimas** („tarpusavio supratimas, konfliktų sprendimas kalbant“, „bendravimas“)
- ✓ **pagarba, pasitikėjimas, supratimas** („pagarba vienas kitam“, „pagarba visiems šeimos nariams“, „supratimas“, „pasitikėjimas vienas kitu, pagarba vienas kitam“, „pasitikėjimas yra svarbiausia“)
- ✓ **abipusis noras ir pastangos kurti santarvėje gyvenančią šeimą** („abipusis noras ją puoselėti“, „nuolaidumas, atlaidumas ir noras kurti šeimą, kaip nedalomą visumą“, „bendro tikslo turėjimas ir jo siekimas“)
- ✓ **supratimas, kad šeimoje gali įvykti ir gerų, ir blogų nutikimų** („vidinis nusiteikimas, kad dviese (poroje) galima iškęsti viską. Problemos su laiku praeina, o po tamsios nakties išaušta šviesi diena“)
- ✓ **rūpestingas vaikų auklėjimas** („pastangos įskiepyti vaikams atsakomybės už savo poelgius jausmą“).

4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBEI

Ketvirtadalis moksleivių pasižymi tik vidutiniu pasitenkinimu mokykla bei ribotais gebėjimais joje kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus. Pastebėta, jog šie gebėjimai tiesiogiai susiję su jaunimo pasitikėjimu savimi iš šeimos socialiniu palaikymu: kuo labiau jaunuoliai savimi pasitiki, kuo daugiau šeimos palaikymo susilaukia, tuo užtikrinčiau jie jaučiasi mokykloje, susitvarko su užduotimis ir tuo labiau savimi pasitiki.

Rekomenduotina užtikrinti kuo daugiau galimybių moksleiviams naudotis mokyklos patalpomis ne tik pamokų metu, bet ir laisvu laiku. Šiuo metu daugelis turi galimybę naudotis mokyklos stadionu, tačiau sporto, aktų salės bei klasės / kabinetai po pamokų moksleiviams yra uždari. Didesnės galimybės naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu sudarytų geresnes sąlygas moksleivių integracijai į mokyklos ar klasės bendruomenę. Taip pat padėtų plėsti mokyklos vaidmenį jaunuolių sąmonėje: stiprėtų ne tik funkcinis, bet ir emocinis ryšys su mokymosi įstaiga. Atitinkamai, geresnė psichinė moksleivių savijauta užtikrintų geresnius jų gebėjimus kontroliuoti įvykius ir susidoroti su problemomis.

Dauguma studijuojančių jaunuolių lengvai ar labai lengvai geba įveikti iškylančius sunkumus. Geriau problemas sekasi labiau savimi pasitikintiems ir tvirčiau psichologiškai besijaučiantiems jaunuoliams.

38 proc. studijuojančio jaunimo turi darbą (dažniau vyresnio tiriamojo amžiaus atstovai). Vis dėlto apie 40–45 proc. dirbančių studentų susiduria su sunkumais derindami studijas ir darbą.

Daugiau nei pusė studijuojančiųjų ketina tęsti studijas toje pačioje srityje Lietuvoje. Beveik trečdalis svarsto keisti studijų kryptį, tačiau jas ir toliau tęsti Lietuvoje. Studijos užsienyje patrauklesnės tiems, kurie ketina jas tęsti toje pačioje srityje.

Studijuojančių jaunuolių įsitraukimas į savivaldos procesus – tik vidutinis, nors, kaip rodo tyrimo rezultatai, savivaldoje aktyviau dalyvaujantys jaunuoliai geriau sprendžia ir savo su studijomis susijusias problemas.

Rekomenduotina skatinti jaunimą studijuoti aukštosiose mokyklose iškart po vidurinio išsilavinimo įgijimo – tuomet studijų procesas sklandesnis, jaunuoliai sėkmingiau sprendžia problemas nei vyresnio amžiaus studentai, kuriems tenka derinti studijas ir (dažnai) darbą bei šeimą.

Dauguma dirbančių savivaldybės jaunuolių yra samdomi darbuotojai, dirbantys visą darbo dieną. Tik kas antras dirbantis jaunuolis dirba pagal specialybę. Tai lemia itin mažas jaunuolių domėjimasis profesija. Tai būdinga tiek mokyklinio amžiaus respondentams, tiek studijuojantiems jaunuoliams, tiek dirbančiam jaunimui. Ši tendencija daro didelę įtaką tolesniam jaunuolių profesinės karjeros vystymuisi bei mažina perspektyvas darbo rinkoje. Didesnis sąmoningumas, renkantis profesiją, tiesiogiai lemia darbo pasirinkimą ir

pasitenkinimą juo: dažniau dirbama pagal specialybę, lengviau susidorojama su užduotimis. Atitinkamai, kuo lengviau įveikiamos problemos darbe, tuo mažiau svarstoma keisti darbovietę.

Daugumai dirbančiųjų darbdaviai sudaro sąlygas mokytis ir tobulėti, su problemomis darbe susidorojama pakankamai gerai.

Apie pusė dirbančių jaunuolių išreiškė ketinimus keisti darbą. Dažniausias tokių planų motyvas: nepakankamas atlyginimas arba ribotos karjeros perspektyvos. Ketinantys išvykti į kitą miestą (dažniausiai didmiestį) tai dažniau motyvuoja didesnėmis galimybėmis pasirinkti darbą, svarstantys apie emigraciją – didesnėmis uždarbio galimybėmis.

Nedirbantys dažniau nurodė nerandantys juos tenkinančio darbo, o darbo ieškosi pirmiausia per skelbimus internete. Beje, skiriasi darbo paieškos Lietuvoje ir užsienyje kriterijai: Lietuvoje ieškoma darbo pagal specialybę, o užsienyje – gerai apmokamo darbo.

Su verslumo politika susipažinę 23 proc. jaunuolių. 10 proc. mano, kad Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti savo verslą.

Rekomenduotina stiprinti jaunimo profesinį orientavimą visuose lygmenyse, ypatingą dėmesį skiriant moksleiviams. Specialūs užsiėmimai turėtų skatinti moksleivius pažinti savo pomėgius, patrauklias veiklos sritis, taip pat analizuoti ir atrasti savąsias kompetencijas. Tokio pobūdžio savianalizės pratimai / užduotys / žaidimai turėtų būti papildomi bendra informacija apie konkrečias studijų galimybes Lietuvos aukštojo mokslo švietimo sistemoje bei jų pritaikymą profesinėje veikloje – šalies darbo rinkoje. Moksleivių supažindinimas su konkrečiais sėkmingos karjeros pavyzdžiais taip pat skatintinas. Tuo tikslu mokyklose gali būti organizuojami susitikimai su profesinių aukštųjų mokyklų buvusiais moksleiviais, aukštųjų mokyklų ar verslo (darbdavių) atstovais, galinčiais pateikti praktinių pavyzdžių apie domėjimosi specialybe svarbą.

Taip pat *rekomenduotina* keisti jau studijuojančio jaunimo požiūrį į išsilavinimą ir darbą (itin gajus mitas „darbą galima gauti tik per pažįstamus“) bei didinti jaunimo verslumo skatinimo programų žinomumą bei prieinamumą.

Svarbiausi turiningą laisvalaikį ribojantys faktoriai: finansų trūkumas, didelis užimtumas (mokslių krūvis) bei laisvalaikio formų skurdus pasirinkimas. Nors dauguma jaunų žmonių yra patenkinti savo laisvalaikiu, lėšos yra pagrindinis faktorius, ribojantis jų laisvalaikio realizavimo galimybes. Tai ypač aktualu vyresnio amžiaus jaunuoliams, turintiems daugiau išlaidų kitoms reikmėms – būstui, vaiko priežiūrai ir t.t.

Dauguma jaunimo įvardintų problemų yra objektyvaus pobūdžio ir savivaldybės tiesioginės galimybės jas pakeisti yra ribotos. *Rekomenduotina* remti NVO, rengiant paraiškas jaunimo užimtumo projektams finansuoti, išnaudoti NVO kūrybinį potencialą, siekiant maksimalios nevyriausybininkų kūrybinio potencialo ir savivaldybės finansinio palaikymo efektyvumo bei sinergijos.

Taip pat *rekomenduotina* sudaryti sąlygas nemokamų renginių jaunimui organizavimui. Savivaldybės jaunimo organizacijos gali kviesti jaunuosius menininkus, saviveiklininkus nemokamai naudotis organizacijos patalpomis (ar lauko erdve) savo renginiams, pristatymams ar kitokiai meninei veiklai. Tokiu būdu būtų skatinamas tiek apskritai jaunimo iniciatyvumas, kūrybinė veikla, savirealizacija, tiek sudaromos sąlygos jų bendraamžiams nemokamai leisti laisvalaikį, pažinti įvairesnes laisvalaikio leidimo formas.

Ši sintezė gali būti skatinama, organizuojant simbolinius įdomiausios jaunimo laisvalaikio formos konkursus ar rinkimus.

Jaunimo santykiai su draugais labiau apibrėžiami kiekybiniais, o ne kokybiniais parametrais: jaunuoliai turi daug draugų (du ir daugiau artimų draugų), lengvai mezga naujas pažintis, tačiau tik kas trečias jaunuolis gali pasigirti aukšta santykių su draugais kokybe (tai labiau būdinga vyresniems tiriamojo amžiaus atstovams). Išryškėja jaunesnio amžiaus (14–18 m.) jaunuolių polinkis į labiau paviršutiniškus santykius.

Vis dėlto kokybinio tyrimo metu išryškėja jaunimo poreikis palaikyti kokybiškus santykius su draugais: bendrauti, išsipasakoti, turiningai praleisti laisvalaikį, sulaukti jų pagalbos, patarimų, pripažinimo, jaustis saugiai.

Rekomenduotina atkreipti su jaunimu dirbančių psichologų, socialinių darbuotojų dėmesį į rizikos grupę – 14–18 metų jaunuoliai, neturintys tvirto socialinio palaikymo šeimoje (asocialios šeimos, emigravę tėvai ir pan.) – šie jaunuoliai gali būti itin lengvai socialiai ir psichologiškai pažeidžiami.

Nors daugumos jaunuolių kaimynystė yra saugi, rizikingoje aplinkoje gyvena net 34 proc. apklaustųjų, o pusės respondentų pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis yra vidutinis.

Kokybinio tyrimo duomenimis, pagrindinės jaunimo akcentuojamos problemos gyvenamojoje vietovėje yra prastai išplėtotą infrastruktūrą, jaunuolių abejingumas, pasyvumas, žmonių girtavimas.

Dauguma jaunuolių gyvena su tėvais ar savo šeima / partneriu. Būstą nuomojasi 14 proc. jaunų savivaldybės gyventojų, 14 proc. turi nuosavą būstą.

Pagrindiniai finansavimo šaltiniai yra tėvų parama bei uždarbis. 34 proc. apklaustųjų pajamos neviršija 500 litų per mėnesį. Įdomu tai, kad kokybiniame tyrime jaunuoliai, kalbėdami apie gyvenimo sąlygų kokybės supratimą, nepervertino finansinės gerovės – tiek pat svarbu išsilavinimas, geri santykiai šeimoje, galimybė realizuoti save.

Tyrimo dalyvavę jaunuoliai pasižymi itin silpnu pilietiniu aktyvumu. Tai matyti tiek iš mažo domėjimosi politika, tiek iš neaktyvaus dalyvavimo įvairiose pilietinėse ar savanoriškose akcijose, nevyriausybinų organizacijų veikloje. Toks vidutinis aktyvumas būdingas ir aplinkiniams, esantiems jaunimo aplinkoje.

12 proc. dalyvauja NVO veikloje, 7 proc. priklauso neformaliai grupei ar stiliui. Nors įsitraukimas nėra didelis, apskritai jaunų žmonių nuostatos politinio-pilietinio-socialinio aktyvumo atžvilgiu gana pozityvios: jaunimas jaučiasi laisvas pilietiškai, palankiai vertina žmones, dalyvaujančius visuomeninėje veikloje.

Silpną jaunimo pilietinį aktyvumą iš esmės lemia tai, jog supanti aplinka taip pat pasižymi pasyvumu. Apskritai jaunuoliai neigiamos nuostatos dėl dalyvavimo pilietinėse veiklose neturi, tačiau stokoja iniciatyvos. Todėl jaunimas pirmiausia turi būti skatinamas iš šalies, t. y. per įvairaus profilio jaunimo organizacijas, nevyriausybinės organizacijas ar savivaldos organus. Tai gali būti atliekama per neformalias jaunimo saviveiklos grupes, kviečiant jas plačiau komunikuoti savo veiklą (nebūti „uždaru draugų klubu“) bei atlikti konkrečius savanorystės projektus, įtraukiant savivaldybės bendruomenę. Tokio tipo projektus *rekomenduotina* vykdyti ir mokyklose, siekiant diegti pilietiškumo nuostatų vystymą kuo jaunesniame amžiuje. Įvairūs konkursai tarp mokyklų, orientuoti į savanorystę (pvz., didžiausio aplinkos ploto sutvarkymas, daugiausia labdaros surinkimas), gali duoti teigiamą rezultatą.

81 proc. jaunuolių kasdien naudojami internetu. Dar 14 proc. tai daro bent kelis kartus per savaitę.

Rekomenduojama išnaudoti internetą kaip svarbiausią komunikacinį kanalą regiono jaunimo politikos formavime bei kasdieninių iššūkių ir problemų sprendime.

Tyrimo duomenys rodo, jog alkoholio vartojimas yra labiausiai paplitęs žalingas jaunų žmonių įprotis. Kokybinio tyrimo dalyviai alkoholizmą taip pat įvardija kaip vieną didžiausių bendraamžių problemų. Vis dėlto tyrimo metu nustatytos alkoholio vartojimo grėsmės tikslinei grupei yra sąlyginės, nes tyrimo išėities taškas buvo paties respondento sąmoningas savęs vertinimas.

Tam tikros patirties su narkotikais ar noro juos išbandyti turi 15 proc. respondentų. Visgi daugumos (81 proc.) jaunuolių požiūris į narkotikus vienareikšmiškai neigiamas. 39 proc. jaunuolių reguliariai rūko. Šis rodiklis yra artimas bendram rūkymo paplitimui visuomenėje. Dažniau rūkantys jaunuoliai dažniau linkę ir į narkotikų vartojimą. Tai rodo, jog narkotikai ir rūkalai vartojami ne kaip alternatyva, bet kaip vienas kitą papildantys kvaišalai.

Įvairūs lošimai (išskyrus loterijas) tarp jaunuolių nėra paplitę.

Raminamuosius vaistus yra vartoję 14 proc. apklaustųjų, dažniau moterų.

Kokybinio tyrimo metu išryškėja aiški paties jaunimo atstovų pozicija – siekiant apsaugoti nepilnamečius būtina griežčiau kontroliuoti alkoholio, narkotikų ir rūkalų prieinamumą. Akcentuojamas ne tik formalus draudimas (pvz., prekybos cigaretėmis ar naktinės alkoholio prekybos), bet ir draudimų laikymosi kontrolė. Tam *rekomenduotini* atsitiktiniai policijos pareigūnų reidai jaunimo pasilinksminimo vietose, atokesniuose prekybos taškuose, kur paprastai jaunimas dažnai nevaržomai nusiperka kvaišalų.

Taip pat *rekomenduotina* taikyti kitus tyrimo metodus realiam alkoholio žalos masto ir poveikio savivaldybės jaunimui įvertinimui. Tyrimas leidžia daryti prielaidą, kad narkotikų paplitimas savivaldybėje yra lokalizuotas konkrečiose grupėse.

Daugumos merginų KMI yra normalus (šis parametras skaičiuotas tik merginoms). Turinčių viršsvorį dalis yra didesnė nei turinčių per mažą svorį. Tačiau tikėtina, jog viršsvorio problema stiprės vyresniame amžiuje, nes tokia tendencija pastebima: jauniausioje tiriamo amžiaus grupėje dominuoja nepakankamas svoris, vyriausioje – viršsvoris. Dietų bent retkarčiais laikosi 32 proc. jaunuolių (dažniau merginos).

Kalbant apie maitinimosi įpročius, sveikumo prasme jie vertintini kaip vidutiniški. Pagrindinės problemos: informacijos apie sveiką mitybą trūkumas, laiko stoka, prioritetų skyrimas skoninėms maisto savybėms bei nesveiko maisto pasiūla.

Rekomenduotina organizuoti / remti NVO iniciatyvas, nukreiptas į sveiko ir aktyvaus gyvenimo būdo propagavimą vyresnėje jaunimo grupėje bei tarp moterų.

Gera fizine ir psichine savijauta pasižymi vos apie pusė apklaustų jaunuolių. Atitinkamai dauguma save vertina tik vidutiniškai. Šie rodikliai siejasi ne tik tarpusavyje, t. y. geriau besijaučiantys fiziškai taip pat pasižymi geresne psichine sveikata, geriau save vertina, bet ir turi tiesioginės įtakos jaunuolių savęs vertinimui.

Fizinės ir psichinės jaunuolių savijautos gerinimas turi prasidėti nuo sveikos gyvensenos įpročių ugdymo ir sąlygų šiems įpročiams realizuoti sudarymo. Pastebima, jog fizinis pasyvumas ima formuotis paauglystėje, kuomet jaunuoliai ima aktyviau naudotis kompiuteriu, įsitraukia į bendravimą internetu, kompiuterinius žaidimus. Be to, atsiranda papildomi trukdžiai – rūkymo problemos, noras daugiau laiko praleisti su draugais. Šiame tarpsnyje sportą ima keisti laiko leidimas prie kompiuterio ar susibūrimai, pasilinksminimai su bendraamžiais. Ilgainiui dingsta sportavimo įgūdžiai, jaunuoliams nelieta įpročio būti fiziškai aktyviems ir vėlesniame amžiuje. Siekiant išvengti fizinio aktyvumo sumažėjimo, *rekomenduotina* užtikrinti sąlygas mokiniams sportuoti po pamokų (mokyklos salėje ar stadione). Taip pat būtina skatinti sporto užsiėmimų, būrelių organizavimą mokyklose. Sporto renginių organizavimas, sudarant sąlygas visiems išbandyti jėgas ir įrodyti savo fizinį parengtumą, taip pat gali motyvuoti jaunimą rinktis fiziškai aktyvų laisvalaikį.

Lytinis jaunuolių išprusimas vidutinis: 40 proc. retai arba niekada nenaudoja apsaugos priemonių. Priemonės naudojamos apsaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų bei neplanuoto nėštumo. Dauguma jaunų žmonių turi vieną pastovų lytinį partnerį.

Savivaldybės jaunimo požiūris į šeimą gana tradicinis: santuoka reikalinga, tačiau daugelis daro išlygų dėl „priešsantuokinio“ pagyvenimo kartu.

Informacijos lytinio švietimo klausimais dažniau pasigenda jaunesni (14–18 m.) kokybinio tyrimo dalyviai. Jie itin akcentuoja lytinio švietimo pamokų ir specialių leidinių apie lytinius santykius trūkumą.

Lytinio švietimo priemonės turi būti orientuotos į mokyklinio amžiaus jaunuolius. Be švietimo mokykloje ar specialių renginių lytinių santykių tema, *rekomenduotina* užtikrinti galimybę jaunuoliams patiems susipažinti su patikima informacija. Tuo tikslu mokykloje gali būti dalinamos knygelės ar lankstinukai su svarbiausia informacija apie lytinius santykius. Atsižvelgiant į tai, jog jaunuoliai yra itin intensyvūs interneto vartotojai,

atitinkama informacija turi būti prieinama ir internete. Tam geriausia būtų sukurti specialią interneto svetainę jaunimui lytinių santykių tema, kur jaunuoliams būtų galimybė ne tik pasiskaityti informacijos ar peržiūrėti vaizdinę medžiagą, bet ir anonimiškai diskutuoti tarpusavyje bei sulaukti profesionalų (medikų, psichologų) komandos atsakymų į rūpimus klausimus.